Lietuvis

The Lithuanian, Semi-Weekly Newspaper. Authorized by EUCOM/HQ Civil Affairs Division. Authorization No. UNDP 203 * Publisher: Al. Laikunas, (13b) Memmingen, Postfach 2 * Circulation: 9.000 * Printer: Dietrich & Schuster, Memmingen, Schrannenplatz 6.

Atsak. redaktorius-leidėjas Al. Laikūnas, vyr. redaktorius V. Meškauskas, redaktorius J. P. Palukaitis. Redakcijos ir Administracijos adresas: (13b) Memmingen, Postfach 2. Tel. 2677.

Laikraštis eina dukart savaitėje. Paskiro Nr. kaina 0,40 DM. Prenumeratos kaina Vokietijoje 3,— DM, užsakant užsieniui 4,— DM mėnesiui.

Nr. 26/27 1949. X. 21

Šią savaitę

LOZORAITIS IŠSKRIDO Į NEW YORKĄ

Spalio 16 d. ministeris S. Lozoraitis iš Romos išskrido į New Yorką, kur spalio 20 d. vakare atidaro lietuvių parodą

Romos Ciampino aerodrome ministerį palydėti susirinko vietos lietuvių kolonijos nariai. Vyskupas Bučys, pats negalėdamas atvykti, atsiuntė telegramą, linkėdamas laimingos kelionės.

*

JUDINAMAS GENOCIDO KLAUSIMAS

Lake Success (UP). JT socialinėje komisijoje britų delegatė ponia Barbara Castle, diskutuojant priverčiamojo darbo problemą, prikišo sovietam genocidą (ištisų tautinių ar kultūrinių grupių išnaikinimą). Ponia Castle teigė:

„Rusija šiaurės Kaukaze ir Krime išnaikino sekančias tautas: čenčus, Krimo totorius, kalmukus, krachų kiltį, balkarus ir kilijarus, viso apie apie 1,5 milijonų žmonių. Tos senos mahomedonų tautos yra naikinamos priverčiamuoju darbu ir nežmoniška elgsena. Dabar genocido teroras yra nukreiptas prieš senas Europos tautas: estus, latvius ir lietuvis.

Tai yra geriau žinoma, negu Azijos tautų likimas, tačiau tik dabar kai kurie žmonės suprato ką reiškia masinis Pabaltės žmonių persikėlimas į sovietų priverčiamojo darbo stovyklas".

Toks neįprastai aštrus JT praktikoje puolimas įvyko svarstant Yale prof. Lemkino paruoštos konvencijos projektą dėl genocido išvengimo ir nubaudimo.

*

LEOPOLDAS TURĖS SURINKTI 55 %

Briuselis (UP). Belgijos ministeris pirmininkas Gastonas Eyskensas ir karalius Leopoldas paskelbė komunikatus, kad vyriausybė ir karalius susitarė pravesti tautos atsiklausimą dėl karaliaus grįžimo į Belgiją. Jei Leopoldas nesurinks 55% visų balsų, jis atsistatydins savo sūnaus naudai.

Manoma, kad socialistai ir komunistai tam susitarimui priešinsis.

Karalius Leopoldas per amerikiečių žinių agentūrą „United Press" paskelbė ilgą pasiaiškinimą dėl savo veiksmų 1940 m. gegužės 10—28 dienomis. Mat, karaliaus priešai jam prikiša, kad jis nepaklausęs vyriausybės nutarimo pasitraukti į užsienius, bet pasidavęs vokiečiams. Taip pat ir Churchillis savo atsiminimuose karaliui primeta neištikimybę. Karalius aiškinasi, kad gegužės 24 d. vokiečių lėktuvai išmetė atsišaukimus, kuriuose buvo teigiama, kad jis palikęs savo kariuomenę bėdoje, o pats pabėgęs. Kad išlaikius kariuomenės moralę, karalius buvęs priverstas paskelbti, kad jis „dalinsis savo kariuomenės likimu, kad ir kažin kas būtų". Po to jam nelikę nieko kito, kaip, vengiant bereikalingo kraujo praliejimo, kapituliuoti.

Prancūzijos krizės užkulisiuose

Prancūzijos respublikos prezidentas Vincent Auriol naują ministerių kabinetą pavedė sudaryti radikalsocialistui René Mayeriui.

12 mėnesių ir 25 d. prie valdžios vairo išbuvęs Queuille ministerių kabinetas atsistatydino. Tuo būdu jam nepasisekė sumušti generolo de Gaulle vyriausybės pastatytą rekordą, kuris valdžioje išbuvo net 15 mėnesių ir 20 dienų. Tačiau Queuille toli už savęs paliko visas kitas pokario Prancūzijos vyriausybes, kurių reta išbūdavo valdžioje daugiau 6 mėnesių.

Priežastį, kodėl Prancūzijos vyriausybės yra tokios trumpalaikės, suvokti nesunku. Juk nė viena partija neturi seime daugumos. Vyriausybę gali sudaryti tik koalicija nuo socialistų iki dešiniųjų radikalsocialistų imtinai. Savaime aišku, kad suderinti tokioje vyriausybėje dažnai iškylančius nuomonių skirtumus yra nelengva.

Dabartinės vyriausybės krizės jau seniai buvo laukiama, tačiau senam provincijos gydytojui Queuille visas koalicijos partijas vis pasisekdavo, bent laikinai, sutaikinti. „Mes esame prakeikti kartu gyventi" — mėgdavo jis pabrėžti. Ta formulė išlaikydavo kabinetą. Iki anglų svaro nuvertinimas, sukėlęs naujų ūkinių sunkumų, sudavė jai mirtiną smūgį.

Tiesiogiai krizę iššaukė darbo ministeris socialistas Danielis Mayeris, kurį paryžiečiai vadina „mažuoju Mayeriu", kad jį atskyrus nuo pusantros galvos aukštesnio priešininko radikalsocialisto René Mayerio.

Danielis jau liepos pabaigoje vos tik nesuardė kabineto, įvesdamas „atostogų premiją" socialinio draudimo įstaigos tarnautojams. Visas reikalas sukasi apie kainas ir atlyginimą. Jei socialistai su mažuoju Mayeriu priešakyje, konkuruodami su komunistais reikalauja ir toliau kelti atlyginimus, tai tat sako radikalsocialistai su René Mayeriu, jų didžiausiu finansiniu žinovu, priešaky, — prives prie naujų kainų pakilimo. Todėl Queuille finasų ministeris didžiojo Mayerio žmogus Petsche prieštaravo mažojo Mayerio reikalavimams padidinti atlyginimą. Jis teigė, kad tik produkcijos padidėjimas gali pagerinti Prancūzijos ūkį ir tuo pačiu darbininkų būvį, o ne algų pakilimas, kurį neišvengiamai seks kainų pakilimas. Tokias socialistų ir radikalsocialistų kapitalistiniai — liberalines pažiūras suderinti daugiau nebuvo galima.

Mažasis Mayeris yra 40 metų amžiaus. Jis laikomas socialistiškiausiu Prancūzijos socialistu. Nepaisant savo semitiškos išvaizdos, jis sugebėjo ištisus keturius vokiečių okupacijos metus išsilaikyti Paryžiuje, kur vaidino nemažą vaidmenį pogrindžio judėjime. Po karo buvo išrinktas socialistų partijos (S. F. I. O) generaliniu sekretorium. Jo socializmas yra mažiau marxistinis kaip romantiškas. Už tat Victoras Hugo yra jo mylimiausias rašytojas.

Savaime aišku, kad tokioje būklėje, atrodo būtų geriausia šauktis tautos sprendimo — paskelbti naujus rinkimus. Deja, daugumos partijos to nenori, todėl jos vėl turi ieškoti kompromiso savo tarpe. Jos tai ir daro.

Kadangi vyriausybę nuvertė socialistų (mažojo Mayerio) reikalavimai, tai, pagal parlamentinius papročius naują vyriausybę prezidentas pavedė sudaryti tai partijai. Ją pradėjo lipdyti buv. vidaus reikalų ministeris Jules Mochas, kuris savo, palyginti, griežta laikysena streikų metu įgijo šiokį tokį populiarumą. Bent jis pats taip mano. Juk reikia neužmirsti, kad prancūzai policininko amato (o savo perorganizuota policija Mochas labai didžiuojasi) nelaiko pagarbos vertu. Lygiai taip pat, kaip seniau budelis ir piemuo buvo laikomi šiek tiek žemesnės rūšies sutvėrimais. Prancūzų liaudyje žodžiai „poule" ir „poulet" laikomi vienos kilmės, tik vienas vyriškos giminės, kitas moteriškos. O poule' reiškia prostitutę, o poulet — policininką. Dešinieji Mochą pravardžioja „Judeo-marxistu", tačiau jie jam jaučia tam tikrų simpatijų, nes jis viduje yra griežtos tvarkos šalininkas, o jo užsienio politikos pažiūros yra tiesiog šovinistinės.

Ir kai šeštadienio rytą 6 valandą Prancūzijos seimas po 15 valandų užtrukusio posėdžio pagaliau 311 balsų prieš 223 balsus (t. y. tik vieno balso dauguma), Mochą patvirtino ministeriu pirmininku, laimėjo ne jo partija ,ir ne vadinama „trečioji jėga", bet tik jis pats asmeniškai, jo noras nepasitraukti iš valdžios. Įdomu, kad Mocho populiarumą padidino komunistų vadeiva Jacques Duclos, kuris savo nevykusiais asmeniško pobūdžio puolimais tik sukėlė simpatijas Mochui. Ir dešiniųjų Paul Reynaud gyrė Mochą, kaip vidaus reikalų ministerį, nors visiškai iškritikavo jo ūkinę programą.

Tačiau ir po tokio asmeninio laimėjimo Mochui nepasisekė sudaryti naujos vyriausybės. Socialistai reikalavo, kad paliktų mažasis Mayeris ir vetavo didžiojo Mayerio įėjimą į vyriausybę. Antra vertus, nė viena partija nenori imti atsakomybės už koalicijos išardymą, todėl ir reikėjo laukti, kad Mochas užleis savo vietą kuriam nors nuosaikesnės partijos žmogui. Mochas tačiau ilgai spyrėsi. Negalėdamas savo vadovybėje sutaikinti partijas, jis galvojo sudaryti vien tik socialistinę vyriausybę, net, kaip išsitarė vienas juokdarys, padalinti ministerių portfelius tarp Jules ir Mocho; bet pagaliau ir jis suprato, kad socialistas naujos vyriausybės sudaryti negalės ir atsisakė nuo to kėblaus uždavinio.

Po to sunkiai sergąs respublikos prezidentas Auriolis (jam turi būti daroma komplikuota žandikaulio operacija) pavedė vyriausybę sudaryti krikščionių socialų žmogui buv. užsienio reikalų ministeriui Robertui Schumanui, bet ir tas pasikalbėjęs su partijom, nuo tos pareigos atsisakė.

Kalbant apie naujos vyriausybės sudarymo techniką, reikia pastebėti, kad yra vadinamų dėkingų ir nedėkingų ministerijų. Sakysim, darbo ir žemės ūkio ministerijos yra dėkingi postoviai, nes čia galima pataikauti būsimiems rinkikams. Galima, kaip sakoma, kovoti už rinkikų interesus. Tuo tarpu finansų ir ūkio ministerių postoviai yra aiškiai nedėkingi, nes tie ministeriai rinkikams gali daryti tik nemalonumus, juk Prancūzijos ūkinė padėtis reikalauja kuo griežto ūkio taupumo. Vidaus ir teisingumo ministerijos laikomos irgi pageidautinomis, nes šiaip ar taip tenka anksčiau ar vėliau laukti naujų rinkimų, o per rinkimus savo žinioje turėti vidaus reikalų ministeriją yra kiekvienai partijai pravartu. Teisingumo ministeris paskelbdamas amnestiją savo partijos pusėn gali patraukti buv. kolaborantus.

Kokios nuotaikos viešpatauja krašte, parodo sekamdienį įvykę 4 savivaldybių rinkimai, jų tarpe ir vienoje Paryžiaus apylinkėje. Beveik visur sumažėjo komunistų ir de Gaulle šalininkų gautų balsų skaičius. Iš to kai kas daro išvadas, kad per būsimus rinkimus, jei prie to bus prieita, sustiprės kaip tik „trečioji jėga", būtent socialistai ir dešinieji radikalsocialistai.

IRO veikla pratęsiama

Ženeva (BBC). Čia posėdžiaujanti IRO generalinė taryba nutarė IRO veiklą dar pratęsti 6-9 mėnesiams. Per tą laiką norima įkurdinti apie 100.000 DP ir rūpintis 30.000 DP, dėl amžiaus ar sveikatos negalinčių emigruoti. Kaip žinia, anksčiau buvo nutarta IRO likviduoti ateinančių metų birželio 30 d. IRO veiklos pratęsimas atseisiąs apie 55 milijonus dolerių, kurių 25 mil. duosiančios JAV, 8 - D. Britanija, o likusią sumą sudės kitos valstybės - IRO nariai.

IRO generalinis direktorius Donaldas Kingsley pranešė, kad IRO per dvejus savo veikimo metus įkurdino 602.925 benamius DP. Tas skaičius teikiąs Jungtinėm Tautom neginčijamos garbės.

DP bilius atidėtas

Washingtonas (UP). JAV senatas nutarė DP-bilius pakeitimo svarstymą atidėti sekančiai sesijai. Atstovų rūmų priimtas pakeitimas numatė į JAV papildomai įsileisti dar 134.000 DP.

Pavojaus signalas Hongkonge

Londonas. (AP) Kantonas komunistams buvo atiduotas be kovos. Nors iš pradžių buvo kalbama apie planingą miesto perdavimą, tačiau, kaip iš vėlesnių pranešimų aiškėja, vyriausybininkų pasitraukimas buvo panikos pobūdžio bėgimas.

Užėmę buvusią Kinijos sostinę, komunistai pasiekė britų kolonijos Hongkongo sienas. Praktiškai komunistų rankose dabar jau yra trys ketvirčiai visos Kinijos. Komunistų kariuomenė yra nužygiavusi per 3.000 km. — Komunistams pasiekus Hongkongo pasienį, britų kolonijos įgula, susidedanti iš 40.000 vyrų, laikoma paruošties būklėje.

Gynybos konferencija Singapūre

Britų Commonwealtho diplomatai ir kariniai specialistai lapkričio pirmomis, dienomis Singapure susirinks nepaprastai konferencijai, kurios metu bus aptarta politinė ir strateginė padėtis po paskutiniųjų komunistų laimėjimų.

Kaip iš oficialių britų sostinės sluogsnių patiriama, D. Britanijos vyriausybė į Singapūro konferenciją yra numačiusi pasiųsti imperijos gen. štabo viršininką feldm. W. Slimą. Jį lydės karo laivyno ir aviacijos specialistai.

Konferencija aptars ir politines, ūkines bei karines priemones, kuriomis reikėtų sukliudyti komunizmo veržimąsi į britų koloniją bei commonwealtho sritis Tolimuosiuose Rytuose. Toliau bus aptarta tolimesnė laikysena Kinijos komunistinio režimo atžvilgiu. D. Britanijos vyriausybė yra įsitikinusi, kad esą reikalinga revizuoti savo Tolimųjų Rytų politiką. Oficialūs sluogsniai Maocetungo režimo pripažinimą skaito tik „laiko klausimu". Pagrindinė priežastis, dėlko D. Britanija delsianti šį žingsnį žengti, esąs jos pažadas nepripažinti nė vieno komunistinio režimo, nepasitarus su commonwealtho vyriausybėmis bei Atlanto pakto partneriais.

JAV užs. reik. ministerija D. Britaniją ir kitas Vakarų Europos valstybes primygtinai prašė Kinijos komunistų nepripažinti.

D. Britanija Kinijoje turi daug ūkinių ir finansinių interesų (žiūr. LIETUVIO 22 nr.) ir dėl savo sunkios būklės nenori jų prarasti.

Indijos, Pakistano, Ceilono, Australijos, N. Zelandijos ir Malajų federacijos vyriausybės į Singapūro konferenciją greičiausiai atsiųs tiktai stebėtojus.

Nehru siūlo pripažinti

New Yorkas. (UP). Indijos min. pirm. Panditas Nehru, susitikęs su Achesonu, JAV-bėms pasiūlė Kinijos komunistų režimą pripažinti. Taip UP korespondentui pranešė vienas atsakingas užs. reik. m-jos pareigūnas. Jis pridūrė, kad Nehrus pabrėžęs, jog jis pats artimoje ateityje nenumatąs užmegsti normalių diplomatinių santykių. Tačiau jis Achesonui aiškinęs, kad Maocetungo pripažinimas turėsiąs įvykti anksčiau ar vėliau, todėl naudingiau esą tai atlikti anksčiau.

Krito ir Amoy

Londonas. (BBC). Kinijos uostas Amoy, dėl kurio vyko pačios sunkiausios Kinijos pilietinio karo kovos, taip pat pateko į komunistų rankas. Amoy uostas tautininkams buvo nepaprastai svarbus, nes per jį vyko vyriausybininkų kariuomenės evakuacija į Formozą.

Tibetas susirūpino

New Yorkas. (UP). Iš kelionės po Himalajų kalnus grįžęs amerikiečių radijo komentatorius L. Thomas pareiškė, kad Tibeto valdovai stengiąsi patirti, ar JAV jiems padėtų komunistų invazijos į Tibetą atveju. Teigiamu atveju tibetiečiai norėtų gauti karinių patarėjų ir modernių ginklų. Iš 10.000 vyrų susidedanti krašto armija dabar yra ginkluota I D. karo ginklais. — Thomas pareiškė, kad Tibetas esąs pasiruošęs priimti JAV misiją.

Graikijos sukilėliai kapituliavo?

Atėnai (Reuteris). „Laisvosios Graikijos" siųstuvas, kuris veikia Rumunijoje, sekmadienį paskelbė, kad Graikijos sukilėliai laikinai sustabdė savo operacijas. Ta proga išleistame atsišaukime aiškinama, kad

„Graikijos demokratinė armija nepadėjo ginklų, bet tik sustabdė savo operacijas, kad Graikiją išgelbėjus nuo visiško sunaikinimo".

Toliau sakoma, kad šiuo metu JT, dalyvaujant Sovietų Sąjungai, ieškanti taikingo sprendimo. Atsišaukimo pabaigoje grasoma:

„Jei monarchofašistai galvoja, kad kova pasibaigė ir kad demokratinė armija nustojo egzistavusi, jie skaudžiai klysta".

New Yorkas (dpa). Pirmadienį prieš tris savaites JT visuotinio susirinkimo sudaryta Balkanų taikinimo komisija baigė savo darbus. Tos komisijos, o kartu ir visuotinio susirinkimo pirmininkas, Filipinų delegatas generolas Romulo pareiškė, kad komisijai per 29 posėdžius **nepasisekė susitarti.**

*

Tos dvi, lyg viena kitai prieštaraujančios žinios paskatino trečiadienį britų liberalų „Manchester Guardian" rašyti: „Karas mirė, lai gyvuoja karas". Laikraštis išvadžioja, kad iš tų dviejų žinių reikia padaryti išvadą, kad Graikijos sukilėliai nebegali kovoti, tačiau didžiosios valstybės negali susitarti dėl taikos. Nepriklausomas „Times" teigia, kad niekas negali nuneigti fakto, jog Graikijos vyriausybė iš tikrųjų laimėjo kovą su sukilėliais, tačiau tai dar nereiškia, kad ji laimėjo taiką arba saugumą.

Skaičiuojama, jog šiuo metu Graikijoje tebėra tik 2-3.000 sukilėlių, išsisklaidžiusių po visą kraštą. Albanijoje ir Bulgarijoje esą apie 10.000 sukilėlių, kurie, kaip manoma, dabar bus panaudoti prieš Jugoslaviją. Kitomis žiniomis, Albanijoje esą 5.000 sukilėlių būsią perkelti į Čekslovakiją, kad tokiu būdu įrodžius sovietų taikingus norus. BBC komentatorius P. Petersonas konstatuoja, kad, šiaip ar taip, Graikijos sukilėlių operacijų nutraukimas reiškia naują sovietų pralaimėjimą Balkanuose.

Užsienio reikalų ministeris Achesonas pareiškė, kad karas Graikijoje pasibaigė. JAV galėsiančios sumažinti Graikijai teikiamą karinę pagalbą, tačiau tuo reikalu JAV vyriausybė dar pasitarsianti su Graikijos vyriausybe.

Šio dvigubo Nr. kaina 75 Pf.

Per daug plepama

Washingtonas (AP). Kalbėdamas atstovų rūmuose, JAV aviacijos ministeris Stuartas Symingtonas pareiškė: „Bloga, kad galimas užpuolikas žino mūsų aviacijos apginklavimo technines smulkmenas. Tačiau dar blogiau, kad jam leista susipažinti su visa mūsų karine sistema. Mes tik padėjom būsimo agresoriaus vadams, tiek daug kalbėdami apie savo krašto apsaugos planus.

Abiejų JAV kongreso rūmų mišri komisija pritarė įstatymo projektui, kuriuo JAV krašto apsaugos reikalams numatoma išleisti 15 milijardų dolerių.

Šiame numeryje:

AR GREIT BALKANUOSE PRASIDĖS KARAS?

*

NAUJI SOVIETŲ GINKLAI

*

TECHNIKA IR ŽMOGAUS LAISVĖ

*

JŪROS LIGA — NEBE LIGA

*

GARANTIJOS IEŠKO GAVĖJŲ

*

Mūsų bendradarbių pranešimai iš JAV, Kanados, Australijos, Italijos ir kt.

Dvi Vokietijos

„Įvykių raida taip susiklostė, kad vyriausybės, kurios buvo pasišokusios reformuoti Hitlerio Vokietiją, ją nuginkluoti ir perauklėti, jau dabar lenktyniauja, norėdamos įgyti abiejų Vokietijos vyriausybių - Dr. Adenauerio ir pono Piecko - palankumą.

Dėl to yra kalta sąjungininkų Vokietijos politika - nuo „bombų kilimų" ir besąlyginės kapituliacijos reikalavimo dienų". „Economist", Londonas.

Taip jau atsitiko. Reikalauti besąlyginės vokiečių kapituliacijos tam, kad jų vietą užimtų sovietai - buvo nesąmonė. Tai dabar visiems aišku. Lygiai taip pat suprantama, kad, vakariečiams sudarius vakarų Vokietijos federaciją, Stalinas turėjo sudaryti rytų Vokietijos respubliką. Buvo aišku, kad Kremlius negalėdamas, kaip amerikiečiai, pasiūlyti milijonų, ragins sudaryti su juo sąjungą. Ir iš tikrųjų, Stalinas telegrafuoja rytų Vokietijos prezidentui W. Pieckui:

„Paskutiniojo karo patyrimas rodo, kad sunkiausias aukas pakėlė vokiečių ir sovietų tautos, kad tos abi tautos geriausiai sugeba pravesti pasaulinės reikšmės akcijas. Jei tos abi tautos pasiryš kovoti už taiką, pasitelkusios visas savo jėgas, kaip jos karo metu darė, tai Europos taiką galima laikyti garantuota".

Ir prancūzų „Le Monde" suprato, kad tie Stalino žodžiai yra nukreipti ne tik į Piecką, ne tik į rytų Vokietiją, bet į visą Vokietiją. **„Sovietų Sąjungos tikslas, - aiškina laikraštis, - yra atstatyti tą sąjungą, kurią Bismarckas numatė, kuri Rapallo sutartyje buvo šikuota, ir kurią 1939 m. Molotovas ir Ribbentropas sudarė".**

Tiesa, Stalinas padarė daug klaidų. Jo padarytas skriaudas vokiečiai sunkiai užmirš, tačiau, jei kalbėti amerikiečių „Hartford Courant" žodžiais, „faktas, kad nugalėtojai jų kraštą ties Elbe perskėlė pusiau, taip pat veikia vokiečius, kaip kad veiktų amerikiečius, jei Missisipi JAV perskeltų į dvi priešiškas šalis. Vieninga Vokietija vilios kiekvieną vokietį,ir iš rytų, ir iš vakarų, nepaisant to ant kurio kabliuko kabės tas masalas".

Todėl „Neue Zürcher Zeitung" konstatuoja:

„Demokratijos pateko į defenzyvą. Maskvos Vokietijos politika verčia būgštauti, kad ji turės įtakos ir į vakarines zonas, jei vakariečiai nepadarys nuolaidų Bonnos vyriausybei, suteikdami jai didesnių teisių".

Ir pagaliau „New York Times" padaro tolimesnes išvadas:

„Stalino pasiūlymas Vokietijai vaidinti sovietų imperijoje vadovaujančią rolę yra oficialus ženklas pradėti ateinančio dešimtmečio didžiąsias politines grumtynes".

*

Tuo tarpu Rytų Vokietiją pripažįsta viena po kitos sovietų satelitinės valstybės. Pasikeičiama diplomatais. Kalbama, kad sovietai ateinančių dviejų-trijų mėnesių bėgyje iš Vokietijos atitrauks savo kariuomenę ir tuo pačiu panašiai elgtis privers ir Vakarų sąjungininkus.

Sovietų kėslai yra kiaurai pramatomi. Jie iš vienos pusės nori įsitvirtinti rytų Vokietijoje, iš kitos - išstumti vakariečius iš Vakarų Vokietijos. Todėl jie skelbia tariamai nepriklausomą rytų Vokietiją ir į ją pirmuoju pasiuntiniu skiria Puškiną tą patį, kuris pakariant Rajką, likvidavo paskutines Vengrijos nepriklausomybės žymes. Ir tuo pačiu verčia Vakarus daryti nuolaidas Vakarų Vokietijai, bet šį kartą ne tariamas, kaip jie patys, bet tikras. Ne veltui McCloy kad ir privačiai kalba apie įmonių demontavimo sustabdymą. Tačiau Vakarų Vokietija, įgydama daugiau laisvės ir jausdama savo svorį, statys daugiau reikalavimų. Juk apetitas auga bevalgant. Todėl neveltui jos kancleris Dr. Adenaueris sako, kad užsienio politikai reikia suteikti pirmumą. Taip kalba kancleris tos valstybės, kuri dar neturi savo užsienio reikalų ministerio.

Spaudos puslapiuose

ITALŲ - PRANCŪZŲ GINČAS

„Die Tat", Zürichas

Drew Pearsonas, tas „enfant terrible" amerikiečių žurnalistų tarpe, paskelbė, sužinojęs iš patikimų šaltinių, kad Italijos krašto apsaugos ministeris Pacciardi grasė savo krašto pasitraukimu iš Atlanto pakto, jei į Europos gynimo liniją nebus įtrauktas ir Apeninų pusiasalis.

Pacciardi tą žinią paneigė, tačiau tat dalyko nepataisė; juk fakto, kad kilo nuomonių skirtumas niekas neginčijo, lygiai kaip ir to, kad Italija yra ryžtingai nusiteikusi ginti savo interesus. Buvo tik paneigta, kad Italija nedarys tokių ryžtingų konsekvencijų, atseit, iš pakto nepasitrauks.

Atrodo, kad Pacciardi iš tikrųjų, nepaisant grafo Sforzos patarimo, trenkė kumščiu į stalą Washingtono krašto apsaugos ministerių konferencijoje. Mat, Paryžius įtikinėja, kad visų pirma bus užpulta Prancūzija, todėl reikia ginti Reino liniją. Roma įrodinėja, kad puolimas iš Rytų per Austriją ir Jugoslaviją gali būti nukreiptas ir į Italiją, todėl nereikia Prancūzijos naudai užmiršti Italijos gynimo.

Iš viso, Italija labai nepatenkinta jai skiriamu antraeiliu vaidmeniu Europos gynime. Prancūzai net nesutinka, kad Viduržemio jūros zonos gynimo centras būtų Romoje. Jie reikalauja jį nukelti į Prancūziją.

Ar greit Balkanuose prasidės karas?

— šis klausimas kas dieną dirgina visą pasaulį. Pavartę pasaulinės spaudos puslapius, pastebėsime, kad jau eilė mėnesių, kaip kiekviename dienraščių numeryje pilna neretai net vienas kitam prieštaraujančių pranešimų apie Jugoslaviją ir jos santykius su Sovietų Sąjunga bei kaimyninėmis valstybėmis. Iš to matyti, kaip įtemptai ir nervingai pasaulis stebi Balkanus — tą amžinąjį neramumų židinį, — šiandien jau bestatydamas tik vieną klausimą: k a d a ? — Šią problemą viename savo vedamajame bando spręsti gerai informuotas šveicarų dienraštis „D i e T a t", kurio išvedžiojimus pateikiame ir savo skaitytojams:

Neseniai Kremlius (Balkanuose) turėjo pergyventi sunkių nusivylimų. Po Vokietijos žlugimo jis ten jautėsi visišku viešpačiu. Visą šiaurinę pusiasalio dalis priklausė jam; pietuose Graikija atrodė taip nukraujavusi, o Vakarų valstybių politika buvo tokia nedrąsi, kad Kremlius buvo jau besiruošiąs pradėti „viršKinti" Turkiją, ir nutraukė su ja draugiškumo sutartį. Tačiau tolimesnė įvykių eiga nuėjo kitu keliu, negu Kremlius 1945 m. pergalės svaiguly buvo sapnavęs. Nei Graikija, nei Turkija nepateko rusų rankosna, Balkanuose pozicijos pradėjo taip pat slysti iš po kojų. Norėdama atgauti prarastąsias pozicijas Balkanų šiaurėje, Rusija buvo priversta vesti šaltąjį karą prieš Jugoslaviją.

Tačiau šis karas turi savo įstatymus, kuriems paklusti turi ir pats galingiausias valdovas. Nes, kaip ir penicilino kursas lieka be pasėkų, jeigu injekcijos nėra dozuojamos tam tikru ritmu, taip ir šaltajame kare — negali būti įpainiotas joks taikos periodas, kad paskutinio žingsnio psichologinis veikimas nenubluktų, prieš antrajam žingsniui prasidedant. Tik tuo galima paaiškinti, kad rusai tik dabar nutraukė draugiškumo sutartį su Jugoslavija (satelitai neatidėliodami turėjo padaryti tą patį, kad būtų pabrėžtas visų Rytų bloko valstybių politikos lygiagretumas); faktiškai ši sutartis ir šiaip jau buvo negyva raidė, nes apie „draugiškumą" tarp Rusijos ir Jugoslavijos jau nuo 1948 m. vasaros negalėjo būti jokios kalbos. Logiškai šis žingsnis turėjo būti padarytas jau rugpiūčio pradžioje. Tačiau efektas nebūtų buvęs didesnis, jeigu tuo pačiu metu du dokumentai būtų buvę paversti popierio skiautėmis; Kremlius gi jau ir tada žinojo, kad keliomis savaitėmis vėliau reiks paleisti naują gąsdinamąjį šūvį ir jam tik taupė atitinkamą šovinį.

Todėl ir naujajam plūdimosi karui neturime priduoti daug reikšmės. Mes galime būti tikri, kad Rusija po kelių savaičių — pati ar per bet kurį savo satelitą — bandys iš naujo sukelti nerimą Jugoslavijos gyventojų tarpe.

Stalinas — Rytų Rooseveltas

Nuo Dünkircheno pralaimėjimo iki Pearl Harbouro užpuolimo Amerika teikė Anglijai visokeriopą pagalbą, išskyrus įsikišimą karan, nes kongresas tuo metu to nenorėjo. „Anything short of war" (visa, išskyrus įstojimą karan) — tuomet skambėjo JAV politikos šūkis. Tokioje pat padėtyje ligi šiol buvo Stalinas (savo bloko atžvilgiu, — Red.) — ne dėl vidaus politinių, bet dėl techninių priežasčių. Ar jis šiandien turi atominę bombą — dar nežinia, (atominę eksplioziją, įvykusią „kažkur Rusijoje" autorius kitoje šio straipsnio vietoje laiko galimu „gamtos kerštu" — Red.), o jei ir turėtų — tai kiekvienu atveju mažiau, negu amerikiečiai.

Šį spėjimą, paremtą geriausių anglosaksų specialistų nuomonėmis, patvirtina ir rusų užsienių politika. Faktiškai Maskva vengia visko, kas vestų į viešą konfliktą su Vakarų valstybėmis. Nuo tos dienos, kada Graikijai pasisekė užkirsti kelią naujiems įsiveržimams iš Albanijos, Tirana pasidarė atsargesnė, nors tai ir neatitinka albanų charakterį. Matyt, Maskva yra davusi atitinkamų nurodymų. Ir Bulgarijoje pasidarė tylu, nors ten kiekvienu metu nesunku sukelti nuotaikas Makedonijos reikalu. Dar nedėkingesnė Rusijai būklė yra ties šiaurine Jugoslavijos siena. Nes Rumunija niekad neturėjo ginčų su Jugoslavija, ir yra nepaprastai sunku karan nelinkusius rumunus sukurstyti prieš kaimyną, kuris jam iš tikrųjų niekad nebuvo nei draugas, nei priešas. Vengrijos vadovaujantieji sluogsniai prieš karą buvo priešiškai nusiteikę savo kaimynų atžvilgiu, tačiau ne tiek prieš Jugoslaviją, kiek prieš abu kitus Mažosios Entantės narius, nes Jugoslavija šios sąjungos atžvilgiu buvo gana drungna. Vengrijos gyventojų masės, kurioms didžiųjų dvarų nusavinimas Jugoslavijoje neatnešė jokių nuostolių, Jugoslavijos atžvilgiu niekad nebuvo priešiškai nusiteikusios. Ir iš šios pusės Belgrado režimas neturi ko bijotis.

Kas toliau?

Šaltojo karo rėmuose, kurių peržengti negali, Stalinas po ranka turi visas reikalingas oficialiosios politikos priemones. Tačiau jo arsenalas jau išsisėmė. Beliko tik oficialus diplomatinių santykių su Belgradu nutraukimas. Ir po to viso, kas paskutinėmis savaitėmis įvyko, šis santykių nutraukimas, be abejo, ateis, tačiau greičiausia dar ne prieš metų galą. Psichologinius šaudmenis reikia tauptyti! Kas po santykių nutraukimo turės sekti - tuo tarpu dar sunku numatyti. Tačiau yra aišku, kad Rusija negali pasirodyti esanti sumušta, nes kils pavojus, kad ir kitos Dunojaus ir Balkanų šalys gali pasidaryti nepaklusnios. Juk tikrieji šių masių jausmai Maskvai nekelia jokių iliūzijų. Taigi, Jugoslavija turi visą laiką būti spaudžiama - ne tik Belgrado režimui palaidoti, bet ir kaimyninėms tautoms parodyti, kad gyvenimas Jugoslavijoje yra nebepakeliamas. Tokiai šaltojo karo fazei geriausias ginklas yra sabotažo veiksmai. Jų galima suorganizuoti neribotą skaičių, jie gali būti įvykdomi kiekvienu metu. Ir į užsienį vedančius jų pėdsakus yra lengva užtrinti, žinoma, apsižiūrint, kad jie nenuvestų į kokį tarptautinį konfliktą. Toki veiksmai iš vienos pusės sukelia nerimą norimame krašte, o iš kitos pusės, labai tinka propagandai satelitinėse valstybėse.

Tuo būdu, artimiausi rusų politikos keliai Balkanuose yra aiškūs. Kol Maskva nedrįs leistis į didesnio masto karą, jie teturės priemonių tik ūkiniai-psichologinėms trukdomojo pobūdžio akcijoms. Todėl Balkanų vulkane reikia tam tikrais periodais laukti mažesnio pobūdžio išsiveržimų. Tačiau didžiojo sukrėtimo data, kaip atrodo, yra dar gana toli.

*

Triestas (dpa). Sovietų maršalas Konievas pareiškė Vengrijos karininkams, kad netrukus būsią nutraukti Sovietų Sąjungos - Jugoslavijos diplomatiniai santykiai. Tai pranešė vienas į Triestą pabėgęs Vengrijos generolas.

To paties generolo teigimu, Konievas nuo rugsėjo 15 iki spalio 5 d. inspektavo Vengrijos kariuomenę. Ta proga jam buvo parodytos ir V-šaudmenų bazės Pusztamagyarode.

Žinomas amerikiečių radijo komentatorius Drew Pearsonas pareiškė, kaip praneša UP, kad amerikiečių užsienio reikalų ministerija gavusi patikimų žinių, jog artimiausių dviejų mėnesių laikotarpyje sovietai bandys sukurstyti sukilimus Jugoslavijoje. Vengrai, bulgarai, rumunai ir albanai, kurie esą apmokyti partizaninio karo meno, šiuo laiku siunčiami į Jugoslaviją, kad ten reikiamu momentu pradėtų pilietinį karą.

Washingtonas (UP). JAV užsienio reikalų ministerija pranešė, kad JAV ambasadorius Belgrade Cavendishas Cannonas kalbėjosi su maršalu Tito dėl arkivyskupo Stepinaco paleidimo iš kalėjimo.

Toliau pranešama, kad Cannonas dėl susilpnėjusios sveikatos iš savo postovio netrukus pasitrauksiąs. Jis tačiau dar dalyvausiąs JAV diplomatų Europoje konferencijoje.

Virėjos su specialiais receptais

Praha (dpa). Čekoslovakijos parlamentas penktadienį vienu balsu priėmė abu įstatymo projektus, pagal kuriuos steigiama ministerija eklezijos reikalams, ir kunigai nuo lapkričio 1 d. paverčiami valstybės valdininkais. Abu įstatymai, kuriuos katalikų dvasiškija atmetė, praktiškai reiškia valstybės kontrolės įvedimą eklezijai.

Naujiesiems įstatymams įsigaliojus, kunigai turi prisiekti ištikimybę vyriausybei (Vatikanas pareiškė, kad kunigai gali pasižadėti būti lojalūs Čekoslovakijos respublikai, tačiau ne vyriausybei). „Tuo būdu, ateity eklezinis ir religinis gyvenimas vyks pagal mūsų konstituciją ir mūsų liaudies demokratijos tvarkos principus," nedviprasmiškai paskelbė valdinė Čekoslovakijos žinių agentūra.

Eklezijos ministeriją įsteigti privertė Maskva, davusi atitinkamų nurodymų Prahos komunistų partijos centro komitetui. „Reakcija vis dar tebėra perstipri", buvo lakoniškai pastebėta.

Čekoslovakijos centrinis komitetas ilgai posėdžiavo. Blaiviai konstatavo, kad reikią palaužti ūkininkų ir piliečių moralinį nugarkaulį. Reikia iš jų atimti eklezią ir kunigus, o Dievas ir pats iškeliausiąs. Tada kelias būsiąs laisvas.

Buvo išleistas slaptas aplinkraštis. Nurodyta kovos su katalikų eklezija taktika. Išsiuntinėta taip vadinamiems „liaudies komitetams". Slaptasis aplinkraštas, kurio vienas originalas Vienoje pateko į „Spiegel" korespondento rankas, taip skamba:

1. Susirašinėjimas tarp Vatikano ir Čekoslovakijos vyskupų bei arkivyskupų turi eiti per valstybės rankas.

2. Čekoslovakijos katalikų ir liuteronų eklezijos suvalstybinamos. Katalikų eklezijos turtai konfiskuojami ir pagal reikalą skiriami tautinėms eklezijoms.

3. Katalikų kleras kiekviena proga turi būti galimai smarkiau kompromituojamas. Ypač aferomis su moterimis; moterys turi būti kilusios iš katalikų šeimų.

4. Katalikų klero kalbos ir pamokslai kiekvienu atveju turi būti kuo griežčiausiai kontroliuojami.

5. Vyskupų ganytojiniai laiškai gali būti skelbiami tik su vyriausybės sutikimu.

6. Stengtis, kad galimai daugiau katalikų kunigų pereitų į tautinę eklezią. Perėjusius kunigus proteguti ir jiems suteikti aukštesnes pareigas.

Vos tik šį slaptąjį aplinkraštį išleidus, prasidėjo žaibinė ataka prieš kunigus. Pavyzdys: dar tą pačią dieną, kai Bratislavos „liaudies komitetas" (Krajsky Narodny Vybor) gavo tą aplinkraštį, tuoj pat buvo išsiuntinėtas slaptas raštas visiems apylinkių „liaudies komitetams" (Okresny Narodny Vybor). Su anketomis, kurias reikėjo per penkias dienas užpildyti.

Taip buvo surinktos žinios apie visus apylinkėje esančius kunigus. Koks pamokslų turinys, su kuo jie draugauja, kokio pobūdžio tie santykiai, kokius laikraščius jie skaito, ar susirašinėja su užsieniu, ar keliauja, ar pastebėti su nevietiniais žmonėmis. Anketa apėmė septynis mašinėle rašytus puslapius.

Ofenzyva prasidėjo staigiu šuoliu, tikint, kad ji esanti puikiai užmaskuota. Komunistų laikraščiai, ypač partijos organas „Rude pravo", staiga pradėjo giedoti panegyrikas Katalikų Akcijai, kuri esanti vienintelė institucija, tinkama taikai ir sugvenimui tarp žmonių skleisti. Katalikų Akcija esanti sena katalikų eklezijos institucija, tam tikros rūšies pasauliečių apaštalavimas. Jos apaštalai einą per vienišus sodžius ir, kaip Dievo žvejai, žvejoją sielas. Jie nešą kryžių per toliausias lygumas iki pat Vengrijos sienos ir iki paskutinės lūšnelės kažkur Karpatų viršūnėse.

Komunistų pagyros katalikams pasirodė įtartinos. Neilgai reikėjo laukti, iki pasirodė pirmieji „tautiniai" kvislingai. Vilkai avinėlių kailiuose bandė Katalikų Akcijos vardu paveikti katalikus, kad jie pereitų į čekų tautinę eklezią.

Iš pradžių kviesliai gyrė tautinės eklezijos teigiamumus. Niekas neklausė. Vėliau pradėjo keikti ir registruoti neklusniųjų pavardes.

Vieną dieną pagyros komunistų spaudoje nutilo. Tikintieji buvo patenkinti. Jie žinojo: konkurencija nepavyko. Vilkai avinėlių kailiuose turėjo keisti savo aprangą.

Partijos centrinis komitetas pradėjo ruoštis antrajam smūgiui. Jis buvo nukreiptas prieš „Katalikų Laikraštį" — katalikų eklezijos organą. (tiražas 360.000, o didžiausio komunistų laikraščio „Rude pravo" — tik 70.000!)

Vieną dieną į „Katalikų Laikraščio" redakciją įsiveržė būrys stiprių vyrų. Komunizmo smogikai. Jie išmetė visą redakciją laukan, pasigrobė laikraštį su viskuo, ką ten rado. Su rašomomis mašinėlėmis, su redakcijos krepšiais, archyvu ir 360.000 skaitytojų. Net krucifiksas ant sienos liko. Pučui užmaskuoti.

„Katalikų Laikraštis" ėjo ir toliau. Tos pačios išvaizdos, tik komunistinio redakcijos štabo redaguojamas. Tuoj jo tiražas nukrito iki 50.000 egz. Partijos CK įsakymas: mažiau kaip 50.000 negali būti spausdinama, nors ir keturi penktadaliai tiražo būtų neišplatinami.

Redakcija beviltiškai stengėsi laimėti bendradarbių iš katalikų žurnalistų sluogsnių. Veltui. Net atsišaukimai į kalėjimus, kurie perpildyti katalikais, liko be pasėkų, nors buvo žadėta ir laisvė ir aukšti honorarai. Ir taip „Katalikų Laikraščio" redaktoriai buvo priversti laikraščio skiltis užpildyti vieni patys.

Vyr. redaktorius Dr. Skoda, ekskomunikuotas kunigas, nusiskundė kulto ministeriui Nejedlý, kad jis gaunąs labai daug grasinančių laiškų. Kulto ministeris, numodamas ranka atkirto: „Tamstai grasina tik Dievo kerštu — ką tai reiškia. Man grasina kuo kitu!" Dr. Skoda pasikalbėjimą atpasakojo redakcijoje, sarkastiškai pridurdamas, kad jam, kaip ekskomunikuotam, Dievo sprendimas nesąs kompetentingas.

Praha dar kartą apgalvojo Maskvos nurodymą. Ypač įtartinai lakoniška pastabą. Buvo paspaustas naujas mygtukas: atvira kova prieš katalikų eklezią. Jei reiktų, net ir šaunamuosius ginklus panaudojant. Kovos centras Slovakija. Ten, mat, yra pasipriešinimo centras.

Daugely sodžių įvyko kruvinų susirėmimų. Gadzoje (šiaur. Slovakijoje) turėjo būti paskelbta išimties būklė. Batovany, kurį kai kurie komunistai pasididžiuodami buvo pradėję tituluoti „partizanų lizdu", apie 5.000 tikinčiųjų pralaužė žandarmerijos ir milicijos įrengtas barikadas ir nuskubėjo į pamaldas.

Tikras mūšis įvyko Kamenicoje, kur komunistams buvo oficialiai įsakyta pabandyti išardyti pamaldas. Kai minios prispausti ramybės trukdytojai pasišaukė pagalbon karei vius iš čia pat esančios apmokymo stovyklos — šie, tiesa, atskubėjo, tačiau — tikintiesiems padėti. Komunistai išsišaukė žandarmerijos smogikų būrį. Jo priekyje pasirodė leitenantas, iškėlęs baltą vėliavą. „Slovakai nešaudo į tikinčiuosius," šaukė jis. „Niekad" tvirtino ir žandarai.

Jėga kovoj prieš eklezią buvo uždrausta. Vėl griebtasi klastos. Naujuoju įstatymu kunigams uždraudžiama patiems pasirinkti šeimininkes. Valstybė ateityje mokėsianti algas — vyriausybė tad turės ir teisę virėjas parinkti ir paskirti. Tuo būdu išpildomas slaptojo aplinkraščio 3 punktas.

Taigi, į klebonijas bus siunčiamos patikimos komunistės — kunigams sekti ir skandalingoms aferoms inscenizuoti. Kai kurios jų savo veiklą jau pradėjo. „Rude pravo" pirmajame puslapyje jau paskelbė: „Klaidingo katalikų mokslo pasėkos: 90-metis pasileidėlis klebonas išprievartavo nekaltą virėją!" Kad nekaltoji buvo atsiųsta iš neseniai likviduotų „linksmybės namų" tai, savaime aišku, nutylima.

Katalikų kalėjimas

Vatikanas (UP). Vatikano radijas, komentuodamas naujus Čekoslovakijos komunistinius eklezijos reikalus tvarkančius įstatymus, paskelbė čekų kalba:

„Čekoslovakija dabar yra ne to krašto katalikų tėvynė, bet kalėjimas".

Į jus, Čekoslovakijos katalikų dvasininkai ir tikintieji, šiandien žiūri visas pasaulis. Jis stebi, kaip jūs išlaikysite jūsų tikėjimui į Dievą ir eklezią pastatytą bandymą. Čekoslovakijos vyriausybė įrodė, kad ji demokratiją pavertė komedija ir įteisino katalikų eklezijos persekiojimą.

Londonas (Reuteris). Vos keliom valandom praėjus nuo Čekoslovakijos eklezijos kontrolės įstatymų įsigaliojimo, Vatikano radijas pranešė, kad popiežius į vyskupus pakėlė Mgr. F. Tomašeką, kuriam pavedė eiti internuoto Olmützo arkivyskupo Matochos pareigas.

Amžinieji bėgliai

Sydnejus (Reuteris). Apie 800 rusų pabėgėlių JAV armijos transporto laivu iš Filipinų atvyko į Sydnejų (Australijoje). Daugumas jų yra prieš 30 metų pabėgę iš Rusijos ir apsigyvenę Kinijoje. Komunistų laimėjimai privertė juos vėl bėgti. Apie pusė pabėgėlių liks Australijoje; kiti plauks į Neapolį, iš kur kelias tolyn, ieškodami naujų įsikūrimo galimybių P. Amerikoje, Prancūzijoje ir Turkijoje.

Tito gynimosi linija

Trieste turima žinių, kad Tito skubiai stato vakarinę gynimosi liniją, kuria pasinaudodamas ginsis nuo eventualaus sovietų ar jų satelitų puolimo. Toji linija tęsiasi į rytus nuo Dinarų Alpių - nuo Turmitoro masyvo iki Karavankeno šiaurėje. Tai yra naturalių tvirtovių grandinė, sauganti priėjimus prie Adrijos jūros.

Už tos linijos, kuri pereito karo metu įrodė savo tinkamumą, yra Dubroviko, Splito, Fiumės ir Polos uostai. Nareto žiotyse tarp Dubroviko ir Splito statomas naujas karo uostas, kuriame galėsią inkarus išmesti ir didžiausi Vakarų valstybių Viduržemio jūros laivynų laivai. Tas naujas uostas turėtų laikyti šache Albanijos Saseno ir Valonos uostus, kur sovietai įsitaisė povandeninių laivų bazes.

Jugoslavijai priklausančiose Adrijos salose dabar skubiai statomi karo aerodromai, kurie irgi priklauso vidaus gynimosi sistemai.

Didelė reikšmė skiriama ir Brioni salai, kur maršalas Tito turi įsitaisęs savo vasarvietę. Čia Jugoslavijos vyriausybė sekvestravo daugumą patalpų. Visa sala yra labai stropiai saugoma. Joje yra spygliuotų vielų užtvarų ir minų laukų. Įrengta daug slėptuvių. Specialios požeminės patalpos įrengtos Jugoslavijos Banko aukso atsargoms paslėpti. Sala turi savo radijo siųstuvą ir radaro stotį.

TITAS GRASO 3. D. KARU

Belgradas (udp). Maršalas Tito pareiškė viename pasikalbėjime su užsienio korespondentais, kad, jei Jugoslavijos teritorijoje kiltų karas, jo negalima būtų lokalizuoti. Karas Jugoslavijoje reikštų naują D. karą. Toks karas nesiribos vien Jugoslavija, bet palies daug valstybių. Tito davė suprasti, kad užpuolimo atveju jis tuojau kreiptusi į Jungtines Tautas. „Tačiau mes negalvojame apie karinę pagalbą. Mes patys galime ir pasipriešinti ir pulti" — pabrėžė Tito.

Višinskis: Jugoslavija trukdo

New Yorkas (dpa). Sovietų Sąjungos užs. reik. min. Višinskis antradienį pareiškė, kad bandymas Jugoslavijai atiduoti atsirandančią laisvą vietą Jungt. Tautų Saugumo Taryboje smarkiai pabloginsiąs Rytų ir Vakarų santykius.

Kova dėl Afrikos JT forume

New Yorkas (k). Keturiom didžiosiom valstybėm: JAV, D. Britanijai, Prancūzijai ir Sovietų Sąjungai JT visuotiniame susirinkime pasisakius už nepriklausomos Libijos valstybės įsteigima ir Italijos užsienio reikalų ministeriui grafui Sforzai su tuo sutikus, Lake Sucesse manoma, kad tai valstybei įsteigti nebėra didelių kliūčių.

Tą faktą neseniai gavusios pilną nepriklausomybę Azijos ir Afrikos tautos sveikina ir laiko savo idėjų triumfu.

Apie didžiąsias valstybes to paties pasakyti negalima. Italija gailisi netekusi keliolikos tūkstančių darbščių kolonistų. Prancūzija, kuri savo sutikimą davė tik kitų spaudžiama, būgštauja, kad nepriklausomos Libijos pavyzdys paskatins čiabuvių bruzdėjimą Tunise, Maroke ir Alžire. Nors „laisva Libija" yra britų užsienio reikalų ministerijos koncepcija, ir patys britai nėra patenkinti įvykių JT forume raida, nes sovietai, kurie iš pradžių reikalavo jiems pavesti Libiją valdyti patikėtinio teisėmis, ir dabar pasisakė už nepriklausomą Libiją, kartu reikalauja, kad iš jos per tris mėnesius būtų atitrauktos svetimos kariuomenės. Toks reikalavimas, nors jis formaliai ir buvo atmestas, duoda sovietams stiprių propagandinių kozirių. Britai ir amerikiečiai Libijoje yra įtaisę savo aerodromus ir nuo jų atsisakyti nenori. Juk iš čia bombonešiams taip lengva pasiekti pietinę Rusiją ir Kaukazo sritį.

Iš viso, sovietų žaidimas šiuo klausimu buvo labai sumaniai pravestas. Jie dabar dedasi Afrikos tautų užtarėjais. Anksčiau jie dar nebuvo gerai suvokę visos padėties ir patys reikalavo sau teritorijų Afrikoje, bet tas jų pretenzijas atmetus, jie staiga pasisakė už Afrikos nepriklausomybę.

Washingtonas su susirūpinimu seka tas sovietų pastangas laimėti čiabuvių simpatijas. Iš Abisinijos sostinės Addis Abebos, kur sovietai turi nepaprastai skaitlingą diplomatinę misiją, o taip pat iš Tanžero ir Alžiro atkartotinai pranešama apie sustiprėjusią komunistinę propagandą.

Įvairios žinios

* Pirmadienį Maskvoje po sunkios ir ilgos ligos mirė sovietų maršalas Tolbuchinas, 1943 m. priėmęs Stalingrade apsuptos vokiečių kariuomenės kapituliaciją. Vėliau Tolbuchinas vadovavo sovietų kariuomenei, įsiveržusiai į Balkanus ir Austriją.

* Patikrinus Norvegijos seimo rinkimų rezultatus, paaiškėjo, kad komunistai nelaimėjo nė vienos vietos. Anksčiau buvo manoma, kad jie tikrai turės bent vieną atstovą. Vėliau pasirodė, kad pirmą kartą buvo neteisingai suskaityti balsai.

* Vakarų Berlyno policijoje sudaryti specialūs daliniai kovai su žmonių grobimu. Daliniai aprūpinti automobiliais su radijo siųstuvais.

* Įsteigus rytų Vokietijos respubliką, pabėgėlių skaičius iš sovietų zonos padidėjo nuo 10 iki 20%.

* Vakarų Vokietijos kraštų teisingumo ministeriai sutarė seimui pasiūlyti amnestijos įstatymą, kuriuo federacinės respublikos paskelbimo proga nuo bausmės atleidžiami visi nusikaltėliai, nubausti ne didesnėmis bausmėmis kaip 6 mėn. kalėjimo ir 5.000 DM bauda.

* Indijos ministeris pirmininkas Pandit Nehru, atvykęs į New Yorką, pareiškė, kad Indija neketinanti kur nors įsipareigoti. Ji demokratiniais metodais siekianti absoliutinės taikos politikos.

* JAV užsienio reikalų ministerijos viešųjų reikalų departamento direktorius Allenas pareiškė, kad „Amerikos Balso" transliacijas, kurios yra siunčiamos 30 siųstuvų, kliudo 120 sovietų siųstuvų. Skaičiuojama, kad dėl to Sovietų Sąjungoje galima pagauti tik apie ketvirtadalį tų transliacijų. Įdomu, kad sovietų satelitinėm valstybėm skirta „Amerikos Balso" programa iki šiol dar nebuvo trūkdoma.

* UP praneša iš Varšuvos, kad Lvovo srityje paskutinėm dienom suimta 1.600 partizanų. Esą Lenkijoje, Slovakijoje ir Ukrainoje partizanų veikla pagyvėjusi Prieš ją griebtasi griežtų priemonių.

* JAV bedarbių skaičius per paskutines 8 savaites sumažėjo 267.400,—.

Naujos reveliacijos apie sovietų ginklus

Prezidento Trumano rugsėjo 23 d. 10 val. 36 min. spaudos konferencijoje paskelbta žinia:

„Mes turime įrodymų, kad prieš keletą savaičių Sovietų Sąjungoje įvyko atominis sprogimas"

dar tebeaidi pasaulyje.

Amerikiečių savaitraščio „Newsweek" diplomatinis korespondentas Edwardas Weintalis tariasi išsprendęs paslaptį, kodėl Trumanas tai kaip tik tą dieną paskelbė. Girdi, kaip jau ir mes rašėme, amerikiečiai norėjo užbėgti už akių tokio pat turinio Višinskio pranešimui JT forume.

Weitalis aiškina, kad Achesono Valstybės Departamentas gavęs patikimų žinių, jog Višinskis tai paskelbti noris, todėl Trumanui buvo patarta nedelsiant paskelbti turimas žinias, kad tuo būdu atimti sovietams progą propagandai. Trumanas taip ir padarė.

Po kelių dienų paskildo gandai, kad tas sprogimas įvyko apie rugsėjo 1 d. Ir kad tai esąs trečias sovietų atominis sprogimas. Kad jis kaip tik apie tą laiką įvyks, amerikiečiams paskelbė vokiečių fizikas prof. Tellmanas. Taip buvo numatyta sovietų planuose.

O apie tuos planus Tellmanas pasakoja slaptame memorandume, kurį jis pabėgęs pateikė JAV vyriausybei, o ši išsiuntinėjo įvairių kraštų žinovams. Nuomonei pareikšti. Žinovai teigė: Tellmano memorandumas yra teisingas. Mūsų žiniomis, to, ką Tellmanas paskelbė, ir reikėjo laukti.

Robertas Tellmanas, žymus fizikas, 1943 m. pateko į sovietų nelaisvę. Čkalovo karininkų belaisvių stovykloje sovietai į jį atkreipė dėmesį. Jo anketa buvo labai įdomi. Jam buvo pasiūlyta įstoti sovietų tarnybon.

Tellmanas pareiškė, kad jis sutinkąs dirbti tiesiogiai karo pramonei. Jam buvo pažadėta, kad bent karo metu jam tai nereiksią dirbti.

1944 m. jis Tifliso kosminių spindulių tyrinėjimo institute sutiko savo seną pažįstamą iš studijų Berlyne laikų rusų prof. D., kuris jam pasiūlė dirbti karo akademijos specialių ginklų komisijoje.

Čia bedirbdamas jis turėjo progos susipažinti beveik su visomis sovietų ginklavimosi įmonėmis. Pirmoji kelionė vedė į Tomską, kur vienas vokiečių mokslininkas vadovavo V-2 raketų bandymams.

Sovietų raketos

Tellmanas matė, kaip 20 to sveriančios sovietų raketos, lėtai atsiplėšusios nuo žemės, vėliau vis didėjančiu greitumu šovė į dangų. Esą jos pasiekusios 210 km aukštį.

Rusai kalbėjo apie 400 km aukštį, kurį jie tikėjosi pasiekti su 40 to raketomis. Tellmanas matė iš kelių dalių sudarytą raketą, kurios dalys, sudegus sprogstamajai medžiagai, automatiškai atsiskirdavo.

Rusai su viena tokia raketa į erdvę paleido ir gyvą papūgą, kuriai skirta patalpa, saugant ją nuo temperatūros pakitimų, buvo apdengta asbesto plokštėmis. Raketos likučiams nusileidus, papūga buvo rasta gyva. Išleista iš raketos, ji visu įnirtimu pradėjo keiktis visiems žinomu rusiškuoju triaukščiu keiksmu . . .

Ir rusai svajoja kaip amerikiečiai mėnulį paversti savo raketų baze iš kurios galėtų apšaudyti kiekvieną žemės tašką.

Bakterijos

Tellmanas pasakoja sutikęs vieną vokiečių mokslininką, kuris jam pasakojęs apie tragingą savo dviejų sūnų mirtį. Jie abu dirbo vienoje laboratorijoje, įrengtoje Kaspijos jūros salelėje netoli Baku. Ten buvo auginamos bakterijos. Vienas bendradarbis netyčia užsikrėtęs ir užkrėtė kitus. Po kelių valandų išmirė visi 40 tos laboratorijos darbuotojų.

Mirties spinduliai

Jam tekę dalyvauti ir kosminių spindulių bandymuose. Tifliso kosminių spindulių institutui pasisekė padaryti vadinamuosius mesonų spindulius. Mesonai yra nepaprastai mažytės dalelytės, glūdinčios tarp elektronų ir protono - atomo branduolio. Jų elektrinė įtampa yra lygi vienam elektronui ir gali būti teigiama arba neigiama. Iki kosminiai spinduliai iš erdvės pasiekia mūsų žemę, jie, besiveržiami per žemę gaubiančią atmosferą, netenka savo veikimo. Kitaip jie sunaikintų didesnę organinio gyvojo pasaulio dalį.

Tiflise pademonstruotas aparatas buvo panašus į didžiulį veidrodinį teleskopą. Jo viduje buvo didžiulė elektronų lempa, primenanti rentgeno lempą (vamzdelį).

Iš to aparato buvo paleistas violetiniai žalsvas spindulys, kurį apie 100-150 metrų buvo galima sekti plika akimi. Nukreipus tą spindulį į už dviejų km kalnuose besiganančias avis, jos po kelių sekundžių krito.

Prof. Tellmanas daro išvadą:

„Jei pasiseks tų spindulių veiksmingumą pratęsti iki 12-15 km, sovietai turės moderniškiausią priešlėktuvinį ginklą. Nė vienam lėktuvui nepasiseks praskristi pro nematomą ir negirdimą mirties spindulį".

Išprovokuoti žaibai

Kaukaze prof. Tellmanas turėjo progos dalyvauti ir viename įdomiame bandyme kur buvo bandoma iš visų pusių kalnų apsuptame slėnyje sukelti dirbtinę audrą. Iš vienos aukštumos buvo paleistos raketos, sukėlusios tirštus debesis. Į juos buvo šaudoma iš kitų raketų, paliekančių baltus ruožus. Tiems baltiems ir juodiems debesims susimaišius, prasidėjo baisi audra. Į slėnį visą laiką trenkė žaibai. Kitą dieną slėnyje nebuvo rasta nė vieno sveiko medžio, viskas buvo išdegę.

Su tokiom audrom rusai tikisi pakeisią artileriją kalnuose.

Vandens pylimas ir ledo bombos

Novorosijske Tellmanas dalyvavo bandymuose sukelti milžiniškas vandens bangas, siekiančias net 20 m aukščio. Į Tellmano pakartotinus klausimus prof. D. atkirto: „Negera viską žinoti, net ir mums".

Aralo ežere rusai bandė keturiasdešimčia 250 kg bombų užšaldyti tam tikrą plotą. Ten kur tos bombos krito, ledo storis siekė 0,5 m. Rusai aiškino, kad tokios bombos, pataikiusios į uostą, gali jį kuriam laikui paraližuoti. Bandymų srityje pakilo labai tirštas rūkas, ir viešpatavo smarkus šaltis, kuris truko net keletą valandų.

Skraidančios lėkštės

Tellmanas turėjo progos aplankyti ir buv. vokiečių raketinių ginklų bandymo stotį Peenemündėje. Čia jis rado dirbančius apie 150 vokiečių mokslininkų. Visi įrengimai, kurie karo metu buvo sunaikinti Vakarų aviacijos, dabar vėl atstatyti. Visi vokiečių šioje srityje surinkti duomenys yra žinomi ir sovietams. Jie ypatingai domisi vokiečių raketos A-8 projektu, kuri teoriškai per 42 minutes galėtų sukarti 6.000 km, atseit, perskristi Atlantą.

Tellmanas dalyvavo ir sovietų iš tolo vairuojamų raketų bandymuose. Jos buvo iššaunamos iš Leningrado srities ir skrisdavo per Baltijos jūrą, kur jų skridimas buvo kontroliuojamos iš laivų. Jos būdavo iš Leningrado leidžiamos į Usedomo sritį Pomeranijoje, maždaug 1.100 km atstumu. Savaime aišku, kad viena kita raketa galėdavo nuklysti ir pasirodyti Švedijos padangėje. Štai, iš kur kalbos apie „skraidančias lėkštes". Rusai mokosi taikyti.

Peenemündėje Tellmanui buvo pavesta įkalbėti vokiečių mokslininkus savanoriškai tęsti tarnybą Rusijoje. Mat, ir sovietai suprato, kad jei galima, reikia įkalbėti gražumu.

Pirmosios sovietų atominės bombos

Tellmanas sužinojo iš prof. D., kad pirmasis sovietų atominės energijos tyrinėjimo institutas 1947 m. išlėkė į orą (apie tai buvo plačiai rašyta iš kitų šaltinių LIETUVYJE. Tas institutas buvo Semipalatinske prie Kinijos sienos. To sprogimo priežastis nėra išaiškinta. Gal tai buvo sabotažas, o gal ir nelaimingas atsitikimas. Dėl sprogimo sukeltų kosminių spindulių ta vieta ilgą laiką buvo neprieinama.

Po to rusai savo atominį centrą perkėlė į Tana-Tuvos sritį tarp Irkutsko ir Baikalo ežero. Visa ta sritis nuo likusio pasaulio buvo hermetiškai uždaryta. Tai padaryti palengvino ta aplinkybė, kad ta sritis yra labai kalnuota ir tėra keletas kelių.

Pirmąją savo bombą sovietai bandė susprogdinti 1948 m. Vagyslasko pusiasalyje Kaspijos jūroje. Bandymą turėjo stebėti maršalai Vorošilovas, Timošenko, generolai Diakonovas ir Efremovas. Dalyvavo ir Tellmanas. Bandymas buvo smarkiai slepiamas. Sprogimui buvo pavartota tik 150 gr sprogstamosios medžiagos. Kad amerikiečiai nieko nenugirstų.

Nenusisekęs špionažas

Sovietų atominių bombų gamybą trukdė nesugebėjimas padaryti degtuvus. Visi sovietų špionažo bandymai išgauti paslaptį iš amerikiečių nuėjo niekais. Planai, kuriuos sovietų šnipai atgabeno iš Amerikos, pasirodė esą suklastoti ir netinkami.

Tik 1948 m. balandžio pradžioje vienam sovietų Leningrado Politechnikos Instituto inžinieriui pavyko sukonstruoti naują atominį degtuvą. Po to Sterlitamake vadovaujant inž. Kotovui buvo pagaminti du pavyzdžiai, taip, kad galima buvo gaminti dviejų rūšių bombas.

Bandymas prie Kaspijos jūros buvo didelis nusivylimas. Abi bombos sprogo per anksti, jų veikimas siekė tik 5-15% numatyto sprogimo veikimo.

Buvo įsakyta bandymus nutraukti. Paskirtas naujas komitetas, kuriam buvo primesta atsakomybė už naujas bombas. Bandymai turėjo būti pradėti šių metų rudenį. Juos konstatavo ir amerikiečių seismografai bei Geigerio (radijo aktyvumui sekti) aparatai.

Bet ar šį kartą bandymas buvo sėkmingas (o gal vėl bomba sprogo peranksti) — žinių nėra.

Sensacingas pabėgimas

Tellmanas aiškina: „Sovietų Sąjungoje aš patyriau daug gero, tačiau mintis, kad niekuomet nebūsiu laisvas, mane stačiai paraližuodavo". Jis visą laiką galvojo apie pabėgimą. Bet tik 1948 m. liepos mėn. jam pasitaikė proga. Jis Charkove susipažino su vokiečių inžinierium Wintersdorffu, kurį sovietai 1946 m. pasigrobė iš Magdeburgo. Wintersdorffas, kuris buvo vokiečių karo lakūnas, pasiūlė progai pasitaikius, pagrobti sovietų lėktuvą ir skristi į Atėnus, kur gyveno švogeris.

Tellmanas Wintersdorffą pasiskyrė savo asistentu. Jiems abiems skristi iš Charkovo į Maskvą buvo duotas sovietų specialus lėktuvas. Pakeliui abu vokiečiai staiga puolė jiems priskirtą komisarą, lakūną ir radistą. Rusai buvo išmesti iš 2.000 m aukštumos su parašiutais. Po to lėktuvas pasuko į pietus. Per Juodąją jūrą, Dardanelus, abu vokiečiai pasiekė Atėnus. Iš čia Tellmanas per Italiją grįžo į Vokietiją, o iš čia išvyko į pietinę Ameriką.

Partizaninė kova Malajų džiunglėse

Kova su komunistinėmis gaujomis britų imperijai priklausančioje Burmoje yra panaši į kovą su tūkstantgalviu slibinu. Yra aišku, kad vyriausybės daliniai, komunistus persekioję iki pat džiunglių, būtų senai juos likvidavę, jei šių kovingumas nebūtų Kinijos komunistų laimėjimų remiamas. Be to, džiunglių kova yra ir tam tikrų pogrindžio šaltinių remiama: komunistų laivai arba lėktuvai nuolat atgabena paramos žmonėmis ir karine medžiaga.

Kad vyriausybės daliniai vis dėlto yra laimėję teritorijos, tai yra vien tik dėlto, kad kova prieš komunistus vedama vienodai negailestingai, kaip ją prieš daugelį mėnesių iš pasalų pradėjo komunistai. Būdinga, kad labai svarbų vaidmenį šioje be jokio pasigailėjimo vedamoje kovoje vaidina moterys. Net ištisa eilė gaujų yra moterų vadovaujama. Moterys žudo kareivius, kurie pakelia rankas, pasiduodami belaisvėn ...

Neseniai vienas kiniečių seklys buvo tūlos partizanės keturiais revolverio šūviais nužudytas vienoje Ipoho kavinėje. Moteris buvo persirengusi kuli drabužiais ir pistoletą paslėpusi savo pintinėje. Vienas indų policijos seržantas bandė tą moterį sulaikyti. Bėgdama ji numetė rankinę granatą, nuo kurios buvo sunkiai sužeistas pats seržantas ir keturi praeiviai. Vėliau buvo iškrėstas visas miesto kvartalas, tačiau moters nerasta.

Partizanės, net ir labai sužeistos, kaip katės nušliaužia į bet kokį tankumyną, kad tik nepatektų nelaisvėn.

Garsiausios komunistų teroristės kovoja Batu-Arango gangsterių grupėje. Joms vadovauja Siovkuijing, buvusioji komunistinės moterų unijos pirmininkė ir Mokjun, savu laiku, kovojant prieš japonus, priklausiusi Malajų „liaudies armijos" propagandos skyriui. Už šių kieniečių galvas paskirtos didelės premijos.

Būtų labai klaidinga manyti, kad šios teroristės yra komunistinių gaujų meilužės. Į kariuomenės rankas patekę įsakymai rodo, kad gaujose viešpatauja nepaprastai griežta disciplina, ir moterims čia nedaroma jokių išimčių. Jos turi atlikti tą pačią karinę tarnybą ir po ilgų žygių dar gaminti vyrams valgį bei lopyti uniformas.

Tačiau dauguma šių moterų veikia višiškai nepriklausomai. Jos nedėvi jokių uniformų, vaikšto persirengusios kuli arba darbininkių drabužiais, gali visur nekliudomos įeiti ir vaidinti dvigubą rolę: dieną — ūkininkės, naktį — kareiviai.

Šimtai tų teroristių deportuota. Daug sėdi Malajų kalėjimuose. Tačiau komunistai vis skatinami nauja parama. Laukiama tik, kada komunizmas galutinai įsigalės Kniijoje. Tada prasidės lemiamoji kova dėl Burmos. (MP)

Naujas „Sovietų Sąjungos didvyris"

Žinių agentūra Exchange praneša, kad sovietų komjaunuolių organas „Komsomolskaja Pravda" paskelbė naujojo „Sovietų Sąjungos didvyrio" Povilo Morozovo istoriją. Laikraštis pažymi, kuriomis aplinkybėmis pagarsėjo „didvyris", ir ragina kitus komjaunuolius pasekti jo pavyzdžiu.

Paskutinės javų pyliavos metu komjaunuolis Povilas Morozovas komunistinei rekvizicijų komisijai išdavė slėptuves, į kurias **jo paties tėvai** ir kiti to kaimo ūkininkai buvo paslėpę savo grūdų atsargas, kurios po to, žinoma, buvo tuojau nusavintos. Negana to, daugelis ūkininkų buvo tuojau pat areštuoti. Betgi likusieji susitarė ir stropųjį komjaunuolį užmušė.

Netrukus po jo lavono suradimo vyriausybė suruoše komjaunuoliui Povilui Morozovui valstybines laidotuves ir suteikė „Sovietų Sąjungos didvyrio" titulą. Nužudytajam „didvyriui" dabar statomi paminklai, o jo paveikslai kabinami raudonuosiuose kampeliuose greta Lenino ir Stalino paveikslų.

Masinės deportacijos iš Kaukazo

Washingtonas (USIS). JAV užs. reik. ministerijoje yra pranešimų, kad Sov. Sąj. jau nuo liepos mėnesio vykdanti 17.000 graikų ir kitų užsieniečių masines deportacijas iš Kaukazo į Azijos vidurį.

Turimais pranešimais, žmonės esti slaptosios policijos staiga užpuolami, suvaromi į gyvulinius vagonus ir vežami į Kazakstaną (vid. Azijoje). Vienu atveju buvo išvežti visi vieno miesto (Gagry) kitataučiai. Moterys, vyrai ir vaikai trėmimų metu atskiriami. Kelionės metu žmonės kenčią baisias kančias.

Ukrainiečiai Rytprūsiuose

Stockholmas (dpa). Švedų spauda, skelbia lenkų pabėgėlių pasakojimus apie padėti lenkų administruojamoje Rytprūsių dalyje. Tais pasakojimais, į **Rytprūsius atkeliavę ukrainiečiai, kurie didžiąja dalimi vykdą partizaninę veiklą.**

Alensteino vaivadijoje, kurioje anksčiau gyveno apie 1,3 mil. vokiečių, šiandien gyvena tik apie 500.000 žmonių.

Miestuose trūkstą amatininkų, kaimuose — mašinų ir arklių. Pusiau tuščiuose plotuose siaučiančios šernų gaujos.

Buvusioji Hitlerio vyriausioji būstinė Rastenburge didžiąja dalimi tebesanti užminuota. Lenkai nuo minų išvalę tik vieną bunkerį, kurį rodą pravažiuojantiems keleiviams.

Pabėgėlių srovei iš Vokietijos sovietinės zonos didėjant, švedų policija numato pakrančių apsaugai pritraukti ir karo laivyną.

Kaip susekamas atominis sprogimas?

Šiuo klausimu amerikiečių savaitraštis „Time" rašo:

Sovietų atominis sprogimas buvo užregistruotas visa eile įvairiausių instrumentų. Atominės bombos, sprogdamos ore, sukelia radijo aktyvių dulkių debesis, kurie labai aukštai pakyla. Vėjas gali juos labai toli nunešti. 1945 m. bandant, pirmąją atominę bombą, jos radijoaktyvės dulkės buvo susektos už 1425 mylių.

Nuo to laiko visi instrumentai buvo labai ištobulinti. Amerikiečių lėktuvai, kurie patruliuoja sovietų pakraščiuose turi jautrius instrumentus, kurių pagalba jie gali susekti kiekvieną atominį sprogimą sovietuose.

Jei sovietai norėtų, kad amerikiečiai jų sprogimo nesusektų, jie turėtų bombą susprogdinti kurio nors Sibirio ežero gilumoje. Bikini sprogusi bomba mažai paliko radijo aktyvių pėdsakų ore. Tačiau sprogimas vandenyje arba žemės paviršiuje sukelia stiprų žemės drebėjimą. Bikini bomba buvo užregistruota už 4.300 mylių. Pagaliau atominiai sropgimai sujudina ir atsmosferą, tai galima pastebėti paprastu barometru net už 700 mylių.

* Respublikininkų senatorius Johnas Taberis pareiškė, kad Trumano vyriausybė ruošianti planą ilgainiui pakelti aukso kainą, kas praktiškai reikštų dolerio nuvertinimą. Taberis nenurodė savo informacijų šaltinio.

Pulgis Andriušis

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut, Tübingen

Rastattas - Neapolis ⑦

Iš kilogramų dokumentų mes dabar teturėjom šią geltoną kartoninę kortelę su raudonu pieštuku įrašytu eilės numeriu. Tai buvo lyg visraktis į tą popierių jūrą, tai buvo, kažkieno iš minios taiklia pastaba sakant, šuns bilietas, tai buvo, tiesą kalbant, labai praktiškas išradimas, sutaupęs sveikus kojų mozolius ir mažiausiai tiek šonkaulių, kiek jų reikalinga būtiniausiai žmogaus apyvokai. Alfabetiniais ar kitais sumetimais mano šeima gavo antrą numerį nuo pat pradžios toje tūkstantinėje eisenoje į naują, nežinomą gyvenimą. Tai turėjo pirmenybių (nereikėjo laukti šimtmečius) ir neigiamybių (reikėjo pirmam stoti į visokius darbus kelionėje).

Jau ir taip triukšmingas beprotnamio gyvenimas dar smarkiau suplasdeno, pasklidus gandams, jog antradienį išvažiuojame. Kas neturėjo D-Markių, tie skolinosi nusipirkti cigaretėms, o kas jų turėjo daugiau — plaukė srovėmis po Rastatto gatves „prasipirkti", o atgal tempė naujintėlius lagaminus, rankinukus, bonkas vyno, žiūronus, laikrodžius arba tiesiai ėjo į karčiamas pragerti nuo žmonų nuslėptas sumeles. Rastatto krautuvininkams buvo puiki proga nusikratyti senu šlamštu (kuris, kaip vėliau paaiškės, pasidarys ne šlamštu, bet pirmaeile preke). Mainų prekyba, kuri karštai virė nuo pat atvažiavimo, dabar pasiekė Wall Streeto arba Sydnejaus vilnų biržos karštį ir, kaip paprastai tokiais atsitikimais, vienas nereikalingas daiktas buvo keičiamas į kitą, dar labiau nereikalingesnį. Vienas vyrukas, tarnavęs prancūzų kariuomenėje sargybiniu, iškeitė, savo aulinius batus (jie būsią nereikalingi karštame Australijos klimate) ... į žieminį paltą.

Išvykimo dieną (kuri, pasirodė, sutapo su gandais) atsisveikinimas išvažiuojančiųjų su laikinai liekančiaisiais pasiekė globalines išmieras:

— Atvažiuok į Sydnejų kengūrų pamedžiot!

— Na, o tu aplankyk mus Montrealyje ...

— Turėdamas laiko, užsuk pas mus į Caracas pasišildyt saulutėje!

— Neužmiršk, kada pro šalį plaukdamas išlipt pas mus, Buenos Airese!

Aną saulėtą kovo antradienio popietę mus su maišais ir vaikais išvedė į kiemą, liepė į atlapus įsisegti šuns numerius ir pagal juos sustoti į eilę paskutiniam šuoliui iš nelemtojo DP gyvenimo. Čia jau buvo organizacija (kaip ir registracijos bėgtynėse), nors ir IRO iki tol negalėjo pasigirti šia dorybe. Kariniai sunkvežimiai gyvus ir negyvus daiktus tvarkingai pakrovė ir žaibu nugabeno į Rastatto prekių stoties rampą, kur jau stovėjo išsirikiavęs vokiškas traukinys, o kitoje pusėje — prekinis, du kartu ilgesnis, skirtas sunkiajam transokeaniniam bagažui gabenti. Iškrovę iš sunkvežimių keleivius, juos vėl statė į eilę prie traukinio, vėl pagal numerius ir taip sodino į vagonus.

Tuo tarpu iš stoties bagažo skyriaus į prekinius vagonus gelžkeliečiai dar krovė vėliausiai gautas milžiniškas dėžes ir pakrautus vagonus stūmė prie ilgojo traukinio. Nervingieji keleiviai, žmonų persekiojami, grūdosi į pakraunamus vagonus patikrinti, ar jų turtas saugiai pasiekė Rastattą. Tiesiog reikia nusigąsti dėl vokiečių gelžkeliečių legendarinės kantrybės, leidžiant tuos žmones į bagažo vagonus ir nesipriešinant, kai šie, daužydami svetimas skrynias, ieškojo savųjų (dažnai taip pat apdaužytų!), trukdydami gelžkelio darbininkams pareigas, suknisdami vieną kartą tvarkingai sukrautą bagažą (nors prieš tai mums aiškiai buvo pranešta, kieno daiktai atvyko, kieno ne) vien tik tam, kad žmonai galėtų pranešti:

— Yra, pats savo rankomis čiupinėjau!

Vienas poniškų palinkimų DP, norėdamas iš rankinio bagažo apsaugos nusigabenti lagaminus į specialų traukinį, siūlo darbininkui uždirbti porą DMarkių, tačiau kalbinamasis atsako, girdi, mielai tat padarytų, tačiau dabar esąs tarnyboje. Ir tai tebuvo tik penketas minučių ėjimo! Vokietis, eidamas nors ir žemiausias pareigas, jaučiasi kaip kunigas prie altoriaus laikydamas mišias. Ir nėjo.

Prekių stotyje tuo tarpu vyko šio atmintino įvykio įamžinimas: keleiviai fotografavo vienas kitą, pirma su skrybėle, paskui be skrybelės, iš profilio, en face, sėdint ant lagamino, stovint prie traukinio durų, lipant į vidų, žiūrint pro vagono langą; paskui fotografavo savo žmonas su tik ką pirktais rankinukais, paskui be rankinukų, mosikuojant nosinaite, meiliai susikabinus su draugėmis, (su kuriomis dar beprotnamyje pietų eilutėje koliojosi).

— Žiūrėkite: aš išvažiuoju, aš su rankinuku, aš su odiniu čemodanu, aš su nauju šaliku, aš su nauju Zeiss'o žiūronu, aš, aš, aš.

Tai buvo pateisinamas užsiėmimas, nes kiekvienas pasiturįs DP savo juodaturgines santaupas buvo investavęs daugiausiai į foto aparatus, kurie dabar teikė jų savininkams orumo, o tenai laukinėje Australijoje, tikėjosi už tai mažiausiai bent namuką nusipirkti. Pošnekiuose tik ir buvo linksniuojama: Contax, Retina C, Leica, Automat. Koki šių naujai iškeptų menininkų darbo rezultatai, matysime vėliau, kai jau Australijoje, skirstomojoj stovykloj buvo išaiškinta ištisi filmų juostelių kilometrai.

Po visos dienos jomarko stotyje, po IRO pareigūnų Babelio bokšto, prašant paduoti duoną, o paduodant plytą, po lakstymų — trypinėjimų, vėsiam kovo vakarui sutemus, pajudėjo mūsų gyvenimo lemtingasis traukinys, išplėšdamas savo ratais iš mūsų atminimų kalendoriaus vieną vargingiausių ir drauge vieną maloniausių lapelių. Pastarajam būdvardžiui patvirtinti tame pačiame traukinyje važiavo dešimtys vokietaičių, dabar pakeitusių savo pavardes į neįprastas galūnes: inski, owitz, inis, aitis. Raudono saulėleidžio prieblandoje, nuo šalutinių bėgių slapukiškai judant keistam ešalonui, iš gelžkelio sargo namelio, išbėgo rudas šunelis ir, vizgindamas kudlota uodegaite, lodamas vijosi traukinį, kol šis dingo tamsoje. Kažin, ar jis gailėjosi ar džiaugėsi, išleisdamas mus iš Vokietijos? Manau, kad paskutinis atvejis bus tikriausias.

Tas traukinys buvo labai specialus, tai buvo vaiduoklių traukinys, einąs anapus Vokietijos, Austrijos ir Italijos gelžkelių tvarkraščių, anapus muitų ir pasų kontrolės, anapus daiktinių kratų baimės, anapus maisto ir nakvynės rūpesčių. Visą kelionės metą IRO gausybės ragas buvo plačiai atidarytas ir keleiviams, o ypač jų moteriškajai pusei teliko vienintelis rūpesnis: kad kiti daugiau negautų!

Važiavome kaip Schlaraffenlando keleiviai, IRO raštininkų, gydytojų ir gailestingų seserų globojami, klausinėjami, ar ko kam neskauda, ir kam organizmas nereikalauja penicilino ir kitų moderniausių vaistų, kuriuos uniformuotas iš DP tarpo daktaras nešiojo lagaminėlyje po traukinio koridorių, kad net norėjosi išrasti kokią tariamą ligą vien tam, idant galėtum padaryti malonumą tiems staiga taip humaniškai nusiteikusiems globėjams (lydėti emigrantų traukinį iš Vokietijos į Neapolį buvo nebloga tarnyba, — tarp mūsų kalbant). Mus lydėjo nuostabi IRO biurokratizmo išimtis — jaunas akiniuotas anglas, kuris, nespėjus kur traukiniui sustoti (tie sustojimai buvo labai reti, tik esant užimtiems bėgiams), jau bėgdavo į stoties valgyklas, prašydamas keliaujantiems vaikams karšto vandens ir bėgiodamas po koridorius, visus išklausydamas, patsai klausinėdamas, niekur nepareikšdamas išdidaus valdiškumo. Matyti, tai buvo tikras britų idealistas jaunuolis, socialinių klausimų studentas, atvykęs į kontinentą atlikti praktikos, kokių per ketveris UNRRA'os ir IRO viešpatavimo metus mes galėjom suskaičiuoti ant vienos rankos pirštų, dar ir iš jų didesnę pusę paliekant laisvus.

Sėdėjome vokiečių trečios klasės vagonuose, padalintuose į kupe su bendru koridoriu, užimdami po vieną normalią vietą, nepaisant amžiaus, lyties ir tautybės skirtumų. Tačiau praktiškai tuos skirtumus reikėjo daryti, ypač sutemus nakčiai, kada

LIETUVIŲ KALBOS SENUMAS IR JAUNATVĖ

Pabaiga iš pereito numerio

Reikia pripažinti, kad, klausimą statant tiktai reliatyvioje plotmėje ir tiktai Vakarų Europos kultūros rėmuose, pagrindinių Vakarų Europos kalbų evoliucija iš sintetinės struktūros į analitinę, rodo, jei ir ne pažangos kelią, tai bent šio tipo civilizacijos vystimosi kryptį. Šios rūšies konstatavimas turėtų būti svarbus savo išvadomis mūsų jaunutės lietuvių kalbos auginimui ir puoselėjimui. Kalba kaip dvasinė vertė, iki šiol, man rodos, lietuviškosios visuomenės akyse buvo dažniausiai traktuojama, kaip viena iš nacionalinių vertybių: ji buvo stimulu tautinei sąmonei susiformuoti, ji dar ir dabar yra tam tikru „lietuviškumo" kriterijumu, jos švarinimas ir „lietuvinimas" vyksta patriotizmo ženkle. Tuo tarpu kalba yra kartu ir šis tas daugiau: mus supantis išorinis pasaulis, jį sudarančių daiktų ir reiškinių tarpusaviai - koordinacijos ir subordinacijso - santykiai, pats pasaulio suvokimas didžia dalimi egzistuoja tik tiek, kiek jisai, kalbos elementų pagalba, yra rekonstruotas, atkurtas iš naujo žmogaus ir visuomenės sąmonėj. Vienos kurios visuomenės kalba yra savo rūšies superstruktūra, kuone autonomiškai egzistuojąs į žodžius įvilktų idėjų pasaulis, ryškiai reprezentuojąs ir ją vartojančios visuomenės civilizacijos „kokybe", ir savo ruožu tarnaująs pagrindiniu įrankiu gilesniame pasaulio pažinimo ir jo žmogaus rankomis kūrimo procese. Šia prasme galima sakyti, kad sintetinė kalbos struktūra atitinka - ja kalbančios visuomenės plotmėje - daugiau intuityvinį, globalinį pažinimo būdą, tuo tarpu kai analitinė kalbos struktūra greičiau liudija apie visuomenės galvosenos daugiau empirinį, racionalistinį charakterį. Vokiečių filosofijai labai būdingas „gelmių", „visatos" ieškojimas, kurį prancūzai pajuokdami vadina **la furie du total**, lygiai kaip šias tendencijas atitinka socialistinės, totalitaristinės socialinio gyvenimo formų ieškojimo koncepcijos, rusų rašytojams ir mintytojams taip charakteringos **platumos**, keliais laiptais į pasąmonės gelmes nueinanti priežastingumo ir prasmės ieškojimo tradicija - tai tik atsitiktinai parinkti šio sintetinio galvojimo būdo pavyzdžiai, daugiau ar mažiau atitinką ir šių tautų kalbinę struktūrą. Kokį kontrastą sukelia ir kokį poilsį ir rimtį teikia prancūziškos **mentalite** ar **nostalge** sąvokos, palyginus jas su aistromis perkrautomis, rūkais apklotomis **Weltschmerz** ar **Weltanschauung** koncepcijomis. Kad ir su visais rezervais priimant Hegelio ar Spenglerio istoriosofijos doktrinas, atrodo, kad Vakarų kultūros branda vyksta tarpusavyje bekovojant ir pasipildant dviems: prancūziškai - angliško ir vokiškai - rusiško pasaulio suvokimo ir formavimo principams. Lietuvių tauta, per Lenkiją (šią Rytų Europos Prancūziją, kaip ją vadina) atėjusios katalikybės dėka buvo įtraukta į pirmąjį - lotyniškojo genijaus - tautų sambūrį. Tačiau jos geografinė padėtis nepaprastai sunkina jos, kaip savotiško užfrontės partizanų bunkerio, rolę. Kiekvienu atveju, sąmoningas pasirinkimas darosi būtinas, ir tenka tik apgailestauti, kad jo reikalingumas iki šiol nebuvo dar visu aiškumu suprastas ir išdiskutuotas.

Jaunutė mūsų lietuviškoji kalba nuolat augo ir turtėjo. Prie jos turtinimo aktyviai - gal net per aktyviai - prisideda gausūs mūsų lituanistų kadrai. Jų pastangos, kartu, žinoma, ir nuopelnai, yra didesni ir svarūs. Tačiau šių pastangų pobūdis mums kartais atrodo perdaug normatyvinis ir didaktinis: kalba evoliucionuoja pagal savus, jos pačios turimus dėsnius, ir kalbininko pareiga, jos evoliuciją sekant ir prižiūrint, turėtų būti daugiau patariamojo, konsulatyvinio pobūdžio. Užuot griežtai prižiūrėjęs, kad kalbinės bendruomenės dalyviai atidžiai laikytųsi praeityje kalbos nustatytų normų, kalbininkas turi nujausti, kokia kalba liaudis kalbės XXI-me amžiuje, ir pagal tai duoti atsargius patarimus, - nuolat kartoja Charles Bruneau, vienas didžiausių gyvųjų prancūzų kalbos specialistų. Visiškai suprantama, kad lietuvių kalbos ir lietuvio kalbininko sąlygos žymiai skiriasi nuo prancūzų. Tačiau faktas, kad lietuvių kalba, yra jei taip galima išsireikšti, dar tik formavimosi stadijoje, suteikia kalbininkui ir žymiai didesnes galimybes veikti pačią kalbos evoliuciją ir kartu uždeda jam labai didelę atsakomybę lietuviškos dvasios ir lietuvių kultūros ugdyme. Todėl ir aiškus žinojimas, kur mes norime, kad lietuvių kalba nueitų, kokią kryptį mes norime duoti lietuviškai civilizacijai - yra svarbus ir principinis dalykas.

Pasisakę sau, kad mes norime aktyviai prisidėti prie lietuvių kalbos, o kartu ir lietuviškos kultūros, priartėjimo prie Vakarų Europos lotyniškojo tipo tautų ir kalbų, mes turėtume peržiūrėti, kad ir ne kategoriškai, tai bent su didžiausiu šiam principui palankumu, kai kurias nerašytas normas, pagrįstas daugiausia patriotiniais argumentais, dėl kurių vertės jau teko pasisakyti šio straipsnio pradžioje, kurių laikomasi prižiūrint ir skatinant lietuvių kalbos augimą. - Neseniai teko diskutuoti su vienu geros valios tautiečiu, kuris dar gimnazijoje lietuvių kalbos mokytojo buvo išmokytas tokios rūšies posakius, **kaip padarė pranešimą** keisti į **pranešė**. Ginčo objektas atrodo menkas, iš tiesų gi yra labai reikšmingas, nes jis reziumuoja, jei taip galima pasakyti, ne tik lietuvių kalbos kovą su lietuvių kalbos mokovais, bet kartu ir dviejų principų: sintetinio ir analitinio susi ūrimą. Yra aišku, kad ne tik mūsų prabočiai Vytauto laikais, jokių pranešimų nedarė, bet kad ir mūsų kaimo pagyvenusio amžiaus žmonės apie pranešimus menką supratimą teturi. Lygiai aišku, kad lietuvių tautos vaikams teks ateityje dar šimtus tūkstančių pranešimų ir išklausyti ir padaryti. Kriterijumu, kartojame, kalbininkas turi imti ne praeities, bet ateities kalbą. - Iš kitos pusės, posakis **padarė pranešimą** yra neabejotinai analitinės struktūros, kurioje pranešėjo veiksmas yra atskirtas nuo jo veiksmo **objekto**, t. y. pranešimo, kaip precizuotos, visiems aiškiai suprantamos sąvokos, tuo tarpu kai **pranešti** yra sintetinė savoka, reiškianti kartu ir akciją ir akcijos objektą, tik jau šį kartą labai neterminuota, netūrinti ryškių kontūrų. Kalbininkas, kuris pasistatys sau tikslu talkininkauti kalbos evoliucijai - o pati kalba, kaip matome, ir eina ta kryptimi - į aiškių, precizuotų sąvokų susidarymą, ne tik kad nedraus vartoti panašius išsireiškimus, bet galės dar ir įvairiais būdais prisidėti prie šios kalbos tendencijos išryškinimo. Vienas, kad ir neesminis, bet gana svarbus faktorius, prisidėjęs prie prancūzų ir anglų kalbą analitinio pobūdžio išryškinimo, prie jų sąvokos suabstraktėjimo ir supredžius, kai tuo tarpu tiems naujiems „lietuviškiems" žodžiams bent pagrindinėse Europos kalbose dažniauskiai galėsi rasti bendrus lotyniškos ar graikiškos kilmės atitikmenis - šitokiu būdu mes, gal būt patenkinam savo patriotinę ambiciją. Nei anglų, nei prancūzų, nei vokiečių mes tuo neįžeidžiame ir nepapiktiname, bet patys sau, ir vien sau, darome didelę skriaudą: juk tai mūsų vaikai sėdės ir prakaituos gimnazijose ir universitetuose, besimokydami lietuviškos medicinos ar technikos mokslų terminologijos tam, kad atsivertę po poros metų svetima kalba tais pačiais klausimais parašytą knygą - jo kaip specialisto pažangai būtiną įrankį - turėtų iš naujo mokytis tos pačios terminologijos.

drą pavadinimą, 2) nenorėti pripažinti, stengtis maskuoti faktą, kad lietuviškoji civilizacija yra solidari visos Europos civilizacijai ir bendrai dalijasi visais kultūriniais laimėjimais ir naujovėmis.

Gal jau smulkesnės reikšmės, bet lygiai taip pat nemalonus reiškinys — tai svetimų kalbų tikrinių vardų darkymas, vartojant juos lietuvių kalbos raštuose. Žmogaus pavardė, lygiai kaip ir šalies ar miesto pavadinimas, yra šventas ir gerbtinas dalykas. Pavardė, taip kaip ji yra rašoma, yra dalis žmogaus asmenybės, jo juridinis statusas, jo ryšys su tėvais ir protėviais, jo socialinės padėties visuomenėje rodyklis. Reikia tik pagalvoti kokia maišatis kiltų pasaulyje, jeigu anglai, prancūzai ir vokiečiai imtų menininkų mokslininkų, politikų pavardes rašinėti, kaip jos kam nuskambėtų, ar kaip jos vienos ar kitos kalbos tendencijas atitiktų. Europos kultūra yra perdėm rašytinio pobūdžio, ir grafiškasis vardo ar vietovardžio vaizdas kiekvienam žmogui yra svarbesnis už fonetiškąjį. Eiliniam lietuviui turėtų būti nesuprantama, kad po to kai mūsų tėvai keturias dešimtis metų kovojo dėl lotyniškųjų rašmenų, jų vaikai, be jokio pagrindo atsidurdami į rusiško alfabeto sudarytą kliūtį tiksliai grafiškai perduoti civilizuoto pasaulio tikrinius vardus, savo spaudoje nuolat minėtų **Sartres** (Sartre'us), **Valerysus** (Valery), **Clayus** (Clay), **degolininkus (gaullistus)** ir tt. — Yra, žinoma, grynai techniško pobūdžio sunkumas suderinti tikrinių vardų neliečiamybės principą su lietuviška linksniavimo sistema. Tačiau tai tik techniškos sunkenybės, kurias galėtų lengvai išspręsti kiekvienas kalbininkas. Klausimas tegu ir antraeilės reikšmės, bet reikalaująs greito sprendimo, o be to, labai jau charakteringas mūsų kalbos klausimuose jaučiamai suirutei.

Tegu kalbininkai lituanistai atleidžia ne specialistui, o tik kaimyniniu dirvonų darbininkui jo gal nepakankamai svarias ir nepilnai pagrįstas palaidas mintis, — jos surašytos vaduojantis nuoširdžiu susirūpinimu lietuvių kalbos ateitimi ir įsitikinimu, kad lietuviškoji visuomenė turėtų būti supažindinama ne vien tik su detaliais priesagų (dvasininkas, dvasiškis) ar linksnių klausimais, bet ir iš viso su lietuvių kalbos, ir bendrai kalbų mokslo, problematika. Lietuvių kalba besidomį asmens — o jų mūsų tarpe tikrai labai daug — turėtų daugiau domėtis ne kalbos praeitimi, bet jos ateitimi, palikdami kalbininkams be galo sunkų ir nedėkingą kalbos tyrinėjimo darbą, kuris deja, Nepriklausomybės laikais nebuvo planuojamas su reikiamu kruopštumu. O lietuvių kalbos ateitis — būti lanksčiu ir prancūziškų įrankiu meninėms, mokslinėms ir socialinėms vertybėms kurti. Lanksti, **liberalinė** kalbos politika, atvirumas vakarietiškoms idėjoms, atsikratymas naivaus kalbinio šovinizmo, dažnai atsistojančio skersai kelio pirmaeiliam tautinės reikšmės darbui - savitai kultūrai kurti, yra tie keli principai, kuriuos, atrodo, reikėtų pastudijuoti ir gerai išdiskutuoti. **Algirdas J. Greimas**

Nokturnas / A. Rūkas

Ar pastebėjai, kokios nuostabiai gražios naktys
kalnų papėdėj?
Viršūnės eglių ima plaktis,
o toliai, neišaiškinti ir tamsūs, didingas giesmes gieda.

Ar pastebėjai, kaip paklydęs mėnuo uolų šešėliais dangstos,
kelio begaliniame dangų nerasdams?
Viršūnės eglių lankstos,
o žvaigždės alpdamos, ir didelės ir mažos, gęsta.

Ar pastebėjai, kaip migla iš pelkių, duburių, tarpeklių
lėtai, bet atkakliai į viršų kyla,
skandindama aukštų aukščiausius kalnus, o sulankstytos eglės
išsitiesia, lyg priešmirtinei maldai, šiurpios ir nebylios.

Jei tokią gražią naktį kalnų papėdėje buvai pajutęs
troškulį gyventi,
išbraidžiosi marias visas, išvaikščiosi šalis, dar niekuomet nebūtas,
ir grįši žemei mylimai galvos nulenkti.

Kultūrinė veikla Australijoje

Sparčiai plinta lietuviška knyga

— Neveltui knygų leidėjai sako, kad Australijos lietuviai daugiausia skaito (taigi ir remia) lietuviškas knygas. Daugelis tautiečių jau yra gavę iki 100 knygų, daugelis iš karto užsisako po 20—40 knygų, o būriai knygų po 10 egz. vienam gavėjui tai kasdien išplaukia į visas Australijos šalis.

„Australijos Lietuvio" sukaktis

Pirmasis Australijoje lietuviškas laikraštis - „Australijos Lietuvis" — š. m. rugsėjo mėn. 12 d. atšventė vienerių metų sukaktį. Laikraštis redaguojamas Redakcinės kolegijos. Atsakingas redaktorius V. Glušauskas.

Sekmadieninė mokykla lietuviams vaikams

Lietuvių Katalikų Centro Sydnėjuje patalpose nuo š. m. spalių mėn. 2 d. pradeda veikti popiečių sekmadieninė mokykla. Į ją galės lankytis visi lietuvių vaikai ligi 14 metų amžiaus.

Lietuvių skaitykla - biblioteka.

Tame pačiame Lietuvių Katalikų Centre atidaroma lietuvių skaitykla - biblioteka. Tautiečiai prašomi aukoti arba skolinti

Pirmas skambutis Australijoje

Adelaidės Lietuvių Teatro Grupė stato komediją „Pirmas skambutis". Režisuoja Paulius Rūtenis, buv. Kauno Didžiojo Teatro aktorius, vėliau Insbrucko operos solistas.

Premjeroje dalyvauja: E. Dainienė, L. Giniotytė, S. Kanienė, D. Pyragiūtė, V. Ancevičius, H. Butvila, A. Černius, A. Gutis, V. Ratkevičius, P. Rūtenis, N. Skidzevičius.

Administratoriai: L. Kanas ir P. Kanas. Dekoracijos dail. A. Marčiulionios.

J. Rimas

---

vaikai turėdavo sumigti arba jaunavedžių žmonos ar uošvės malonėdavo pareikšti teisę į poilsį.

Tuomet šeimų galvoms ir jaunų žmonų riteriams budėtojams nieko kito nelikdavo, kaip pro naktinį koridoriaus langą aklai gėrėtis paliekamos Vokietijos vaizdais. Dešimtis kartų išvažinėtos linijos Karlsruhe — Stuttgart — Augsburg — München reginiai, kurie nors ir pro juodus langus nebuvo dabar pastebimi, tačiau atminties akyse bėgo mirgėdami vienas po kito. Gal ir gerai, kad dabar buvo tamsus žiemos nakties metas, nes mūsų vaizduotėje galėjo netrukdomai žaisti nuostabiojo Geisslingeno slėnio sodai, linksmi į kalnų šlaitus bekopią kaimeliai, vidurdienio saulės nuplieksti ar ankstyvo rytmečio rūkų suvystyti; Dievo rankos palaiminti Esslingeno šlaitai, nuo kurių į pakalnes varva išsirpusios vynuogės, pavasario burtų lazdelės užgauti trykšta iš žemės obelų žiedai, nebaigiami, tik bičių suskaičiuojami žiedai. Paskui iš po traukinio ratų pasipila duoningos bavarų lygumos, apkaišytos žaliais svogūniniais bažnyčių bokštais, kurie mus vieną kartą važiuojančius su neališkiom galvom iš baliaus gerokai išgąsdino, draugui surikus pro miegus: „Vyrai, atvežė mus į Rusiją, žiūrėkit: cerkvės su svogūnais."

Ir labai gerai, kad dabar nieko nematyti, nes žiemos šlapdribos supurvinti vaizdai būtų blogas paskutinis pasimatymas su pietų Vokietijos laukų puošnybėmis. Tegu jie ir liks atmintyje pavasario papuošti arba spalvingo rudenio poezijoje.

Tačiau ir svajoti prie šalto stiklo prigludus veidą nėra daug atliekamo laiko, nes kiekvieną akimirką tau ant užkulnio mina geležimis apkaustytas batas arba už kaklo pilia drungną vandenį, nešamą iš bendro indo; štai ant pakaušio minkštimo statmenai geležiniu kampu nukrenta lagaminas; kur tik žengsi, užgriūvi ant dėžės arba ant jos miegančiojo išvietinto vyro, minkštai įvirsti vaikų vežimėlin arba kiaurai praspiri kartoninę skrybėlių makštį. Vienur kupėse, iš kažkur susiradę hamakus, juos permetė per viršutines bagažo lentynas, tuo padvigubindami miegamąja erdvę; kitur ant grindų sukrovė lagaminus taip, kad jų aukštis susilygino su sėdynėmis ir tuo būdu, čia galva čia kojos, išsprendė šeima susiglaudinimo klausimą. Kiti skurdesnės vaizduotės keleiviai sugulė tiesiai vandens pritaškytuose koridoriuose, o treti miegojo sėdėdami, prisirišę už pažasčių virvėmis arba rankšluosčiais, kad nenusilaužtų nosių, per miegus krisdami ant geležinio lagamino arba kampuotos akordeono dėžės. Knarkimas, prabundančių vaikų klyksmai, specialus miegančiųjų kvapas, vienur kitur degtinaitės smilkalas, net ir mieguose nenutilstąs uošvių bambėjimas, kartkartėmis iš tolimo vienguingių vagono atklysdavo dainos, kortininkų piktybiniai ginčai, termoso kamščių sproginėjimas, tabako dūmų internacionalas (dominuojant švabiniam velniažoliui), nenutilstąs ir vidurnakti išdykėlio vaiko Peterio mušimas „plumst, plumst" (motina — jauna švabė, tėvas — jugoslavas; kaip matyti, karingų Balkanų kraujas pirmoj kartoj dar nenurimsta), — visa tai sakė, jog čia, jau paryčiais, pro Münchena nesustojęs prašvilpė jokiame plane nenumatytas, nėkieno nelaukiamas, nėkieno neišlydimas traukinys su vaiduokliniais nėkieno žemės keleiviais. Padorūs žmonės paprastai važiuoja traukiniu arba iš namų arba į namus, bet mūsų namai buvo ten, kur tuo momentu buvom mes.

Kad buvom labai specialūs keleiviai, įsitikinom ant rytojaus, dienai auštant, kada, pabudę kažkokioje kalnų stotelėje, netikėdami savo užmiegotomis akimis, pamatėm įtartinas uniformas peronuose su pilkomis milinėmis ir ... durklais. Nejaugi per vieną naktį santarvininkai būtų leidę vokiečiams apsiginkluoti?

Tai buvo Kufsteino stotis, o po peroną vaikštinėjo austrų žandarai; mes buvom pramiegoję vokiečių — austrų sieną, muitininkai ne tiktai mūsų nekratė bet ir net nemalonėjo pažadinti, kad turėtum progos pasigėrėti tuo visuomet keleiviui jaudinančiu sienos peržengimo akimirksniu. Tai buvo, be to, skaudus smūgis visiems tiems, kurie dar kišenėje „smulkioms išlaidoms" turėjo užgniaužę dar po keliolika DMarkių. Tad jie daugiausiai ir pasipylė į stoties restoraną, po kiek laiko visi išraudę atnešdami gerą naujieną bendrakeleiviams:

— Yra konjako ir apelsinų, ir vaizduokitės, už DMarkes.

Tai buvo kibirkštis į sausus šiaudus. Prasidėjo tikras skėrių antplūdis restorane, išsausinęs visas alkoholio ir vaisvandenių bonkas, ištuštinęs su lapais apelsinų dėžės, nusiaubęs šokolado ir saldainių atsargas, išmelžęs pieną, išpliurpęs kavą, šaknelių arbatą, ir būtų, gal neaplenkęs nė acto esencijos arba primusinio denaturato taip, kad po penkiolikos minučių restorano šeimininkė nusišluostė rankas į priejuostę ir paskelbė:

— Nix!

Vargšai vyrai, kurie grįžo tuščiomis iš stoties, nes jie po mirties aptūrės dangaus karalystę!

Ir koks puikus kalnų žiemos rytas spindėjo mums pro langus, traukiniui vingiuojant sniego primūrytais slėniais! Tokia aštri baltuma tvaskino mums į akis, kad tik prisimerkę galėjome stebėti didingas viršūnes, šaunančias lyg staklių šeivomis į giliai mėlyną dangų. Žaislinėse stotelėse būriavosi patenkinti austrai (jeigu šypseną susitarsim laikyti laimės ženklu), keleivių laukė skambančios rogės, prunkščiant ir garuojant šarmuotiems žirgams, kurie, atrodė, taip ir laukia ženklo, kad šoktų neštis teatrališkai puraus sniego keliūtėmis, giliai įsipiovusiomis minkštuose žiemos pataluose, bijant ir laukiant, kad, pralėkus rogėms jie vėl išsitiesins savo raukšles. Ir keistos šieno daržinės, kurios priešinasi bet kokiems statybos dėsniams: siauras pamatas, kuris platėja į aukštį! Kiek poezijos čia pievose vasarą!

Innsbrucko stotyje ilgiau sustojus, mūsų globėjai, vadovaudamiesi neevangeliška išmaldos dalinimo dėsniu, viešai perone paskelbė maisto pakietų išdavimą. Iš kalnų šiūruojant šaltam vėjui, ant cemento išsitiesė daugšimtinė eilutė, nedraugiška, pikta, keldama ginčus, ar pakietėliuose bus šokolado ir rūkalų, ar tik vien tos „prakeiktos" konservų dėžutės. Stumdėsi, mušėsi dėl pirmenybės, vėliau atėję veržėsi į pirmąsias eiles, riejosi su dalintojais, kad pateko apardyta dėžė, grasino ją išmesti į šiukšlyną.

Stoties viršininkas, apsisupęs elegantiška pelerina, su geltonais ūseliais, tur būt, niekuomet savo profesinėje praktikoje su tokiu malonumu nekėlė savo disko į viršų, kaip mūsų traukiniui, bepaliekančiam naujosios respublikos ribas, nepagailėjęs geriamo vandens, kurio keleiviai prisipildė benzininius containers ir pasistatė po du iš galų kiekviename vagone. Tie vandens indai buvo pirmas nemalonus margos tautų bendruomenės solidarumo bandymas. Tie, kurie prisisėmė ir atnešė bendram vartojimui skirtus indus, užuot pastatę juos į nurodytas vietas, pažiūrėjo į šį reikalą grynai asmeniškai ir paslėpė vandenį savo kupėse, nes, girdi, kas neša, tas ir naudojasi, nors ir minia aiškino, jog penkiasdešimt žmonių per daug iš karto nešti vienam 20 litrų tūrio bakui. Juristai aiškino, kad indas priklauso visiems, o vanduo — tiems, kurie jį atnešė, vadinasi, tegu jie išsipila vandenį, o baką pastato atgal. Nešikai ginčijo, kad tuo metu, kai reikėję nešti, tai niekas, išskyrus juos, nenorėjo eiti prie šulinio ... ir taip iki mirtino nuobodulio. Rezultatas buvo tas, kad sekančią naktį turėjai gerti nuo langų rasą, nes vandens piratai tą brangų skystį tedavė savo tautiečiams, ir tai tik pažįstamiems ir giminėms. Ne viskas sklandu bus ateities pasaulinėje valstybėje!

Žarstydamas anglies kibirkštis į prisnigtas bedugnes traukinys lyg šlapia virvė prilipęs prie stačio kalnagūbrio paslėpsnio vingiavosi atsargiu greičiu, kol apypiečiais sustojo prie gelžbetoninės stotelės, kurios architektūrinę nuogybę dar labiau nuogino keleto paklydėlių bombų padariniai, vienur kitur išsikišus sulankstytiems geležies virbams.

Ir, nekalbant apie vėliavas, jau vien pirmieji žmonių vaizdai, veidai ir veiksmai mums be žodžių sakė, jog tai pirmoji Italijos respublikos stotis, tiksliau, Brenneris,

(B. d.)

Amerikos ir kitų šalių Lietuviai!

Iš rytų atplūdusieji į Lietuvą rusai-bolševikai naikinte naikina lietuvių tautą, jos tautinę kultūrą ir kasdieninę gerovę. Paskutiniais metais keli šimtai tūkstančių nieku nekaltų ir padoriausių lietuvių prievarta išvežti į šiaurės Sibirą, o į jų namus ir sodybas atkelti rusai-kolonistai. Daugybė mūsų tautos žmonių sugrūsti į kalėjimus ir bausiausias koncentracijos stovyklas. Labai daug lietuvių nukankinta ir iššudyta. Lietuvių ūkiai, namai, įmonės ir kitoks turtas komunistinės valdžios atimtas ir dažniausiai vėjais paleistas. Visokios mokyklos, kultūrinės įstaigos, tautinio meno kūrybos pasireiškimai išnaudojami rytietiškojo bolševizmo platinimo reikalams. Mūsų šauniojі jaunuomenė ugdoma visai svetimoje nutautėjimo ir bolševizacijos dvasioje. Meno pasaulio veikėjai verste verčiami tarnauti Maskvos diktuojamiems tikslams. Lietuvoje nėra jokios laisvės ir visi žmonės paversti vergais. Lietuviai neturi nei žodžio, nei rašto!

Šitoje baisioje mūsų gimtojo krašto būklėje visi laisvėje gyvenantieji lietuviai privalo jausti didelę atsakomybę už savo gimtosios žemės, tėvų, brolių, seserų ir kaimynų išlaisvinimą. Jie privalo kovote kovoti dėl Lietuvos laisvės, dėl jos šviesesnės ateities. Kur mes begyventume-Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Kanadoje, Pietų Amerikoje, Didžioje Britanijoje, Australijoje, Vakarų Europoje ar kur kitur, negalime niekuomet užmiršti savosios Tėvynės nelaimių ir vargų. Negalime pakęsti atėjūnų rusų mums daromų baisiausių skriaudų, bet turime žodžiu ir rašto pasakoti demokratinių kraštų visuomenei apie lietuvių, jų turto ir kultūros naikinimus, apie Lietuvos išlaisvinimą iš svetimųjų okupacijos.

Europoje veikia Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas-VLIK'as, Jungtinėse Amerikos Valstybėse kovoja Amerikos Lietuvių Taryba-ALT, didžiosiose pasaulio valstybėse budi ir Lietuvos reikalus gina Lietuvos Respublikos atstovai. Tuo būdu visa Lietuvių. Tauta, atstovaujama šių centrų ir įstaigų, kovoja prieš svetimųjų okupantų užmačias. Šie vyriausieji mūsų organai nuolat atlieka momento reikalaujamus veiksmus Lietuvos išlaisvinimo kovoje. Visomis jėgomis ir pinigais remkime šių mūsų vyriausiųjų įstaigų žygius ir darbus.

Amerikos lietuvių vyriausioji organizacija-Amerikos Lietuvių Taryba-ALT šaukia Visuotinį Amerikos Lietuvių Kongresą 1949 m. lapkričio mėn. 4,5 ir 6 dienomis New Yorko mieste. Šio Kongreso pagrindiniai tikslai:

1. Pareikšti organizuotosios Amerikos lietuvių visuomenės nepalaužiamą nusistatymą išlaisvinti savo senąją Tėvynę iš bolševikinio priešo okupacijos ir tuo būdu apsaugoti lietuvių tautą nuo išnaikinimo;

2. Pareikalauti Amerikos ir kitų demokratinių kraštų vyriausybių pasmerkti nekaltų žmonių žudymą ir deportacijas Lietuvoje;

3. Prašyti Amerikos Jungtinių Valstybių aukštąją Vyriausybę priversti Sovietų Sąjungą nedelsiant atitraukti savo kariuomenę ir policiją iš Lietuvos ir kitų Pabaltės kraštų ir

4. Kreiptis į pasaulio žmonių sąžinę, kviesti demokratinių šalių veikėjus bei vyriausybių narius prisidėti prie šių reikalavimų įgyvendinimo ir prie kovos su Vakarų kultūros ir civilizacijos duobkasiu-bolševizmu.

Kaip 1905 metais gruodžio mėn. pradžioje senojoje Lietuvos sostinėje Vilniuje susirinko virš 2000 delegatų iš visos Lietuvos į Didįjį Vilniaus Seimą pasiryžo griežtai kovoti su carinės Rusijos priespauda, padarė svarbių nutarimų ir juos paskleidė visoje Lietuvoje bei suždino visą lietuvių tautą drąsiai žengti savosios laisvės kovos keliu, taip ir šis Visuotinis Amerikos Lietuvių Kongresas suburs visus laisvę mylinčius lietuvius kovoti prieš baisųjį rytų bolševizmą ir tars svarų žodį dar galutinai neužliūliuotai demokratinei pasaulio kraštų visuomenei. Bolševizmas žlugs savo vidaus netvarkoje ir užsienio persekiojamas.

Todėl visi savo žodžiu, darbu, lėšomis paremkime šį Visuotinį Amerikos Lietuvių Kongresą. Siųskime jam pasveikinimus, pasiūlymus, paskatinimus, gausiai jame dalyvaukime, paremkime šia proga Lietuvos išlaisvinimo kovą bent kiek žymesne pinigine auka.

Tenelieka nei vienos Amerikos lietuvių tautiniai-demokratinės organizacijos, kuri nepasiųstų į šį Kongresą savų atstovų ir nepaskirtų Lietuvos išlaisvinimui savosios aukos!

Tenelieka nė vieno susipratusio lietuvio, kuris neskirtų svarbiajam tautos reikalui savųjų centų ir dolerių!

Visų laisvųjų kraštų lietuviai savaip teremia šį svarbųjį amerikiečių Lietuvos išlaisvinimo žygį!

Visi į darbą, į kovą, į laimėjimą!

Chicago, Ill., 1949 m. spalio 10 d.

Dr. Kazys Grinius,
Buvęs Lietuvos Respublikos Prezidentas.

P. S. Kitų lietuvių laikraščių prašau šį atsišaukimą persispaudinti.

Visi lietuviai

skaito „Lietuvį!“

Tarptautinis Šeimos Kongresas Romoje

Rugsėjo mėn. Romoj įvyko tarptautinis kongresas, kuris svarstė su šeima susijusius klausimus.

Kongresas vyko puikiuose Kapitoliaus rūmuose, kur nepaprasti kūriniai puošia jo sienas ir grandiozines sales, o kiemas ir rūmų fasadas suprojektuoti Mykolo Angelo.

Mintis šį kartą susirinkti svarstyti šitą svarbią temą Italijoj buvo labai laimingai parinkta, nes italai teikia daug reikšmės šeimai, ją myli ir gerbia.

Konferencija vyko min. pirmininko De Gasperio, švietimo ministerio ir miesto galvos globoje, kurie ne tik dalyvavo konferencijoje, bet ir kiekvienas jų pasakė atitinkamą kalbą.

Į konferencijai suvažiavo atstovai iš 25 laisvų valstybių. Joje dalyvavo, kaip viešnia ir žiemiau pasirašiusi, kuri padarė pareiškimą, liečiantį Lietuvos padėtį.

Konferencijoje buvo nagrinėti šeimos klausimai iš materialinės, moralinės ir socialinės pusės.

Ūkinė šeimos padėtis, ypač po paskutinio karo, sunaikinus ilgų metų darbo rezultatus ir jai atsidūrus be nieko gatvėje, iššaukė reikalą rimtai susirūpinti jos padėtim ir nustatyti būdus, kuriais galima būtų jai padėti išeiti iš tos sunkios padėties.

Tam tikslui 1947 m. Paryžiuje buvo įsteigta tarptautinė sąjunga „Journées Familiales Internationales“, kurios tikslas ir yra studijuoti dalykus, susijusius su šeima. Organizacijos centras yra Paryžiuje (28, Pláce Saint-Georges, Paris IX-e). Ten pat įsteigtas punktas, kur kiekvienas gali laisvai pasitarti su specialistais šeimyninio gyvenimos reikalais, kaip, pvz. vyro ir žmonos bendro sugyvenimo, vaikų auklėjimo, šeimos finansinio sutvarkymo ir panašiais klausimais. Tai įstaigai atsidarius, tuoj užsirašė daugybė norinčių gauti patarimų. Per visą tolimesnį laiką lankytojų skaičius yra didelis, kas įrodo tos įstaigos reikalingumą ir žmonių susidomėjimą tuo klausimu.

Šita nauja organizacija susirenka kiekvieną kartą kitoj valstybėj. Pernai toks kongresas įvyko Ženevoj, kurio svarbiausia tema buvo „Jaunimo delinkvencija ir šeimos atsakomybė“. Po paskutinio karo tas liūdnas klausimas kelia didelį susirūpinimą ne tik tėvų, bet ir teisėjų, medikų, pedagogų ir valstybės vyrų tarpe, nes atsakomybė už vaikų nusikaltimus krenta ne tik ant tėvų, bet ir ant visuomenės.

Šių metų suvažiavimo tema, buvo „Šeimos ekonominė padėtis“ kuri yra susijusi su kitais šeimyninio gyvenimo klausimais, todėl ir jie buvo kartu nagrinėti.

Kad supažindinus su kitų kraštų šeimų gyvenimu, jų socialiniu aprūpinimu, užmezgus draugystės santykius ir pan. siūloma organizuoti ekskursijas jaunimo, intelektualų, darbininkų, ūkininkų, net kviesti namų šeimininkes pas kitų kraštų šeimininkes, siųsti atostogauti vienos valstybės vaikus į kitas kad tokiu būdu pažinus ir susidraugavus su kitų valstybių žmonėmis, išnyktų antagonizmas, kuris veda prie karų.

Duok Dieve, kad tos priemonės bent kiek sušvelnintų žmonių santykius. Mes, deja, iš savo patyrimo žinom, kad agresoriui atėjus į galvą užimti svetimą kraštą, jis užmiršta visas draugystes ir moralines pareigas, darosi žiaurus ir neteisingas.

Materialinis gerbūvis padeda palaikyti šeimos harmoniją, gerą namų nuotaiką ir sugyvenimą ir atvirkščiai didelis skurdas slėgia, šunkina namų atmosferą, net priveda kartais prie desperatiškų žingsnių. Čia reikėtų, kad valstybė ateitų šeimai į pagelbą ir kad ypač gausi šeima turėtų bent minimumą pragyvenimui.

Ypatingas dėmesys buvo atkreiptas į namų šeimininkių padėtį, dėl kurios ir mes Lietuvoje, Moterų Tarybos posėdžiuose dažnai sielojomės, kurios daug dirba, niekados atostogų negauna, o jų kasdienis, nuobodus darbas, kuris reikalauja daug kantrybės ir pasišventimo yra mažiausiai įkainuojamas. Prelengentė, kuri referavo šitą temą siūlė įnešti visą eilę palengvinimų į jų gyvenimą, kaip antai, kad valstybė aprūpintų šeimas atskirais, t. y. be svetimų nuomininkų, butais su būtiniausiais patogumais, kaip vandeniu, šviesa, dujomis ir pan.; kad vyro uždarbis duotų galimybę išmaitinti šeimą; kad mažamečių motina neturėtų ieškoti darbo už namų sienų; kad jos darbas namie būtų taip pat įvertintas kaip vyro; kad jai būtų užtikrinta pensija senatvėj; kad mokyklose mergaitės būtų supažindintos ir paruoštos būsimoms motinų ir namų šeimininkių pareigoms. Nes gi faktinai nuo moters pasiruošimo ir gabumo tvarkyti namus bei auklėti vaikus pareina šeimyninio gyvenimo apgynimas, kuriuo remiasi visuomeninė pažanga ir gerbūvis. Valstybėse, kur respektuojamos šeimos, yra respektuoja ir teisė bei teisingumas. Iš sveikos, normalios šeimos išeina teisingi, moralūs žmonės ir atvirkščiai: nesusitvarkusios, nedorai gyvenančios, persiskyrusios šeimos duoda didelį nuošimtį nusikaltėlių. Kiek sveikos šeimos sudaro sveikus valstybės pamatus, tiek supuvusios, per savo korupciją, neša valstybei sunykimą.

Labai svarbus dalykas auklėjant jaunimą yra įskiepyti jam pažiūrą, kad vedybos yra rimtas, ne laikinis dalykas, kad prieš vykdant jas reikėtų bent kiek ilgiau pamąstyti, kaip prieš perkant dviratį ar naują kostiumą. Jaunieji turėtų žinoti, kad jų gyvenimas nėra tik jų privatus, asmeninis reikalas, bet kad jie priklauso visuomenei, prieš kurią neša atsakomybę. Jeigu nusižengia vienos šeimos narys, pirmoj eilej tą atjaučia šeima vėliau ir visuomenė, nes šeima nėra individas, bet socialinis vienetas.

Vienu momentu atrodė ypač po stiprios bolševikų propagandos, kad šeimos idėja pasviro, paseno, lyg išėjo iš mados ir kad ji apsunkina šių dienų civilizaciją, todėl reikėtų nuo jos atsikratyti, kad tuo būdu duoti galimybę pasauliui progresuoti. Ta degeneruotų, egoistinių, antisocialinių žmonių nuomonė negalėjo prigyti pasaulyje, nes tai reiškтų eiti prieš Dievo ir žmoniškumo dėsnius. Civilizuotas pasaulis, kurio idealas yra pozityvi, sveika, normali šeima nenustoja kovojęs už jos apsaugojimą nuo gresiančių jai pavojų. Tai kovai padėti ir padrąsinti ją vesti susirinko Romoj šeimos kongresas.

P. Vincentos Lozoraitienės padarytas kongrese pareiškimas:

Aš sekiau su didžiausiu susidomėjimu Tarptautinio Šeimos Kongreso darbus, kurie buvo vedami tarptautinio solidarumo dvasioje ir persunkti susirūpinimo dėl gerbūvio šeimos, sudarančios kiekvienos visuomenės, kiekvienos civilizuotos tautos pagrindą.

Leidžiu sau pateikti Jums nuoširdžius sveikinimus dėl rezultatų, kurie buvo pasiekti darbartinėj sesijoj, laikytoj šitoj gražioj ir didingoj Italijos sostinėj, kur Jūs galėjot pajusti teigiamą italų šeimos atsmosferą.

Kaip lietuvė, aš laikau savo pareiga atkreipti Jūsų dėmesį į tai, kad tuo laiku, kai Jūs stengiatės pagerinti sąlygas, būtinas šeimai tarpti, ištisoj eilej kraštų šeimai ir jos pamatams gresia didelis pavojus.

Aš turiu galvoje, pirmiausia, padėtį, kurią sovietų okupacija sudarė Lietuvoj. Komunistinė santvarka, kurią sovietų invazija primetė mums prieš mūsų tautos valią, siekia degeneruoti pagrindinius mūsų tautinio gyvenimo elementus: patriotizmą, tikybą, moralę. Ypač žiaurūs yra smūgiai nukreipti prieš lietuvišką šeimą. Stengdamiesi ją sunaikinti, okupantai masiškai deportuoja lietuvius į blogiausio klimato Sibiro vietas ir net į Arktikos sritis. Deportuojamieji yra skiriami į priverčiamuosius darbus, atliekamus tokiomis sąlygomis, kurios neturi nieko bendro su žmoniškumo jausmais. Viena deportavimų taisyklių yra išblaškyti šeimas, atskiriant žmonas nuo vyrų ir vaikus nuo tėvų.

Šitų nelaimingų lietuvių vardu, kaip ir kitų esančių sovietų dominacijoj tautų vardu aš kreipiuosi į Jūs, apeliuodama į civilizuoto pasaulio solidarumo jausmą, į jo sveiką protą, prašydama aktingai susidomėti kankinių likimu.

Vincenta Lozoraitienė,
buv. Lietuvos Moterų Tarybos Pirmininkė.

Pirmosios lietuvių parapijos užuomazga Sydnėjuje

Didelėmis kun. Jono Tamulio pastangomis Sydnėjuje eina į pabaigą lietuviškos parapijos organizavimas. Yra gautos didelės patalpos — dvi salės ir keletas mažesnių kambarių, kur norima koncentruoti lietuvių parapijinį gyvenimą. Kol neturima savo atskiros bažnyčios, vienoje iš tų salių bus įrengta Sydnėjaus lietuviams katalikams koplyčia ir kas sekmadienį laikomos pamaldos. Antroji salė bus naudojama lietuvių susirinkimams ir vakarams. Likusiuose kambariuose kun. Tamulis įrengs savo biurą, skaityklą ir kitas kultūrinei veiklai, reikalingas institucijas. Manoma net, kad greitu laiku ten persikels ir „Užuovėjos“ redakcija ir administracija.

Šios patalpos yra miesto centre, gana patogioje pozicijoje.

Ši pirmoji lietuviška įstaiga Sydnėjuje yra vadinama Lietuvių Katalikų Centru - Lithuanian Catholic Centre.

Australai studentai domisi Lietuva

Jau du kartus buvo kun. J. Tamulis kviestas, ir skaitė paskaitas Australų katalikų studentų korporacijoje Sydnėjaus universitete.

Pirmojoj paskaitoje buvo apibūdinti pabaltiečiai, atvykę į Australiją. Ši paskaita buvo išsamus atsakymas studentų spaudoje pasirodžiusiam straipsniui, kad pabaltiečiai esą daugiausia naciai ir komunistai. Po paskaitos buvo atsakinėta į studentų iškeltus klausimus.

Antroji paskaita tema: „Bolševikų valdoma Lietuva“. Joje plačiai buvo nušviestos kančios bolševikinėj vergijoje.

Sydnėjaus australų studentų tarpe jaučiamas didelis susidomėjimas kun. J. Tamulio paskaitomis, todėl ir ateityje prelegentas yra pakviestas visai eilei paskaitų.

(Užuovėja“).

Grąžintas iš JAV

„Draugas“ 17 Nr. rašo:

„A. Pauliukonis, buv. vienas „XX Amžiaus“ redaktorių, buvo patekęs Amerikon, bet dėl silpnos sveikatos grąžintas atgal Vokietijon. Jis jau pasiekė Bremeną. Jo išvežimo atgal niekam nepasisekė sulaikyti“.

Chicagoje prasidėjo rudens veikla

Sėkminga ALT konferencija.

Spalio 3 d. lietuvių auditorijoje įvyko šių metų ALT konferencija, kurios tikslas buvo peržvelgti nuveiktus darbus ir pasiruošti įvykstančiam seimui.

Auditorijos didžioji salė pilnutėlė žmonių — senųjų Amerikos lietuvių veikėjų ir naujai atvykusių buvusių DP. Konferencijoje įžanginį žodį taria Chicagos ALT pirmininkas Duoba, trumpai paliesdamas Tarybos nuveiktus darbus ir atsiektus laimėjimus Lietuvos išlaisvinimo byloje. Nuoširdžias turiningas kalbas pasakė konsulas Daudžvardis, adv. Olis, „Naujienų“ redaktorius Grigaitis, LT Valdybos pirmininkas kun. Stasys, Vaivada ir kt. Kalbėtojai išdėstę ALT nuveiktus darbus ir davę daug gražių minčių ateičiai kvietė Chicagos lietuvius suglaustomis gretomis siekti vienintelio tikslo — Lietuvai laisvės. Iš ALT narių pranešimų paaiškėjo, kad buvo dirbta visose srityse ir atsiekti rezultatai geri. Po pranešimų buvo perrinkta ALT ir kiti organai. Konferencija sveikino įvairias AL organizacijas.

Ta proga buvo rinkliava Lietuvos išlaisvinimo reikalams, kuriai sumaniai vadovavo BALFo atstovas Budginas. Aukų surinkta 1400 su viršum dolerių. Kas gražiausia, kad du buvę DP paaukojo Lietuvos nepriklausomybės laikų dvi monetas po 10 litų ir jie buvo leidžiami varžytinėms ir tuo būdu Lietuvos Litas pasiekė aukštą kursą ir už abi monetas sumokėjo 75 dol., šie simboliniai pinigai atiteko poniai Rudienei.

Po konferencijos įvyko meninė dalis, kurioje pasirodė DP meninės pajėgos.

Operos solistė Motiekaitienė, akomponuojant V. Jakubėnui, berods pirmą kartą, Chicagoje padainavo lietuvių kompozitorių kūrinių ir arijų iš operų. Solistė susilaukė nuoširdaus klausytojų įvertinimo.

Po to sekė lietuvių rašytojų kūrinių žodinis montažas „Tėvynė šaukia“, kurį paruošė autorius St. Pilka, o išpildė atvykę tremtiniai teatralai. Žodinėje pynėje atsispindėjo pavergtos tėvynės kančios, ilgesys, laisvų dienų džiaugsmas. Jis buvo mielas ir gražiai interpretuotas.

Pabaigoje nuotaikingai programą paįvairino „Linksmieji broliai“ apdainuodami Chicagos orą, skerdyklas ir paliesdami kitus gyvenimo momentus. Linksmieji broliai tiek senosios kartos, tiek ir naujai atvykusiems labai patikę ir jie bus laukiami lietuvių scenose dažniau.

Konferencija praėjo rimties ir darbingumo ženkle ir buvo gyvas pavyzdys naujai atvykusiems, kaip reikia dirbti ir kovoti, nesigailint nei laiko, nei sunkiai uždirbto pinigo. Priimta visa eilė rezoliucijų ir pareikšta, kad lietuvių seimas dar energingiau veiktų Baltuose rūmuose ir visur keltų balsą dėl tėvynės išlaisvinimo.

*

Su šiuo pirmuoju koncertu, atrodo, prasidėjo ir kitų rudens pramogų metas. Gražieji vasaros piknikai jau baigiasi ir visi skuba į pastages. Dabar jau prasideda kultūrinis gyvenimas salėse. Štai spalio 10 d. lietuvių auditorijoje matysime Amerikos lietuvių, vieno iš pajėgiausių meninių vienetų „Birutės“ choro koncertą ir nuotaikingą vaidinimą — operetę „Malūninkas ir kaminkrėtis“. Bet apie tai parašysiu jį pamatęs, kitą kartą.

Ir šiaip gausesnėse lietuvių kolonijose, parapijų salėse ruošiami įvairūs kultūriniai susirinkimai su pramogomis, o jaunieji metasi į šokius. Amerikoje laikas bėga linksmai, tik reikia turėti vieną kitą dolerį ir noro. Chicaga virsta laikinąja lietuvių sostine, o nuotaikos lietuviškos ir daug į ją skuba naujųjų ateivių, tikėdamiesi jaustis bent sekmadieniais kaip Lietuvoje. O taip yra.

Kelios reikšmingos pastabos.

Begyvendamas Chicagoje ilgesnį laiką susidūriau su gana praktiškais klausimais, kuriuos išspręsti reikia kitų pagalbos, mokančių gerai kalbėti šio krašto kalba. Todėl noriu viena patarti besiruošiantiems į Ameriką. Kalbos mokėjimas — yra didelis ir vienas iš svarbiausių dalykų. Visur susidursi su ja, ieškodamas darbo ar darbe. Pasirodo, kad atvykstantieji labai mažai temoka kalbėti ir dėl to ieškant darbo juos turi lydėti kitas asmuo. Dažnai pasako, kad nemokantiems kalbos darbo duoti negalime, o priešingai, mokantiems kalbą net pasitaiko geresnis darbas. Tad mano patarimas vienas: anglų kalbos kursuose pirmoje eilėje pradėkit mokytis nuo darbo ieškojimo kalbos. Smulkiai palieskite įvairių šakų darbą ir praktiškai išvystykite ta linkme temą ir ją gerai išmokite, tai bus didelis palengvinimas darbo ieškant ir jį suradus.

Kas neturėsite giminių ir pažįstamų ir neturėsite kur kreiptis dėl darbo, tai patariu nevarkit vaikščiojant iš fabriko į fabriką, bet tiesiog kreiptis į miesto Employment office, esančią **654 W. North Ave, Chicagoje.** Ten yra darbų pasiūla ir galima greitai, žinoma pradžioje bent kokį, darbelį gauti. Už tai mokėti nereikia. Jeigu norite darbo gauti iš apmokamų agentūrų - jų rasite Chicagoje taip pat. Šia proga galiu jums nurodyti tokių agentūrų adresą: **202 S. Sate str. 4 ir 15 aukšte** yra atstovybės ir ten darbų tuojau ir neblogų pasiūlys. O dėl sąlygų susitarsite. Taigi negaišinsite laiko ir gausite darbelį.

Šiaip darbų gaunama daugiausia per senų darbininkų rekomendacijas arba ten kur užtinki pareikalavimą, bet tas sunkiau susigaudyti ir tuojau atvykus surasti.

Jurgis Janušaitis.

Lietuvoje trūksta drabužių

Nors iš Lietuvos dabar tegaunama labai nedaug laiškų, tačiau tuose, kurie pasiekia mūsų rankas, Lietuvos žmonės labai nusiskundžia drabužių stoka. Gyventojai jau sunešioję visas savo senąsias atsargas, gi krautuvėse rūbų arba visiškai nesą, arba jų kainos esančios labai aukštos, kad juos tegali pirktis partijos pareigūnai. Tas pats esą ir su avalyne.

(pl)

Mykolas Sleževičius

1949 m. spalių mėn. 11 d. suėjo lygiai dešimts metų kai mirė didelis lietuvių tautos vyras gilios atminties Mykolas Sleževičius.

M. Sleževičius gimė 1882 vasario 21 d. Dremlių viensėdyje, Viduklės valsč. Raseinių apskr. Mokėsi Mintaujos klasinėje gimnazijoje ir aukštuosius teisių mokslus išėjo Odesos universitete. Bestudentaudamas dirbo lietuvių tautinį darbą. 1905 m. Vilniaus Didžiajame Seime atstovavo Odesos lietuvių koloniją. 1905 m. revoliucijos įkarštyje su ginklu rankose kovojo Odesos mieste, begindamas rusų juodašimčių persekiojamuosius žydus ir intelegentus-rusus.

M. Sleževičius sugrįžo 1907 m. į Vilnių ir tuoj pasinėrė visuomeniniame darbe. Redagavo „Lietuvos Ūkininką“ ir „Lietuvos Žinias“. 1909-1910 m. buvo sekretorium Lietuvos Demokratų Partijos frakcijos Rusų Dumoje-cariniame parlamente. Lietuvių buvo statomas kandidatu į ketvirtąją Dumą, bet kaip „neištikimas“ negavo teisės būti kandidatu ir net balsuoti. Ilgus metus buvo Lietuvos Demokratų Partijos, Liet. Socialistų Liaudininkų partijų Centro Komiteto nariu ir pirmininku. 1914-1915 metais vedė derybas Rygoje ir Varšuvoje su latvių ir lenkų liberaliniais sluogsniais kovos prieš caro valdžią ir pavergtųjų tautų išlaisvinimo reikalais. Pirmojo pasaulinio karo metu pasitraukė į Rusiją ir čia daug dirbo to meto tremtinių labui, eidamas Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti ypatingojo įgaliotinio pareigas. Aktingai dalyvavo pirmoje Lietuvių Taryboje Petrapilyje, Rusijos Lietuvių Seime, Petrapily, kur griežtai pasireiškė už Lietuvos nepriklausomybę. 1917 m. pabaigoje buvo išrinktas Vyriausios Lietuvių Tarybos Rusijoje vicepirmininku ir nuo 1918 m. - pirmininku. 1918 m. M. Sleževičius drauge su kitais lietuvių veikėjais bolševikų buvo suimtas Voronežo mieste ir patalpintas gubernijos kalėjime. Išėjęs iš kalėjimo daug dirbo Maskvoje, besirūpindamas lietuvių grąžinimu į gimtąjį kraštą.

1918 m. gruodžio mėn. 20 d. M. Sleževičius sugrįžo iš Rusijos į savo numylėtąjį Vilnių ir, jau 1918 m. gruodžio mėn. 26 d. sudarė koalicinę-iš visų valstybinių Lietuvos partijų atstovų vyriausybę, ją perkėlė iš neramaus Vilniaus į laikinąją sostinę Kauną ir 1919 m. sausio pirmomis dienomis išleido į lietuvių tautą garsųjį atsišaukimą „Lietuvos Piliečiai!“ Tuoj pat išleido reikalinguosius Lietuvai nuo priešų ginti įstatymus, ginklavo gausiai kariuomenėn plūstančius savanorius. M. Sleževičius dar du kartus buvo Lietuvos Respublikos ministeriu pirmininku. Vadovavo teisingumo ir užsieno reikalų ministerijoms. Į visus demokratinius seimus buvo išrinktas nariu Lietuvos Valstiečių Liaudininkų s-gos sąrašuose.

M. Sleževičius visą laiką buvo renkamas Lietuvos Advokatų Tarybos nariu ir buvo jos pirmininku. Pirmininkavo Akc. B-vei „Varpas“, dalyvavo Rotary klube, XXVII knygos mėgėjų būrelyje, kooperatyvuose ir kitose organizacijose. Rašė spaudai ir nuolat atsiliepdavo svarbesniaisiais lietuvių tautai reikalais. Mirė pradžioje visų Lietuvos nelaimių, kurias teko pakelti jo likusiai šeimai - D. Sleževičienei ir Mackevičiams . **Juozas Šalna.**

Skautiškuoju keliu

Akademinio Skautų Sąjūdžio sidabrinis jubiliejus

1924. X. 16 d. Lietuvos Universitete Kaune buvo įsteigtas pirmasis akademinis skautų org-jos vienetas, kuris savo veiklos nebuvo sustabdęs net okupacijų metais. Šiemet šiai organizacijai sueja lygiai 25 metai.

Tremtyje akademiniai skautų vienetai - „Vyčio“ korporacija ir Studenčių Skaučių dr-vė atgimė keliolikoje Vokietijos universitetų. Sudaryta tvirta centrinė vadovybė, vadovauja prof. sktn. Ig. Končius. „Vyčio“ Korp! padaliniai veikia JAV-bėse, Australijoje, Kanadoje ir kt.

Akademinis Skautų-čių Sąjūdis tremtyje priskaito per 200 narių. Leidžia savo mėnesinį biuletenį „Vytį“. Garbės narių tarpe tremtyje turi: rašytoją Vydūną, Lietuvos skautų įkūrėją P. Jurgėlą, profesorius Stp. Kolupailą, Končių ir kt. Mirę garbės nariai: kun. Julijonas Lindė-Dobilas, prel. Prof. Česnys. Akademinis Skautų Sąjūdis yra seniausias Lietuvos Skautų Sąjungos vienetas. Per jo eiles yra perėję daugelis liet. skautų-čių vadovų.

Technikos pasikėsinimas į zmogaus laisvę

Afrikiečių melo detektorius

Mano penktąją ekspediciją į Afrikos vidurį jau nuo pat pradžios lydėjo nesekmė. Mes buvome vos tik pasiekę Kvalę (Kenia, Rytų Afrika) ir pradėję išpakuoti savo 200 dėžių, kai prie manęs pribėgo mūsų virėjas Mohamedas ir susijaudinęs pradėjo pasakoti, kad jis esąs apvogtas. Palikęs visus daiktus, nuskubėjau įvykio ištirti. Pavogtoji suma, tiesą sakant, buvo nedidelė, tik 60 afr. šilingų, tačiau vagystė galėjo atnešti didelių pasėkų. Reikia atsiminti, kad visi ekspedicijos dalyviai turi būti kaip viena šeima. Ištisomis savaitėmis reikia gyventi drauge, visi daiktai esti aplink išmėtyti ir nesaugomi jokių tvorų ar spynų, o jų vertė, ypač tyrimams surinktos medžiagos, yra beveik neįkainuojama.

Įtariami galėjo būti tik šeši čiabūviai: du Mohamedo bendradarbiai ir dar ketvertas kitų, arčiau miegojusių. Visus, policininko padedamas, smulkiai ištardžiau. Iškrėtėme jų daiktus. Pažadėjau nebausti, jei prisipažins. Tačiau visa buvo veltui. Nieko nesugebėjo išgalvoti ir sultonas Rašidas, dijų genties galva, bei Kenia apygardos policijos šefas. Man net kilo įtarimas, kad Mohamedas vagystę galįs būti inscenizavęs, norėdamas pinigus nuslėpti vien tik sau žinomiems tikslams. Kai aš jam tą įtarimą pasakiau, jis vos susivaldė iš pykčio ir pagaliau, dantimis griežydamas, sušuko:

— Čia netoli gyvena vienas mganga (gydytojas), musulmonas, kaip ir mes, pavarde Mvadana. Mes visi esame geri musulmonai. Kiekvienas iš mūsų gali prisiekti ir pasiduoti Mvadanos ugnies bandymui. Mvadana kiekvieno ranką palies žėruojančia geležimi. Nekaltojo rankos liks sveikos.

— Ar esi pasiruošęs būti pirmuoju, — paklausiau Mohamedą.

— Taip, — atsakė jis nedelsdamas. Ir kiti, kiek sumišę, sutiko. Aš pasiunčiau žmogų, kad jis Mvadaną pakviestų. Tiesą pasakius, kažkokio „gydytojo" burtais netikėjau, tačiau bandymas, mano supratimu, niekam pakenkti negalėjo.

Tačiau kitą rytą, kai Mvadana pasirodė ties mūsų stovykla, mano abejonės turėjo sumažėti. Mvadana visai neatrodė panašus į kokį nors turgaus pokštininką. Jo elgseną gaubė tam tikras orumas, ir jis tikrai buvo panašus į gydytoją, gerai suprantantį savo pareigas.

Be manęs, jo veiksmus stebėti buvo leista visiems baltiesiems ekspedicijos dalyviams - mano žmonai Elenai Gatti, iš Derby Line (Vermonte), INS korespondentui J. Powersui iš New Yorko, N. Wakefordui iš Afrikos ir abiems mano fotografams: Weldekampui iš Springfieldo (Missouri) bei E. Prince'ui iš Milwaukee (Wisconsin), kurie visą procedūrą smulkmeniškai užfiksavo filme. Mes, visi 6 liudininkai, neparastai kritiškai visą procedūrą sekę, nepastebėjome nė smulkiausio apgavystės šešėlio.

Už Mvadanos tam tikrame atstume atsisėdo mažas berniukas su primityvia ožkos kailio pūsle. Kai aš su 7 įtariamaisiais priartėjau prie Mvadanos, pastarasis atsistojo, ir mes pagal arabų paprotį tris kartus pakratėme rankas. Aš dar kartą čiabūvių paklausiau, ar jie yra pasirengę bandymui pasiduoti savu noru. Vos tik paskutinysis pasakė „taip", Mvadana linktelėjo galva ir vėl atsisėdo prie užkurto laužo. Paskui į žarijas įkišo 9 colių geležies lazdą. Vaikas tuo metu pradėjo ruošti pūslę. Po kelių minučių, geležį ištraukęs iš ugnies, kitu geležgaliu nuvalė nešvarumus. Antrą kartą įkišęs geležį į žarijas, pamerkė medžiagos gabalėlį į prineštą pūslę ir įtrynė savo kairį delną kažkokiu skysčiu, kuris iš kvapo buvo panašus į įvairių sutrintų žolių mišinį.

— Senoviškas „Dava", — prabilo, griežtu žvilgsniu peržvelgdamas visus septynis. — Jis apgina nekaltuosius ir be klaidos nurodo kaltininkus.

Paskui iš ugnies ištraukė geležį. Dabar ji buvo šviesiai raudona. Jis visiškai ramiai žėruojantį metalą prispaudė prie įdrėkinto delno. Vieną — du — tris kartus! Kiekvieną kartą po kelias sekundes. Visoje jo elgsenoje negalima buvo pastebėti jokio teatriškumo. Neskubėdamas geležį įdėjo atgal į žarijas. Paskui patrynė delnus ir ištiesė kairiąją ranką mums. Jokio nudegimo nebuvo matyti. Aš pažvelgiau į septynetą įtariamųjų. Jie spoksojo, iš išgąsčio ir nustebimo išplėtę akis.

— Mohamedai! — sušukau. Virėjas klusniai priėjo prie Mvadanos. Pastarasis nuvalė geležį, įdėjo ją ugnin ir paėmė Mohamedą už riešo.

— Priesaiką! — įsakė. Šis, kiek mikčiodamas, kartojo: „Aš Mohamedas, Achmedo Ben Jauri sūnus, prisiekiu Alachu ir viskuo, kas man šventa, kad nieko nežinau apie pinigų dingimą. Teapgina Alachas nuo ugnies mano ranką, jei aš tiesą sakau. Tepradega joje žaizdos, jei aš meluoju!"

Mvadana linktelėjo, patepė Mohamedo ranką „Dava" ir paėmė geležį. Aš įsitikinau, kad panaudoto skysčio kiekis, geležies įkaitimo laipsnis ir paspaudimo ilgumas stiprumas buvo tie patys, kaip ir pirmą kartą. Tokia pat rutina buvo įvykdyti bandymai ir kitiems šešiems.

Baigęs darbą su geležimi, sušaukė Mvadana visus 7 tiriamuosius, patrynė jų delnus ir, primerkęs akis, pradėjo juos žiūrinėti. Beveik kiekvieno delne buvo galima pastebėti menką paraudimą, tačiau nė viename nudegimo pūslės. Mvadanos veide pastebėjau abejonės šešėlį. Kažką pagalvojęs, jis vėl pradėjo spaudyti visų rankas. Staiga jo veide pasirodė šypsena. Keturis bandomuosius jis tuoj pat nuvarė šalin. Vienam iš trijų sušuko:

— Prisipažink! Sakyk, kur paslėpei pinigus.

Užpultasis iš pradžių dar bandė gintis, bet vėliau prisipažino. Prisipažino ir abu kiti, padėję pirmajam pinigus paslėpti.

Vėliau mes, baltieji, ilgai svarstėme, kokiu būdu išaiškinti tą ugnies bandymą. Vienintelis paaiškinimas, kurį mes radome, galėjo būti toks: žolių mišinys, matyt, gali laikinai apsaugoti odą nuo didelio karščio. Kaltojo delne šį apsaugos sluogsnį tuoj pat nuvalo iš baimės atsirandąs prakaitas. Musulmonų mgangos, mišinio paslaptį, matyt, yra suradusios prieš ištisus šimtmečius ir perduoda iš kartos į kartą. O priesaikos formulė reikalaujama tik dėl psichologinio efekto. Nekaltuosius ji sustiprina, o kaltieji pasidaro bailesni, kas juos priverčia daugiau prakaituoti.

A. Gatti (Sat. Ev. Post)

Grįžimas į viduramžius?

Paskutiniuoju metu eilėje kraštų, nekalbant jau apie Sovietų Sąjungą, vis labiau pradedamos naudoti įvairios priemonės tardomųjų prisipažinimams arba, kaip oficialiai sakoma, tiesai išgauti: „melo detektoriai", (Vokietijoje), „teisybės serumas" (JAV. — Šia proga tenka pastebėti, kad ten nenaudojamas koks nors tikras serumas, t. y. kraujo substancija, bet įvairių narkotikų mišinys, pvz., amytal, methedrin arba sodium-penthotal, kurių pagalba bandoma kai kuriam laikui suparaližuoti žmogaus valią).

Šie naujieji pasikėsinimai į žmogaus dvasios laisvę yra seni, kaip ir pati žmonija. Ir šiandieniniai technikos bandymai nėra nauji. Jau prieš 3.000 metų Egipto kunigai naudojo kažkokius mišinius „žmonėms kontroliuoti". Viduramžiai savo siaubingomis kankinimo priemonėmis t. vad. Dievo sprendimais ir ugnies bandymais - įprastinėmis „šventosios inkvizicijos" priemonėmis - dar ir šiandien šiurpu nukrečia. Kuo skiriasi tų laikų žmogaus dvasios prievartavimas nuo naujųjų bandymų? Ar nesame šiandien atsidūrę prieš naują technikos bandymą įsibrauti į žmogaus vidinę laisvę? - toki klausimai jaudina nevieną giliau protaujantį žmogų, girdintį sensacingus pranešimus apie „melo detektorių" arba „teisybės serumo" veikimą. (Šia proga tenka pastebėti, kad daugelis intelektualų, dvasiškių ir kt. energingai protestuoja prieš tų priemonių įvedimą į teismų ir policijos praktiką).

Žemiau spausdinamais reportažais, kurių tikrumu negalima abejoti, norime parodyti dabartinę šio klausimo būklę. Jie parodo, kaip trys visiškai skirtingos kultūros veikia šiandieną.

Teisybės serumas teismo saléje

Dabar persikelkime iš Afrikos dykumos į Richmondą (Kalifornijoje), kur neseniai vyko sensacinga byla:

— Aš reikalauju Jurgį Clarką už žmonos nužudymą nubausti mirties bausme! — deklaravo prokuroras.

Bylos eigoje paaiškėjo visa istorija. JAV aviacijos puskarininkis Jurgis Clarkas dvejus metus gražiai gyveno su žmona Eleonora. Staiga jis buvo perkeltas į Aliaską. Savo laiškuose jis kvietė Eleonorą persikelti pas jį, tačiau ši atsisakinėjo. Pagaliau jis pagrasino, kad vieną dieną grįšiąs namo ir ją užmušiąs, jei ji per 30 dienų jo nepaklausysianti.

1948 m. birželio 28 d. ultimato terminas baigėsi. Diena anksčiau ji buvo nužudyta. Dar keliomis dienomis anksčiau jis nupirko jai gražią dovaną ir su ja bei bilietais visai šeimai (du vaikai) kišenėje išskrido į Kaliforniją.

— Ar ilgos atostogos? — buvo pirmieji jo žmonos žodžiai.

— 30 dienų.

— Tad čia negali pasilikti. Aš myliu kitą.

Jurgis puolė ant kelių ir maldavo. Pagaliau jam pasisekė ją prikalbėti drauge nueiti pas vieną dvasiškį, gyvenantį už keliolikos žingsnių. Klebonui, atrodo, pavyko juos sutaikyti. Susikabinę grįžo namo. Ten Eleonora užsidarė vonios kambary.

Kai ji netrukus iš ten išėjo — buvo visai pasikeitusi. Ciniškai šypsodamosi, ji jam pasakė:

— Argi tu, kvaily, nepastebėjai, kad aš tave visą laiką vedžiojau už nosies. Tu juk nesi antrojo sūnaus tėvas!

Jurgis, tai išgirdęs, pamišo. Jis atsimena, kad jis, atsiklaupęs ant kelių, ją maldavo. Prisimena peilio ašmenų sublizgėjimą. Nuo to momento jo atmintis nutrūksta...

Po ketvirčio valandos atsipeikėjęs, jis vaikščiojo po kaimynų butus ir dejavo! „Man atrodo, kad aš nužudžiau savo žmoną". Kaimynai Eleonorą rado mirštančią. Jos krūtinėje buvo gili žaizda. Šalia, ant grindų, gulėjo didžiulis peilis.

— Jurgi Clarkai, ar tamsta nužudei savo žmoną? — klausė teisėjai.

Kaltinamųjų suole sėdįs vyras kaip sustingęs spokso į teisėjus. Tartum nejausdamas, kad atsakymas lemia jo laisvę arba mirtį, jis kalba:

— Kaip iš visko atrodo, turėjau tai padaryti aš... Nes mano žmona... ir aš... buvome vieni...

Jo gynėjas jaučia, kad dabar lemiamasis momentas. Jie atsistoja ir įneša naują pasiūlymą — ligi šiol negirdėtą teismo praktikoje.

Jis, tiesa, be teismo sutikimo, drauge su Dr. Meyeriu-Zeligsu, Kalifornijos universiteto neurologijos profesoriumi, kaltinamojo vienutėje atlikęs vieną bandymą. Prof. Z., būdamas jūros karininku pietiniame Pacifike, dažnai gydęs kareivius, kurie po mūšių būdavę visiškai išvargę. Jau tuomet jis pradėjo naudoti **sodium penthotal** jų atminčiai grąžinti. Bandymui gydytojas ir advokatas kaltinamojo celėn atnešę diktafoną. Į kliento dešinės rankos veną buvusi įdurta adata, kuri ten buvusi palikta ištisas 50 minučių, t. y. tol, kol Clarkas buvo tardomas. Adatos pagalba jo kraujun visą laiką buvo įleidžiama po truputį **sodium pentholtal.** Advokatas ties kliento lūpomis laikė diktafoną, o Zeligsas pamažu atpasakojo nusikaltimo istoriją iki tos vietos, kurioje jo atmintis nutrūksta. Ir Clarkas atpasakojo visą 15 minučių paslaptį.

— Aš prašau teismą leisti kaltinamojo pasakojimą perduoti iš plokštelių, — baigė savo pasiūlymą advokatas.

Po ilgų ir audringų ginčų teismas sutiko.

Aparatas įjungiamas. Pradžioje girdisi profesoriaus žodžiai. Vėliau **Clarkas:** Peilis... Eleonora, kas yra tas vyras?

Daktaras: Ar ten buvo ir kitas vyras?

Clarkas: Taip... Vyras su peiliu.

Dr.: Kas atsitiko tada?

Cl.: Eleonora pasakė: „Jis tave užmuš, kad mes pagaliau būtume laisvi".

Dr.: Kaip jis atrodė?

Cl.: Kaip aš. Šiek tiek mažesnis. Jis atėjo iš vonios su peiliu rankoje. Aš buvau, kaip suparaližuotas. Žmonai pasakiau: „Tu negali to leisti". Tada tas vyras staiga puolė ir ją nužudė.

Dr.: Kodėl tamsta policijai sakei, kad pats žmoną nužudei?

Cl.: Jis man įsakė taip sakyti. Vyras pasakė: „Jurgi, pašauk policiją ir pasakyk, kad pats tai padarei". Paskui jis man padavė peilį ir išlipo pro kiemo langą. Jis dėvėjo sportinį kostiumą... mėlynas kelnes.

Dr.: Kaip jis vadinasi?

Cl.: Blackas...

Teismo posėdis nutrauktas. Po kelių dienų pavyko nustatyti, kad toks Blackas tikrai buvo. Nors Clarko pasakojimas atitiko, tačiau abu vyrai, atrodo, matėsi pirmą kartą (prieš žmonos nužudymą Clarkas Blacko niekad nebuvo matęs). Blackas iš dalies prisipažino, tačiau to nepakako pasodinti jį kaltinamųjų suolan. Clarkas buvo išteisintas. (Argosy)

„Kalėjimo kultas"

Anglijos įtakingame liberalų „Manchester Guardian" laikraštyje neseniai buvo spausdinamos įdomios diskusijos apie priverčiamojo darbo stovyklas Sov. Rusijoje.

Šitoms diskusijoms progą suteikė tuo klausimu vykę ginčai žem. rūmuose ir spaudoje. Panūdo tuo klausimu anglų spaudoje pasisakyti ir „užsipelnęs mokslo darbininkas", SSSR Mokslų Akademijos narys korespondentas, Tarptautinės Demokratinių Teisininkų Draugijos vicepirmininkas Dr. A. N. Trajninas.

Laiškas iš Maskvos

Savo „laiške iš Maskvos" Dr. A. N. Trajninas rugpiūčio 29 d. rašė:

„Visų pirma: pataisomojo darbo kodeksas reguliuoja žmonių, nuteistų už nusikaltimus, gyvenimo būdą ir sąlygas, tad neturi ir negali turėti nieko bendro su kokių nors kitų žmonių darbo sąlygomis.

„Vakarų Europoje ir Amerikoje vyraujančia baudžiamąja sistema nuolat tebėra kalėjimas — vienišas kalėjimas, apskritai, maišytas kalėjimas ir t. t. Sovietų teisė sprendžiamai atmetė šį „kalėjimo kultą". SSSR baudžiamoji sistema remiasi darbu. Darbas yra nepakeičiamas veiksnys pataisymo stovyklinėje sistemoje. Tiesa sprendimas, nuteisigs į pataisomąją darbo stovyklą, reiškia laisvės atėmimą.

Bet tas laisvės nustojimas turi kitą charakterį, nei laisvės netekimas vakarų Europoje ar Jungtinėse Valstybėse. Ten kalėjimas yra atskyrimo vieta, visiško atitvėrimo nuo išorinio pasaulio ir kitų kalinių vieta. Nusikaltėliai, pasodinti SSSR pataisomojo darbo stovyklose, dalyvauja naudingame darbe; jiems leidžiama turėti sąlytį su kitais kaliniais ir laisvai judėti stovyklos rajone. Pataisomose darbo stovyklose darbas yra privalomas tik tiek, kiek privalomas yra perauklėjimas ir nusikaltėlio pataisymas. Nuteistojo darbas turi suorganizuotą charakterį."

Garsiojo kodekso paragrafai

Toliau, įrodinėdamas, kad priverčiamasis darbas SSSR tikrai pataiso „nusikaltėlius", Dr. A. N. Trajninas rašo:

„Štai keletas pataisomojo darbo kodekso paragrafų:

Kalinių darbas turi būti taip suorganizuotas, kad palaikytų jų profesines, kvalifikacijas ir tobulintų arba kad įgytų naujų kvalifikacijų asmenys, neturį jokios profesijos.

Pasodinimas pataisomoje darbo stovykloje yra, savaime suprantama, bausmė ir tai labai griežta bausmė, bet ne taip varginanti, kaip uždarymas kalėjimo celėje, kas praktikuojama vakarų Europos kraštuose, kur žmonės „gyvi laidojami".

Tačiau su tokia išganinga baudimo sistema nenori sutikti SSSR priverčiamojo darbo stovyklos „auklėtinis" Gustaw Herling - Grudzinski, kuris rugsėjo 3 d. to paties laikraščio skiltyse paskelbė savo laišką.

Bausmės be teismo

Oponentas savo laišką pradėjo šiais žodžiais:

„Iš tikrųjų nesu užsipelnęs mokslo darbininkas, bet manau, kad turiu daugiau nei Dr. Trajninas davinių kalbėti priverčiamojo darbo Rusijoje tema, kadangi 1940 — 1942 metais buvau labai nenusipelniusiu darbininku priverčiamojo darbo Kargopolskojes stovykloje prie Archangelsko. Taigi, neturiu pakankamo mokslinio pasirengimo diskutuoti su Dr. Trajninu sovietų baudžiamojo kodeksko teisinių aspektų tema, nes nė vienas sovietų kalinys jo nepažįsta ir rimtai jo nevertina nors ir dėl to, kad 90% iš jų nuteista kalėjimu priverčiamojo darbo stovykloje be teisminės eigos".

Toliau savo laiške G. Herlingas tvirtina, kad kalėjimo pakeitimas priverčiamojo darbo stovykla padarė pradžią visai naujam S. Rusijos kalėjimo kultui:

„Kalinys priverčiamojo darbo stovykloje dirba 12 val. dienoje prie 30—40 temperatūros, gauna dvi lėkštes vandeninės sriubos ir truputį daugiau nei svarą duonos."

Nuteistųjų likimas

Laiško autorius toliau replikuoja, primindamas „naudingą darbą" ir „laisvą judėjimą stovyklos rajone":

„Po trejų metų tokio darbo kaliniai siunčiami į baraką, paskirtą darbininkams, netinkamiems darbams; tas barakas stovykloje buvo vadinamas „lavonine" ir jame kaliniai turėjo privilegiją numirti ramybėje - jau nekviesti prie darbo. Tai kaip tik rusų stovyklose labiau apsiskaitę kaliniai kalba apie save, kaip apie „gyvus palaidotus", cituodami žinomą Dostojevskio aptarimą „Užrašuose iš mirusiųjų namų".

Dr. Trajninas remiasi priverčiamojo darbo kodeksu, kuris pataria „palaikyti ir tobulinti kalinių profesines kvalifikacijas". Perskaitęs šį paragrafą dabar (nes iš tikrųjų niekuomet jo nemačiau sovietų Rusijoje), galiu, tur būt, paklausti, ar kaip literatūros kritikas neturėjau gauti darbo stovyklos bibliotekoje. Bet atsimenu, kad bibliotekininko vieta buvo rezervuota kriminalistams, kurie - priešingai politiniams kaliniams - buvo laikomi labiau vertais pasitikėjimo, skirstant sovietų propagandą, sukrautą mūsų bibliotekoje; taip tad turėjau dirbti kaip paprastas darbininkas".

Autorius laišką baigia tais žodžiais:

„Ar tai ne ironija, kad net, jei kalbama apie „kalėjimo kultą", rusai svajoja apie vakarinį gyvenimo standartą, taip paniekinančiai užpultą Dr. Trajnino?"

J. Kuzmionis

Didvyris per nesusipratimą

„Aš iškilau ir pagarsėjau tik vienos klaidos dėka", pasakoja Mr. Brownas, Čikagos laikraščių koncerno „Brown & Brown" savininkas. „Dabar jau galiu jums tai papasakoti. „Per klaidą išgarsėjau kaip drąsiausias Amerikos reporteris, gavau ordenus, pasidariau Kolumbijos tautiniu didvyriu...

Tai atsitiko Bogotoje, Kolumbijos sostinėje, ties viena moterų baltinių krautuve.

— Palaukite čia truputį. Tamsta, kaip vyras, negali vidun įeiti, — pasakė man Juanita ir įbėgo į krautuvę.

Aš buvau tada labai įsimylėjęs Juanitą. Taigi, atsirėmiau tą popietę į priešais krautuvės vitriną stovintį skelbimų stulpą ir laukiau...

Tada —

Ore pasigirdo keletas šūvių... abiejuose gatvės galuose pasirodė kareiviai.. praeiviai... pareiviai klykdami spruko į tarpvartes... pabiro stiklai iš dūžtančių langų... kareiviai krito kniūbšti ant grindinio... šliaužė į namų nišas... pasistatė kulkosvaidžius... aš, nespėjęs nė susivokti, atsidūriau pačiame viduryje — tarp sukilėlių ir vyriausybės kariuomenės...

Gatvė buvo kaip iššluota... tik aš vienas stovėjau, kaip priplotas, prie skelbimų stulpo. Buvau pražiopsojęs lemiamą momentą. Kulkosvaidžių salvės neleido ne pajudėti: jei nors žingnis nuo stulpo — būčiau kulipkų suvarstytas, kaip sietas.

Situacija nebuvo maloni. Atvirai pasakius, dantys barškėjo, kaip drugio krečiamo. Bet tą momentą man galvon šovė išganinga idėja. Nuo sukilėlių šūvių mane saugojo storas cementinis skelbimų stulpas. Reikėjo kaip nors vyriausybininkams parodyti, kad esu niekuo dėtas laikraštininkas. Mano rankos drebėjo taip, kad aš vargais negalais ištraukiau iš kišenės savo foto kamerą. Atidariau ją, pridėjau prie akių ir automatiškai pradėjau fotografuoti. Ir taip — besigelbstint iš nelaimingos situacijos, be jokių pastangų — atsirado įdomiausių, kokias pasaulis kada nors yra matęs, nuotraukų serija. Reporteris tarp kovojančių dalinių! Toks nuotykis atsitinka tik vieną kartą.

Aš fotografavau, kaip pamišęs. Fotografavau dėl savo gyvybės. Fotografavau ir tada, kai vyriausybininkai pro mane nubėgo pirmyn, besivydami besitraukiančius sukilėlius.

Paskui prasidėjo man nesuprantamas triukšmas. Kareiviai apsupo mane, kilnojo aukštyn, šaukė valio, generolas apkabino mane ir pareiškė, kad tik mano dėka jie laimėję: drąsi mano elgsena tokioje pavojingoje vietoje užmušusi bet kokį kareivių bailumo jausmą. Pagaliau jis prie mano švarko prisegė blizgantį ordeną.

Iš krautuvės išbėgo Juanita, puolė ant kaklo, bučiavo ir džiūgavo: „Mano didvyris!" Netrukus įvyko mūsų verstuvės.

Trumpai baigiant: tapau tautiniu didvyriu, universiteto garbės daktaru, sostinės garbės piliečiu ir t. t. Jeigu ta vyriausybė nebūtų buvusi po pusės metų nuversta — būčiau toks garbingas ir šiandien. Idiliją nutraukė „New York Herald Tribune", kuri mane — tada jau garsų žurnalistą — pasiuntė į Azijos frontą."

„Bet tamsta sakei, kad pagarsėjai tik vienos klaidos dėka?"

„Taip... Pagalvokite, juk aš taip saugiai jaustis galėjau tik už cementinio skelbimų stulpo. Tačiau mano keliai sudrebėjo net po poros savaičių, kai aš, pro šalį eidamas, pamačiau, kaip du reklamų instituto vyrukai tą stulpą nukėlė, apvertė, įsidėjo į rankinį vežimėlį ir nusivežė. Pasirodo, Bogotoje skelbimų stulpai daromi ne iš cemento, kaip pas mus, o iš faneros...

„Dar vienas pasižymėjęs lietuvis"

— tokia antrašte „New York Herald Tribune" Paryžiaus laida paskelbė 1 psl. sekančią Associated Press žinutę:

„Coventry, Anglija, spalio 3 d.

Lietuvis angliakasis Konstantinas Pucieta (?) buvo suimtas už tai, kad užmigo, prisišliejęs prie nuogą moterį ant arklio vaizduojančio paminklo. Policininkas jį čia surado išsidėsčius aplink paminklą, kuris dar nebebaigtas ir bus atidengtas spalio 22 d., 5 savo šeimos nuotraukas.

P. prisipažino kaltu ir buvo nubaustas 5 svarų bauda, bet nuo mokėjimo sąlyginiai atleistas, jei per metus pavyzdingai elgsis.

P. pareiškė, kad jis ėjęs savo draugams parodyti nuotraukas ir pakelyje užsnūdęs. „Tur būt buvau girtas" — teisinosi jis."

Margumynai

Migla pašalinama

Amerikoje pavyko išrasti būdą miglai pašalinti. Tuo būdu ligšiolinė radaro pagalba nusileidžiantiems lėktuvams ateityje atpuls. Naująjį išradimą sudaro eilė specialių baterijų, kurios patalpinamos aerodromuose įrengtose betoninėse kamerose. Laukiant miglos arba drėgno oro, baterijos paleidžiamos veikti: jos, virpindamos elektrinius impulsus, ore esančius vandens lašelius, dar prieš jiems susitelkiant į miglos debesis, suskaldo į mažytes įelektrintas dalelytes. Ligi šiol atliktų bandymų metu pasiektas matomumo pagerėjimas iki 53%.

Garsą ryjančios izoliacinės vienutės

Visame pasaulyje daug nusistebėjimą sukelia sovietinėse valstybėse teisiamųjų prisipažinimai. Dabar, kaip pranešama iš Amerikos, atsitiktinai mokslininkams bene bus pavykę atrasti paslaptį, kuriuo būdu bolševikai, nenaudodami jokių kankinimų, priverčia savo aukas prisipažinti.

Norėdami išbandyti vieną naują žinių perdavimo technikos išradimą, amerikiečiai mokslininkai iš naujos dirbtinės medžiagos sukonstravo garsą slopinančią kamerą. Šioje „izoliacinėje kameroje" dingsta bet koks garsas: joje uždarytas žmogus negirdi net savo kvėpavimo ar širdies plakimo. Jau trumpas pabuvimas tose kamerose, nežiūrint normalių atmosferinių sąlygų, iššaukia žmoguje sunkius psichinius sutrikimus, kurie neišnyksta ištisas valandas. Bandomieji pasakoja, kad jie po kelių minučių pajutę nesuprantamos baimės reiškinius, kurie netrukus išsivystę į panikos pobūdžio siaubą. Absoliučios tylos kameroje pakanką pamišimui sukelti. Būdinga, kad tie patys reiškiniai pastebimi, atliekant bandymus su visai kurčiais ir net nebyliais, tik tuo atveju reikią kiek daugiau laiko. Atsirandančios visiškai nežinomos reakcijos: kaltumo jausmas, baimės reiškiniai, psichopatinis palinkimas aukotis bet kokiam tikslui, o ypač nepaprastas pasibaisėjimas pačia kamera taip, kad bandomieji asmenys yra eilę dienų pasiryžę daryti visa, kas tik reikalaujama, kad tik nepatektų atgal į tą kamerą. Tačiau jokių fizinių pakitimų tuose asmenyse nepastebima. Ryšium su keleto liudininkų prasiveržusių pro geležinę uždangą, pasakojimais, ne be pagrindo manoma, kad rusai prisipažinimams išgauti naudoją „garsą ryjančias" kameras.

*

Panagrinėję rusų prisipažinimų atvejį, mes tuoj pastebime žmogaus atsparumo ribas. Tačiau yra aišku, kad žmogaus sielos tyrinėjimas niekad negali eiti jos prievartavimo keliu. Ir kriterijumas čia slypi ne techninių priemonių rūšyje, bet moralėje ir teisės supratime.

Šiame technikos amžiuje žmogus turi būti itin budrus, kad vieną dieną technika nesunaikintų žmogaus dvasios - tos technikos kūrėjos.

Jūros liga - jau nebe liga

Neseniai vienas amerikiečių gydytojas, beieškodamas naujų vaistų prieš odos išbėrimus, atsitiktinai surado naują vaistą, kuris beveik šimtaprocentiniu tikrumu apsaugo nuo jūros ligos, su kuria tenka susipažinti kuone kiekvienam emigruojančiam tremtiniui.

Jeigu jūs, prieš lipdami į laivą arba dešimt minučių anksčiau prieš sėsdami į lėktuvą, nurysite 50 g β-Dimenthaminoaethylaether-chlorotheophyllinat (trumpai: Dramamin) — beveik tikras dalykas, kad jūs po to valgysite kaip spragilais jaują iškülę ir nė nepagalvosite „pasukti į Rygą".

Viena nėščia moteriškė, kuri buvo gydoma Johns-Hopkins universiteto klinikoje nuo odos išbėrimo, be to, skundėsi chronišku negalavimu važinėjant autovežimiu. Pavartojus dramaminą, pasirodė, kad ne tik išbėrimas dingo, bet ir kelionė namo autobusu nebebuvo tokia baisi, kaip paprastai.

Po to klinikos vedėjas Dr. Leslie N. Gay pradėjo daryti bandymus su dramaminu. Praėjusių metų vasarą jis pasiėmė didelesnę šio vaisto atsargą vykdamas Europon skaityti mokslinių paskaitų. Prieš išplaukiant laivui iš New Yorko uosto, jis apdalijo tais vaistais amerikiečių olimpinę komandą, kuri vyko į Londono olimpijadą. Vaistas visiems padėjo, nė vienas nejautė bet kurių negalavimų.

Sugrįžus į Ameriką, Dr. Gay buvo prašomas dramaminą išbandyti karo transporto, aukštam, siauram 13.000 t tipo laivui General C. C. Balou. Laivas vartaliojosi kaip skiedra prikrautas kareivių, važiuojančių pakeisti okupacinius dalinius Europoje, audringiausiu metų laiku kovodamas su bangomis tarp New Yorko ir Bremerhaveno. Dr. Gay pasakoja: „Panašios kiaulystės jūs negalėsite įsivaizduoti. Vos tepraėjo dvylika valandų nuo mūsų išvykimo iš New Yorko, jau koridoriuose knibždėte knibždėjo vyrai, kurie negaluodami nebepasiekė jau nė tualeto. Bet per vieną valandą mes buvome juos visus jau pagydę."

Iš 300 gydytų kareivių 288 visiškai atsigavo. Visi kiti, kurie tik kiek silpniau jautėsi, buvo laikomi nepagydytais. Kada keleiviai tik šiek tiek apsiprato su jūros kelione, dramamino vartojimas daugeliui buvo nutrauktas. Tuojau po to 89 vėl susirgo. Darmaminas 84 iš jų per valandą vėl pagydė. Transporto kapitonas, prisiminęs panašią kitą kelionę tuo pačiu laivu į Bremerhaveną, kada 100 jūros ligos nukamuotų kareivių prisėjo gaivinti veniniais įšvirkštimais, šią kelionę pavadino „didžuoju medicinos perversmu".

Dr. Gay išradimas tūkstančiams atstos gydymą, kuriuo daugiau nei du tūkstančius metų nuo jūros ligos naudojo šundaktariai ir panašūs kiti. Vieni gydytojai patarinėjo imti nervus raminančių vaistų, kaip bromo kalio, kiti, priešingai, rekomendavo per dvi valandas prieš kelionę gerti stiprią kavą ar vartoti kitus jaudinančius skysčius. Dar kiti nurodinėjo, esą, reikalinga gulėti, kojas šildyti, po truputį valgyti sausainius, užgerti konjako ar gazuoto vandens. Prityrę jūros keleiviai iš savo pusės aiškino, nereikią žiūrėti į horizontą, reikią saugotis kvepalų, dažų ar dūmų kvapo, nevartoti aspirino.

Į visa tai atkerta Dr. Gay: „Paimkite pusę dramamino tabletės, kada laivas pajudės iš uosto, ir po pusę tabletės kas 4—6 valandos. Gyvenkite kaip visuomet, valgykite viską ir darykite, kas tik jums patinka." Dramaminas apsaugo nuo svaigulio skrendant lėktuvu ir važiuojant bet kuria kita priemone. Žinoma, kad jūros liga pareina nuo skysčio supimosi vidaus ausies labirinte. Dėl to kurčiai-nebyliai visiškai neserga šia liga. Kažkuriuo būdu, kurio Dr. Gay dar nepavyko nustatyti, dramaminas paveikia į ausies labirintą, išlygindamas spaudimą ir sulaikydamas skystį nuo supimosi pusiausvyros lankuose.

Dr. Gay, kuriam jo išradimas atnėša daugiau garbės negu turto, apgailestauja, kad dramaminas nebuvo išrastas prieš paskutinį karą. Prieš jo išradimą visi kiti prieš jūros ligą naudoti vaistai silpniau veikdavo pacientus. Jie patys suerzindavo ir nuvargindavo nėkiek mažiau kaip pati jūros liga. „Man atrodo, kad torpeduotuose laivuose daug žmonių žūdavo vien dėl to, kad jie nebeįstengė svaigdami pasiekti gelbėjimosi valčių", — mano Dr. Gay.

Ir daugelis dabartinių Dr. Gay pacientų, kurie ligi šiolei nebūtų drįsę leistis į ilgesnę jūros kelionę, šiandien vandenimis keliauja į visus pasaulio kraštus. Jis patsai yra įsitikinęs, kad šis išradimas turėsiąs nepaprastos reikšmės keleivių judėjimui. „Viena, kas tikra", pastebėjo Dr. Gay, „yra tai, kad transporto bendrovės dabar turės daug daugiau išlaidų laivuose keleiviams maitinti."

Ar gali būti?

* Per priėmimą pas Vokietijos rytinės zonos prezidentą Piecką buvo areštuoti du amerikiečių foto korespondentai, įtarti bandę įvykti atentatą. Mat, jiems darbo metu per neapsižiūrėjimą sprogo viena žaibo šviesos lemputė.

* Zornedinge (Bavarijoje) praeitą sekmadienį buvo iškabintas toks skelbimas: „Pabėgo vyras. Už atlyginimą grąžinti Bauerio keplyklai Poeringe."

* Uelzene (Vokietijoje) viena pabėgėlė nusikundė, kad dingęs jos 9 mėn. kūdikis. Policijai pavyko sulaikyti tris jaunametes mergaites, kurios kūdikį buvo pagrobusios, kad eidamos elgetauti, galėtų „širdis suminkštinti."

* Limoje, piimant Kolumbijos futbolo komandą, orkestras užgrojo maršą, kurį išgirdę kolumbiečiai atsistojo, manydami, kad tai Peru himnas. Tai pamatę peruaniečiai taip pat atsistojo, galvodami, kad grojamas Kolumbijos himnas. Tik muzikantai sėdėdami kraipė galvas ir toliau grojo „Gladiatorių maršą..."

* Feldm. Slimas, Anglijos gen. štabo v-kas, pareiškė, kad britų švietimo sistemoje turi būti kas nors netvarkoje, jei kiekvienais metais į kariuomenę pašaukiama 2000 analfabetų naujokų.

* Hollywoode, sukant vieną filmą, statistais į ją pakviesta keliolika indėnų, tačiau režisieriai turėjo pakviestuosius indėnus pamokyti, kaip elgtis su lankais ir strėlėmis.

Atvykęs Kanadon arba kurion kiton žemės vieton, tuojau užsisakyk NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ, kuri daugiausia žinių duoda apie Kanados lietuvių gyvenimą ir Lietuvą. Šis didelis savaitraštis redaguojamas lietuvišku moderniškų būdu. Naujai persikėlusiems siunčiamas bargan, ligi jie prasikuria. Kaina Kanadoje 3 dol., Australijoje 4 dol. ir visur kitur 3,50 dol. Pinigus siųsti pašto arba banko perlaida, o iš JAV galima ir gyvais. Adresas: **NEPRIKLAUSOMA LIETUVA, 3 A Ave, Ville Lasalle, Montreal, Que., Canada.**

Iš JAV lietuvių spaudos

Lietuviškos parapijos ir lietuvybė

Tuo metu, kai katalikų Kultūros Institutas parodė iniciatyvos net konkurso keliu išrišti klausimą, kaip palaikyti blėstantį lietuviškumą Amerikos lietuvių išeivijoje — klausimą, kuris, berods, turėtų vienodai rūpėti visiems, besisielojantiems lietuvybės išlaikymu, „Dirvoje" pasirodė straipsnis, netiesioginiai ar tiesioginiai rodąs tam katalikų Institutui kelią, kurin jis savo studijas ir konkursą pirmoje eilėje turėtų pakreipti.

Straipsnis pradedamas tvirtinimu, jog Amerikos lietuviai-išeiviai, neskaičiuojant nuolatinių aukų, sudedamų per pamaldas, **yra sudėję 100 milijonų dolerių lietuviškoms bažnyčioms statyti, lietuviškoms parapijoms steigti.**

Jei, tuo pačiu metodu skaičiuojant, laikoma, jog Amerikoje gyvena milijonas lietuvių, išeitų, kad kiekvienas yra sudėjęs mažiausia 100 dolerių vien parapijų reikalams. Tačiau straipsnio autorius ne tiek dėmesio kreipia į pačius duomenis, kurie ir sunku būtų paremti ir pagrįsti tiksliais statistiniais duomenimis, kiek į pačią dalyko esmę, būtent, kad lietuviai, vienu ar kitu būdu, prisisteigę gausybę lietuviškų parapijų ir savo lėšomis prisistatę apsčiai bažnyčių ir parapijos salių, siekė ne vien religinių reikalavimų patenkinimo, bet, stengdamiesi kurti lietuviškas parapijas, siekė „dar kai ko ir daugiau, būtent, lietuviai, Dievą garbindami, norėjo drauge ir lietuviais pasilikti". Maža to. Jie norėję tose parapijose turėti **savas lietuviškas mokyklas,** kurias taip pat ir isteigė. Kodėl tad šiandien toms pačioms katalikų organizacijoms parūpo sielotis ir skelbti konkursus lietuvybės palaikymo klausimu?

Autorius aiškina:

„Kunigas ištrėmime šaukia: neatimkite iš mūsų lietuviškumo, į mūsų kraują įaugusio, nes tą atimdami, jūs ir Dievą mums atimtumėt. Bet mes verčiau į katakombas eisime, o neišsižadėsime nei vieno nei kito.

Tuo pačiu metu čia lietuvių pastangomis pastatytoje bažnyčioje lietuvis kunigas ir dar lietuviškais žodžiais . . . „tėviškai" moko, kad **lietuvių kalba čia nebereikalinga,** nėra būtino reikalo jos mokytis. Galite, žinoma, mokytis, aš leidžiu, bet be reikalo varginatės . . ."

O koks gi buvo lietuvių tikslas, savas parapijas statant ir remiant? Kodėl savo laiku joms steigti tiek daug triūso padėjo šviesusis kunigas A. Burba, prie kurio darbų prisidėjo net laisvamanis J. Šliupas? . . . Į tą klausimą autorius duoda ir atsakymą **- didesnę dalį tų šimto milijonų dolerių lietuviai sukrovė į katalikiškas bažnyčias tik dėl to, kad jos žadėjo būti lietuviškomis.**

O kas su jomis su laiku atsitiko? Gi štai kas:

„. . . laikui bėgant, atsirado bažnyčių, kuriose tas pažadas nebeišlaikomas, kuriose bėga nuo visko, kas lietuviška. Kodėl mums tenka atsidurti vien lietuvių sausakimšai pripildytoj bažnyčioj, kur vengiama paminėti, jog rugsėjo 8-toji diena yra ne tik katalikų religinė, bet ir lietuvių tautinė šventė? Kodėl tokioje bažnyčioje bijoma viešai laikyti pamaldas už Sibire kenčiančius ir nukankintus lietuvius? Kodėl? Ar tai pakenktų katalikybei? Ar tai susilpnintų ir pažemintų tikėjimą? Priešingai, kai bažnyčioj pajuntame ignoravimą to, kas mums skaudu, kas mums šventa ir brangu, tai mes jaučiame, kad bažnyčia nuo mūsų šalinasi, vengia motiniškai į mūsų akis pažvelgti. Mums pradeda atrodyti kad ne tik mūsų kalba, bet ir mes patys jai nebereikalingi."

Pripažindamas, kad „ne visos lietuvišką vardą nešiojančios bažnyčios yra apimtos tokios lietuviui svetimos ir atšaldančios dvasios", autorius konstantuoja, kad tuo metu", kada gyvai svarstomas klausimas, kaip palaikyti lietuviškumą svetimose šalyse gyvenančių lietuvių tarpe, verta atkreipti akį į patį didįjį pylimą, kurį lietuviai savo rankomis supylė, tikslu atremti svetimybių bangas, besiveržiančias lietuvius užlieti ir nuskandinti . . ."

Garantijos ieško gavėjų

War Relief Services, National Catholic Welfare Conference, Frankfurt/M - Höchst, Brüningstr. 62, skelbia šį sąrašą lietuvių tremtinių, kuriems JAV išduotos darbo ir buto garantijos, kurie tačiau pagal čia nurodytus adresus nesurandami. Patys čia suminėtieji emigracijos kandidatai arba apie juos žinantieji prašomi atsiliepti kalbamajai istaigai aukščiau nurodytu adresu.

Garantijos Nr.	Garantijos davėjas	Emigracijos kandidatas	Adresas
ALB/455-NY	Kasys Ralys	Albine Ralys	DP Camp Scheinfeld
BO/458-Mss	Kazim. Cirbulėnas	Jonas Kazlauskas	DP Camp Dortmund
BR/3110-NY	Albert Shukis	Antanas Rašytinis	IRO Camp Lörrach/Baden
CHIC/2487-Jll	Rokas Shimkos	Eman. Pankevičius	Stuttgart-Fellbach, A. Braendle
CHIC/2461-Jll.	Jos. Makauskas	Vincas Kazokas	Stuttgart, Heusteigstr. 74, Weidenbach
CLEV/1649-O	John Brazis	Juozas Brazaitis	Troau-2, Mail United Airfield, US-Zone
HART/1532-Con	Charl. Staciokus	P. Siemaškienė	Regensburg, Obermunsterpl. 5
HART/524-Con	Fr. Prishwalko	Juozas Laugelys	G. S. N. 3874, 4204 Labor Serv. Com. 95 Lab Sup CoAPO 139
PORT/125-Maine	Franciscan	Fathers W. Liauba	IRO Resettlem. Cent. Frankfurt
ALB/240-NY	J. Nikstenas	Jos. Žemaitis	DP Camp Bar 6/4, US-Zone
ALB/86-NY	W. May	Gegužis	
ALB/15-NY	St.Damules	Balys Damules	British Zone, Germany
BO/124-Mass	C. Cirbulenas	Juozas Valiūnas	Post Glücksburg (Flensburg) DP Camp
BO/115-Mass	A. Barkowski	Birute Orintas	(20) Göttingen, Luttich Kas.
BO/114-Mass	A. Barkowski	Juozas Orintas	(20) Göttingen, Luttich Kas.
BO/110-Mass	P. P. Barolis	Antanas Baruolis	Schwenningen a. N., August-Bebel-Str. 52
BO/21-Mass	M. Venis	Juozapas Venys	506 Lab. Sup. Co. 4060 Lab. Serv. Co. APO 757
BO/2-Mass	J. Machinskas	Vincas Markvėnas	(13a) Moorenbronn ü. Feucht, Lith. DP Camp Langwasser
BR/1639-NY	J. Rimkus	Valer. Rimkaitė	(23) Diepholz, DP Camp Bar 3/1
BR/430-NY	M. Samson	Urs. Juškevičienė	Lehrte b. Hannover, DP Camp Churchill
BR/121-NY	W. Ambrose	Leonas Baltunis	Dettingen b. Urach, Königshöhe
CAM/62-NJ	A. Kazlaucunas	Al. Plechavičiūtė	Tübingen, Keplerstr. 6
CAM/44-NJ	B. Vigelis	Jonas Barnauskas	Weiden, Opf., Hammerweg, DP Camp
CHIC/2544-Jll	V. Yodellis	Jonas Zovė	Munich 8, Stuckstr.
CHIC/2482-Jll	W. A. Zelavic	Ch. Norkevičius	Schw. Gmünd, Bismarck-Kas.
CHIC/2463-Jll	P. T. Kletz	Petras Kisuskis	Dornstadt, DP Camp
CHIC/2450-Jll	A. Balcikonis	Petras Juodikis	München 9, Deisenhofenerst. 2/I
CHIC/2305-Jll	D. Ketvirtis	Stasys Šakinis	(21a) Bocholt, DP Camp U 8 Bamberg 2
CHIC/2159-Jll	K. Kontaut	Jurgis Moricas	Augsburg, Inf. Kas., Bl. 20-112
CHIC/1512-Jll	V. Bombrowski	Edwardas Butkus	Memmingen, Fliegerhorst
CHIC/413-Jll	J. Gorb	Kaz. Steponavičius	33/135 DPAC Meerbeck/Stadthagen
CHIC/148-Jll	A. Snabaitis	Tadas Balčiūnas	Furth Boy, Bald St. 2, Frankfurt
CIN/299-O	W. Adamaitis	Leon. Lamanauskas	Schw. Gmünd, Assembly 616
CIN/142-O	J. Mikula	Rudolf Grogus	Dillingen/D., Ludwig DP Camp
CLEV/874-O	P. J. Zuris	Antanas Rūkštelė	Scheinfeld, Steigerwald
CLEV/612-O	M. Katalinas	Miecz. Vileinas	IRO Team 1063, Bad Wörishofen
E/105-Pa	A. J. Matulevich	Victoras Sčiukas	Augsburg, Lutzstr. 6, b. Demeter
HART/814-Con	E. Marion	Vl. Cibavičius	8184 L. Sv. Co. 84 L. Sup. Co. APO 403-A
HART/812-Con	M. Laudans	Kost. Jurkevičius	Regensburg, Kurt-Neubeuer-Str. 22
HART/1268-Con	P. Stravinski	Ignas Žilionis	(13a) Eichstätt, Rebdorf
HART/965-Con	J. Zavickas	Maria Zavickas	Emigr. Center Block A T/17
HART/240-Con	W. Miglin	Kęstutis Švelnys	Blomberg/Lippe, Johnstr. 6
HART/91-Con	A. Mekachonis	Kost. Paškevičius	Straubing, Unterm Rain 21
LA/405-Cal	A. Skirius	Adomas Žvirblis	Burg Flüchtlingslager, Dillkreis
LR/63-Ark	J. Gazo	Pavel Gabris	Kassel, DP Camp Mattenberg, 42-19
MAN/114-N. H.	J. Tamulonis	John Miškinis	Schw. Gmünd, Bismarck-Kaserne
NEW/121-NJ	S. Gostautas	Jonas Petraitis	Lohr/M., Roddenbachersfr. 390 1/5
NEW/68-NJ	F. Globich	Elena Stašienė	Weiden, Hammerweg, DP Camp
OG/45-N. Y.	E. McDowell	Konst. Carzdukaitė	Rottweil, Hochmaiengasse 19
PH/345-Pa	M. Andrejaitis	Cesla Audejus	Lith. Camp, Kempten
PH/299-Pa	S. Raila	Just. Antusienė	Camp Mattenberg, Kassel-Oberzwehren
PH/202-Pa	A. Spokas	Stanley Ezerskis	Camp Mattenberg, Kassel-Oberzwehren
PH/66-Pa	V. Merskaitis	Stanley Juodaitis	Hanau, DP Camp
ROCH/86-NY	A. Ziemys	Vinc. Krokauskis	Stuttgart-Fellbach, Bahnhofst. 57
ROCH/57-NY	J. Avižienis	Juoz. Kuncevičius	DP Camp Rebdorf, Eichstätt
ROCK/59-Jll	J. Virdis	John Zvirzdis	Hanau, Bachstr. 23
ROCK/49-Jll	S. Kasputis	Ant. Bentnorius	8722 Lab. Serv. Comp. 25 Lab. Sup. Co. APO 114
ROCK/36-Jll	P. Borowski	Petras Leipus	8722 Eng. Serv. Co. 1046 Labr. Spv. Co. APO 169
SCR/168-Pa	J. Senunas	John Seniunas	Ringelgartnerstr. 107, Sommerain
SPR/805-Mass	J. Leonaite	Balys Čiurlionis	Dillingen/D., DP Center
SPR/648-Mass	J. Ignatavicius	Marij. Jagučanskis	Scheinfeld, Lith. DP Camp
SPR/348-Mass	P. Kupcinskas	Albinas Gražulis	Heidelberg, Hausserstr.
SPR/333-Mass	J. Raulinaitis	A. Zemribas-Zubras	Ringstr. 196, Dietfirst, Altm.
SY/165-NY	M. Stasunas	Kazys Urbas	8610 Lab. Serv. Co (Engr.Constr.) 77 Lbr. Spv. Co. APO 225, US Army
SY/114-NY	M. Duda	Henryk Duda	Scheinfeld, Lith. DP Camp.
WH/41-W. Va.	J. Brozukas	Vera Pacevičiūtė	

Ieškojimai

Kazimieras Lukas, kilęs iš Kretingos apskr., Šačių par., Derkinčių kaimo, gyv. **155—67, 99 St., Hovod Beach, L. I., USA,** ieško savo ir Lukienės giminių: Lukų, Jonkų, Vaitelavičių ir Vyčių.

Antanas Meliauskas, gim. Panevėžio apskr., Naujamiesčio par., Degionių km., ieško savo giminių: Meliauskų ir Petraliūnų iš Panevėžio apskr., Degionių km. Rašyti: **1228 N. 12th St., Philadelphia 22, Pa, USA.**

Stasys Ignotas, kilęs iš Telšių apskr., Žarėnų valsč., Siderių km., ir **Elzbieta Šabliauskaitė-Ignotas,** kilusi iš Raseinių apskr., Lydavėnų par., Bularėnų km., ieško Vokietijoje giminių. Esantieji giminės prašomi atsiliepti adresu: **Mr. Stanley Ignotas, 68 Lawrence str., Hartford 6, Conn., USA.**

Mrs. Ona Armon, gyv. 210 Washington Ave., Westwille, Ill. USA paieško savo giminių: Antaninos Laušaitės iš Jurbarko ir Armonų iš Kaltinėnų. Žinančius apie juos prašo pranešti.

Marta Stukienė-Špogaitė, gyv. 925 Chestnut, Wankegan, Ill., USA, ieško sesers **Salomėjos Lukšos,** jos vaikų ar pažįstamų, kilusių iš Genčių km., Kretingos par.

Kazimieras Petruoka, gyv. 4448 S. Hermitage Ave., Chicago 9. Illinois, USA, ieško savo pusbrolio **Nikodemo Jodkos,** kilusio iš Sarapiniškės km., Salako v., Zarasų apskr., su šeima, tikslu sudaryti jiems reikalingas garantijas į JAV atvykti.

Alena Grigaliūnienė - Tamulevičiūtė, kilusi Alytaus aps. Merkinės v. Barokaiščių k., gyv. **47 Pravedant str. Worcester 4, Mass. USA,** ieško savo sesers vaikų: Ievos ir Jono Matūzų iš Varėnos parapijos, Matūzų kaimo. Taip pat Zigmo Laipieniaus iš Barokaiščių k.

*

IRO IEŠKOJIMŲ ĮSTAIGOS
(Arolsen b. Kassel)
ieškomi šie asmens:

Gailius Dani, gyv. Halle/Saale, vėliau Detmolde, iš kur ruošėsi vykti į Wernigerode/Harz; pask. žinia iš Detmoldo. **Juškevičienė Viktorija,** gim. 1918. II. 14 Jaučakiuose; dingusi be žinios nuo 1944 m. evakuacijos į Vokietiją; spėjama, kad gyvena kurioje nors stovykloje Vokietijoje. **Marčiulionienė - Gornaitė (Horn) Valerija (Valentina),** apie 50 m. amž., greičiausiai gyvena Vokietijoje. **Matutienė Kazimiera,** gim. 1919 m. Salantuose, pask. gyv. vieta Kulinas, Kretingos apskr. spėjama, kad gyvena Vokietijos rusų zonoje. **Matutienė-Žilinskienė Stasė,** gim. 1897 Salantuose, pask. gyv. vieta Kulinas, Kretingos apskr. **Milinarskytė Alte-Rode,** g. 1916 m. Kaune — A. Panemunėje; pask. žinia 1941 m. **Mitrikienė — Mikalauskaitė Antanina,** g. 1922. II. 19 Čigoniškų, Alytaus apskr.; 1945 m. gyveno Oppeln, Silezijoje. **Mozūraitė Stanislava,** 1945 m. gyveno vienoje Augsburgo stovykloje. **Pierpa Bronislovas,** 26 m. amž., ir **Pierpaitė Vladė,** apie 24 m. amž., abu gimę Kupreliškiuose, Biržų apskr., deportuoti į Vokietiją.

*

VEDYBINIAI SKELBIMAI

Vyriškis, 38 metų amž., ieško gyvenimo draugės, panelės (netekėjusios) arba našlės be vaikų. Atvykti į Kanada sudarys reikalingus dokumentus. Pirmame laiške prašo pridėti savo atvaizdą.

Rašyti: **A. Sep. 1. Boler str., Toronto, Ont. Canada.**

Mr. **Povilas Salys,** gyv., **Unionville, Michigan, USA., 27** metų amž., tamsių plaukų, mėlynomis akimis, 1,75 m ūgio, vedybų tikslu ieško mergaites, ne senesnės 25 metų amž.

Suinteresuotą prašo apie save smukiau parašyti ir pridėti savo atvaizdą. Jai bus sudaryti reikalingi dokumentai atykti į Ameriką.

Apie save sutinka smulkiau parašyti, atsiųsti savo atvaizdą ir duoti Vokietijoje likusių pažįstamų adresą iš kurių galės gauti tikslesnes žinias.

Sporto žinios

Pranešimas

„Dariaus ir Girėno" vardo Jaunimo Sportinio Sambūrio vadovybė, remdamasi paskutiniojo Vokietijoje visuotinio narių susirinkimo, įvykusio š. m. rugsėjo mėn. 24 d. Muenchene, nutarimu, praneša:

1. Ryšium su emigracija sambūris nelikviduojamas, bet, sambūrio vadovui Algirdui Bielskui išvykstant į JAV, sambūrio buveinė perkeliama į JAV, kur numatoma, kiek sąlygos leis, veikti toliau, nes didžioji sambūrio narių dalis yra išemigravusi, arba rengiasi išemigruoti į JAV. Naujos sambūrio būstinės laikinis adresas: **A. BIELSKUS, 1 Valley Rd., Stamford, Conn. USA.**

2. Vokietijoje paliekamas sambūrio skyrius, globojamas A. Cenfeldo, (13 b) Rosenheim, Pichlmayrstrasse 22.

3. Sambūrio vadovybė sveikina visuose kraštuose esančius savo narius, linki savo užsibrėžtų tikslų nepamiršti ir prašo tuojau užmegsti ryšius su naująja sambūrio buveine, pranešant savo adresus. Visiems nariams bus išsiuntinėti numeruoti sambūrio ženkliukai.

4. Sambūris dėkoja Muencheno, Rosenheimo ir Traunsteino Lietuvių Gimnazijų vadovybėms, LTB Rosenheimo ir Traunsteino Apylinkių Komitetams, Vyr. FASK-tui, World's YMCA/YMCA Organizacijai, Rosenheimo LRK Valdybai, Rosenheimo IRO vadovybei, Rosenheimo vokiečių sporto klubui ASV, Rosenheimo lietuviškai visuomenei ir visiems kitiems, rėmusiems ir toleravusiems sambūrio veiklą.

„Dariaus ir Girėno" Sambūrio vardu:
A. Bielskus - Sambūrio Pirmininkas,
A. Mickevičius - Sambūrio Sekretorius.

*

SPORTINĖ MOZAIKA

Negelbsti nė priesaikos

Sovietų satelitinės valstybės turi daug rūpesčių su sportininkų bėgimu. Čekoslovakija jau neteko visos eilės tarptautinio masto sportininkų. Vengrija dabar griebėsi priemonių šiems „išsokėliams" sulaikyti. Kiekvienas užsienin vykstąs sportininkas privalo: 1. Pasirašyti priesaiką patvirtintą pasižadėjimą, kad jis iš užsienio grįš drauge su savo komanda, 2. Visus dokumentus išvykos metu laikyti pas savo komandos vadovą, 3. Prieš išvykimą lankyti kelių savaičių politinio švietimo kursus, 4. Pasirašyti sutikimą, kad jo artimieji giminės (pavardėmis nurodomi tėvai, broliai, seserys, žmona, vaikai) iki jo grįžimo turės būti laikomi įkaitais ir kasdien registruosis policijoje. — Tačiau, pasirodo, ir šios priemonės negelbsti: neseniai pabėgo garsusis futbolo komisandos Vasa FC puolikas M. Toth. Giminių, tiesa, jis neturėjo.

Iš ringo į kapus

Pastaruoju metu visas bokso pasaulis smarkiai buvo sujaudintas žinios iš Amerikos. O buvo taip - New Yorke įvyko bokso rungtynės tarp italų sunkiasvorio Enrico Bertola ir amerikiečio Lee Oma, kurias laimėjo pastarasis taškais. Italas Bertola kovos metu gavo visą eilę stiprių smūgių į galvą. Smūgiai, matyt, buvo toki stiprūs ir pavojingi, kad italą po rungtynių skubiai reikėjo gabenti ligoninėn, kur gydytojai konstatavo kraujo išsiliejimą ant smegenų. Penkias valadans trukusios galvos operacijos metu medicina negalėjo pašalinti to, ką padarė paprasta bokso pirštinė - Bertola mirė. Ryšium su tuo sportinėje spaudoje kilo diskusijos. Vieni pasisako prieš boksą, kiti už jį. Neužmirštama pabrėžti, kad jau šiais metais dėl bokso yra mirę 20 boksininkų. „L'Osservatore Romano" straipsny „Boksas - brutališkiausias sportas" smarkiai puola šią šaką. Vokiečių spaudoje šis reikalas taip pat gyvai diskutuojamas. Yra siūloma neleisti boksuotis lengvomis pirštinėmis ir kreipiamasi į bokso teisėjus atkreipti dėmesį į besiboksuojančius.

Dėmesio!

Šiomis dienomis išeina iš spaudos naujas V. Pėteraičio lietuviškai-angliškas žodynas (su tartimi). Šį žodyną V. Pėteraitis paruošė remdamasis anksčiau išėjusiu savo žodynu, kuris yra sutrumpintas, mažesnio (kišeninio formato ir yra skiriamas anglų kalbą besimokantiems. Tartis (tarptautiniais ženklais) yra žymima po kiekvieno angliško žodžio ar posakio. Šiame žodyne tilpo per 12 000 lietuviškų žodžių. Jis yra įrištas labai gerais drobės viršeliais ir kaštuoja 10,- DM.

Platintojams, užsisakiusiems ne mažiau kaip 10 egz., duodama 10% nuolaida. Žodynai gaunami pas stovyklų platintojus arba betarpiai pas leidėją, adresu: München 9, Pilgersheimerstr. 21/1.

M. Sutkevičius, Leidėjas.

Latvijos ministeris Zarins lanko stovyklas

„AŠ ATVEŽIAU LIETUVOS MINISTRO BALUČIO SVEIKINIMUS"

Spalio 13 d. į Vokietijos amer. zoną atvyko Latvijos Respublikos nepaprastas pasiuntinys ir įgaliotas ministeris D. Britanijai J. E. Karlis Zarinš, kaip JAV užsienio reikalų M-jos ir karinės valdžios svečias, kuris čia viešės iki spalio 27 d. Ponas Ministeris yra drauge ir Latvijos diplomatijos užsienyje šefas. Jau iš seniau žinomas mums kaip didelis Lietuvos bičiulis ir Lietuvos — Latvijos bendradarbiavimo šalininkas. Ministeris maloniai sutiko priimti mūsų laikraščio bendradarbį, ir ta proga pasidalijo kai kuriomis mintimis.

— Tamstos, Pone Ministeri, šios kelionės amer. zonoje Vokietijoje tikslas?

— Arčiau pažinti tą latvių tautos dalį, kuri šiandien dar tebegyvena stovyklose. Noriu juos pamatyti, sutikti ir pasišnekėti. Tai atlieku, kaip tamsta matai, lankydamas stovyklas.

— Mums įdomu būtų ką nors išgirsti apie latvių tautos rezistencinį judėjimą ir jos kovą prieš okupantus.

— Yra tikrų žinių, kad laikinai pavergtosios latvių tautos rezistencija egzistuoja, nors smulkmenų ir rečiau gaunama. Malonu konstatuoti faktą, kad ten latviai dirba drauge su lietuviais ir kitomis pavergtomis Rytų Europos tautomis.

— Kokį respektą Tamstai ir kitiems Pabaltijo valstybių pasiuntiniams teikia Didžiosios Britanijos vyriausybė?

— Anglai yra garbinga tauta. Jie laiko savo pažadus ir drauge mano, kad ir kitos tautos yra tokios garbingos. Tokiu būdu jie elgesnį laiką tikėjo ir SSSR gerais norais. Deja, ne toki pat garbingi bolševikai. Atėjo laikas, ir anglai pakeitė savo nuomonę apie juos. Kas liečia mus, Pabaltijo valstybių pasiuntinius, mums teikiamas lygiai toks pat respektas kaip prieš šį karą. Vadinasi, turime visas diplomatų teises ir privilegijas.

— Lietuvių visuomenei būtų malonu pasiųsti, ką šiandien Tamsta ir kiti Pabaltijo valstybių reprezentantai darote kovos dėl savo kraštų laisvės reikalu?

— Didžiausias darbas, kurį šiandien mes atliekame, yra teisinga informacija pasauliui apie dabartinį gyvenimą mūsų kraštuose. Tos informacinės medžiagos mes pateikiame labai gausiai — ne kilogramais, bet pūdais. Tokiu tai būdu Vakarų kraštai sužino apie tai, kas vyksta okupuotame Pabaltyje.

— Ar dabartinėmis aplinkybėmis galima tikėti, kad galės atsikurti nepriklausoma Latvija ir kiti Pabaltijo kraštai?

— Taip. Šiandieną dar nieko ypatingai linksmesnio pasakyti negaliu. Tačiau galiu pareikšti, kad laikas smarkiai veikia mūsų naudai ir todėl mūsų kraštų nepriklausomybė yra tik laiko, bet ne esmės klausimas.

— Ar palaikote ryšius su Lietuvos ir Estijos diplomatais ir ar šių trijų kraštų diplomatinė akcija yra suderinta?

— Taip. Esame kaip trys broliai ir dirbame drauge, sutartinai. Dažnai, kur tai reikalinga, rašome ir bendrus memorandumus. Glaudūs mano ryšiai yra su Lietuvos neparastu pasiuntiniu ir įgaliotu ministeriu ponu Balučiu. Su juo drauge balandžio mėnesį lankėme britų zonos stovyklas. Šiuo metu aplinkybės neleido jam drauge vykti. Tačiau aš atvežiau ir čia perduodu Lietuvos ministerio nuoširdžiausius sveikinimus visiems lietuviams, kuriuos ir prašau perduoti.

— Tamstos nuomonė ateities nepriklausomų Pabaltijo valstybių bendradarbiavimo ar net federacijos klausimais?

— Galvojame, kad ateityje turėtų būti sudaryti dar glaudesni ryšiai tarp šių kraštų. Ar tai turėtų būti unija, ar federacija, ar kita kuri forma, mes negalime šio klausimo dabar spręsti: šiuo reikalu turės pasisakyti ir nuspręsti pačios Pabaltijo tautos.

— Kuo galėtų svetur gyvenantieji lietuviai ir latviai prisidėti prie bendros kovos dėl savo kraštų laisvės?

— Ir latviai, ir lietuviai turėtų vieningai ir sutartinai dirbti, sutelkdami visas savo jėgas bendram darbui. Kova nelengva, bet ji bus laimėta, jeigu visi stengsimės ir darysime visa, ką galime, mūsų tautų gerovei ir labui — baigė savo pasikalbėjimą jūsų bendradarbiui p. ministeris K. Zarinš.

V. Indrajis.

Naujas C/Kartotekos adresas

Pranešama visuomenės žinai, kad nuo š. m. spalio 1 d. LTB Centrinė Kartoteka iš Hanau perkelta į LTB Centro Komitetą, Muenchen 27, Rauchstr. 20. Todėl apie adresų pakeitimus bei visais kitais reikalais prašoma kreiptis minėtu adresu.

LTB Centro Komitetas.

Kuopose tarnaujančių emigracija

Amerikiečių zonos IRO vyr. būstinė praneša:

Praėjusių metų rugsėjo ir spalių mėn. prieš prasidedant emigracijai į Jungtines Valstybes pagal DP bilių, JAV armija buvo pradėjusi registruoti asmenis, tarnaujančius darbo bei sargybų kuopose. Šitą registraciją savaip supratę, daugelis kuopose tarnaujančiųjų padarė klaidingą išvadą, esą armija imsis žygių padėti kuopose tarnaujantiems asmenims emigruoti į JAV. Remdamiesi tokia klaidinga išvada, daugelis atsisakė priimti jiems siūlomas IRO emigracijos galimybes.

Šia prasme parašytą raštą IRO yra gavusi iš EUCOM vyr. būstinės, gen. Huebner'io. Jis rašo:

a. IRO yra vienintelė organizacija, kuri rūpinasi paskirų asmenų įkurdinimu,

b. EUCOM vyr. būstinė tiktai padeda kuopose tarnaujantiems asmenims taip, kad jie savo emigracijos planus galėtų kiek galint greičiau įgyvendinti,

c. Tikimasi ir laukiama, kad kuopose tarnaujantieji bendradarbiaus su IRO taip, kad kiek galint anksčiau galėtų būti užtikrintas jų individualus įkurdinimas.

LTB Centro Komitetas

Atviras žodis

NEAPVYLĖT

Vytautas Alseika, išplaukdamas į JAV rašo:

„Šį antradienį — spalio 18 d. — iš Bremerhaveno laivu „gen. Houze" išplaukiame į New Yorką. Plaukia per 1.000 žmonių. Lietuvių apie 100. Jų tarpe vyksta gen. K. Tallat-Kelpša, Žemguliai, J. Kiaunė, sport. Andriulis ir kt.

Geriausi sveikinimai ir linkėjimai LIETUVIUI.

Ir kaip bendradarbis, ir kaip skaitytojas dėkoju, kolegos redaktoriai, už jūsų pastangas išlaikyti vienintelį šiuo metu liberalinės krypties tremties organą Vokietijoje. Būkite tikri — tiek savo vedama linija, tiek savo bekompromisiniu nusistatymu nevirsti partijų ruporu, tiek, pagaliau, savo gyva, vitalia redakcine puse — neapvylėt tremtinių! Tad juo šilčiau mes visi jus sveikinam, prieš lipdami į laivą Bremerhavene."

STORESNIO LAIKRAŠČIO

V.Babinskas, Hällefors, Švedija, pritaria: „. . . esu labai patenkintas, kad nenuleidžiama rankų dėl lietuviško laikraščio, kuris yra mūsų visų pasilikusiųjų Europoje vienintelė paguoda. Žinoma, laikraštis ateina pavėluotai, bet esu labai patenkintas politikos apžvalgomis. Taip pat įdomūs ir mūsiškių laiškai iš užjūrių. Įdomūs ir vertimai . . .

Linkiu sėkmės lietuviškajame darbe, žinoma, ir tobulėjimo, laukiu ir storesnio laikraščio.

Kingsley apie DP problemą

IRO generalinis direktorius J. Donaldas Kingsley IRO Generalinės Tarybos plenume atkreipė dėmesį į tai, kad, nežiūrint visų sunkumų, reikia iš naujo bandyti galimai daugiau DP įkurdinti už Vokietijos ir Austrijos ribų. Generalinis direktorius iš naujo apeliavo į visas valstybes IRO narius, prašydamas, liberalizuoti imigracijos sąlygas.

Pareiškime, be kita ko, nurodoma, kad Izraelis pareiškė priimsiąs visus žydų tautybės DP, kuriems bus sunku išemigruoti į kitus kraštus. Taip pat tariamasi su Norvegija, kuri eventualiai priimsianti tam tikrą kiekį „sunkiojo atvejo" grupės žmonių.

Generalinio direktoriaus pareiškimu, šiuo metu yra dar 174.300 DP, kuriuos reikia skirti į „sunkiojo atvejo" grupę. Iš jų apie 48.900 negali išemigruoti dėl savo ar savo šeimos narių silpnesnės sveikatos. Kitų grupių emigraciją kliudo amžius, šeimos padėtis, netinkama profesija arba asmeniniai reikalai. Direktorius nurodo, kad šių žmonių palikimas Vokietijoje ir Austrijoje problemos jokiu būdu neišspręstų.

Tačiau tam tikras skaičius, nežiūrint visų pastangų, vis tiek turės likti Vokietijoje. Generalinis direktorius įspėjo, kad šių žmonių šalpai skirtoji 1 mil. dol. suma jokiu būdu nebūsianti pakankama. Jis pabrėžė, kad šių žmonių juridinei apsaugai turi būti pasiekti tiksliai detalizuoti nuostatai. Nors tokius įstatymus galėtų išleisti okupacinės valdžios, tačiau, Kingsley nuomone, toks „priverstinis" įstatymas Vokietijoje ilgai negalės galioti. Jo nuomone, tik laisvas susitarimas su Vokietijos vyriausybe būtų pakankamas sprendimas.

Kultūrinis veikimas nenutrūksta

Memmingenas. Iš senųjų stovyklos gyventojų čia beliko vos keletas šeimų, bet laikas nuo laiko susilaukiama vis naujų papildymų. Taip atkelta didesni lietuvių kiekiai iš Kasselio, Weideno, Dillingeno. Dabar Memmingene yra netoli 700 mūsų tautiečių.

Kad ir sunkokai, vis dėlto dar tebeveikia kultūrinės tremtinių institucijos — gimnazija, pradžios mokykla, vaikų darželis, paštas. Ypatingo dėmesio verta ir gražiai suorganizuota katalikų parapija, vedama klebono kun. A. Grigaičio. Organizuojama ir evangelikų parapija.

LRK skyrius, vedamas J. Trečioko ir J. Kreivėno, vėl pradėjo darbą. Ypatingai žadama susirūpinti ligonių ir negalinčių emigruoti šalpa.

Gyventojų informacijai leidžiamas žinių biuletenis, einąs kas antrą dieną. Čia peteikiamos vidaus gyvenimo ir užsienio politikos informacijos. Vietos LTB komitetas yra pasižadėjęs spausdinti ir Bibliografijos Tarnybos „Knygų Lentyną".

Gražiai pasirodo ir bažnytinis choras, kuriam šiuo metu vadovauja komp. J. Gaubas.

*

Augsburgas. — Lietuvių Hochfelde bėra tik apie 400, Haunstettene — apie 300. Vis dėlto stovykloje veikia vaikų darželis, pradžios mokykla ir gimnazija. Aukšt. Technikos mokykla, kuriai vadovauja inž. Lenkevičius, jau baigia savo darbą. Visas lietuvių švietimo įstaigas smarkiai palietė IRO etatų mažinimas, po kurio iš 14-kos apmokamų mokytojų vietų Hochfelde paliko 8, Haunstettene — iš 7 tik 2.

— Vietos LRK skyrius gavo iš BALFo 17 maišų drabužių, kuriuos dalija jų daugiausiai reikalingiems. LRK ypatingai remia studentus ir tuos tremtinius, kurie emigruodami turi prieš savo norą ilgesnį laiką pasilikti pereinamojoje stovykloje. Šiek tiek pajamų skyriui teikia laikomas spaudos kioskas. Gražiai suorganizuota daiktinė loterija davė 528 DM gryno pelno.

Rūpinasi negalinčiais emigruoti

Ukrainiečių Sąjunga Vokietijoje lapkričio mėn. 28—30 d. d. Muenchene šaukia didžiulį ukrainiečių suvažiavimą, į kurį pakviesti eklezijos, socialinių organizacijų, mokslo įstaigų atstovai. Suvažiavimo tikslas — negalinčių emigruoti globa. Jau dabar ukrainiečių vadai daro žygius užmegsti šiuo reikalu glaudesnius ryšius su IRO. Ruošiami planai, kaip reikės tvarkyti tokių asmenų aprūpinimą, IRO globai pasibaigus.

Šios organizacijos vadovybė buvo sudaryta š. m. gegužės mėnesį. Jos centras tuo tarpu yra Augsburge. Organizacija nėra politinė — ji rūpinasi tik šalpos reikalais. Į ją jau įstojo 5.000 narių (pl)

Steigia šalpos fondą

Latvių tremtinių vadovai Vokietijoje nutarė įsteigti fondą, kurio lėšomis galima būtų remti tuos latvius, kurie negalės išemigruoti, o tokių būsią apie 17.000. Jau dabar pradėti daryti atskaitymai nuo visų dirbančiųjų latvių algų. Tikimasi, kad fondą parems ir emigravusieji latviai. Jo lėšos būsiančios pradėtos naudoti tik IRO veiklai pasibaigus. (pl)

Wentorfo ir Grohno emigr. stovyklose

— Wentorfo emigracinėje stovykloje, susirgus kun. Kireiliui, atrodo, nebėra kam rūpintis spaudos reikalais. Išbuvęs tenai dvi savaites, „Lietuvio" nesuradau. Buvau aptikęs skelbimą, kad 9 bloko 121 kambaryje platinama lietuviška spauda, bet ten užėjęs atradau tik lenkus ... bekeliančius išleistuves.

— Per Wentorfo pereinamąją stovyklą pereina emigruojantieji į Ameriką iš visos anglų zonos, bet vos atvykęs tuojau čia pastebi lietuviškos informacijos stoką. Kitų tautybių skelbimai, o taip pat ir jų spauda pastebimi visur, lietuviškai — beveik niekur neišgirsi ir nepamatysi.

— Wentorfe emigruojančiųjų eilėse matosi prof. Biržiškos, Valst. Op. sol. Ip. Nauragis, Valst. Baleto art. Velbasis ir kt.

— Grohno stovykloje vaizdas jau kitoks, visur jaučiamas ir pastebimas stovyklos kapeliono kun. Šarkos rūpinimasis. Skaityklo je, tarp įvairios spaudos, yra ir „Lietuvis", net specialia kun. Šarkos antspauda antspauduojamas. Čia taip pat galima gauti pasiskaityti lietuviškų knygų ir Amerikos lietuvių laikraščių. Grohno stovyklai gal kiek mažokai prisiunčiama „Lietuvio" egz., nes atnešus naują Nr., po valandos jau nebegalima gauti.

— Š. m. rugsėjo 29 d. smuik. Iz. Vasyliūnas, palydint Reinholdui Krugui, stovykloje davė puikiai pasisekusį koncertą.

— Šiuo metu iš Bremeno išplaukia gana daug laivų su tremtiniais, todėl į Grohną atvežama daug emigracijai paruoštų DP iš Wentorfo, o taip pat amerikiečių bei prancūzų zonų.

Lietuvis

Nr. 26/27 1949. X. 21.

Ar gi jau taip nieko nėra . . .

Pažvelgus į tremtinių judėjimo (emigracijos, repatriacijos ir tt.) statistinius duomenis, iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tikrai jau didesnė dalis įsikūrusi kitose šalyse. Gi pasiklausius dar vieno kito išvykstančio veikėjo kalbas, turėtų atrodyti, jog Vokietijoje tikrai jau „nieko nėra." Nebėra nei ansambilių, nei organizacijų, sumažėjo laikraščių, naujų knygų beveik nebepasirodo, jokių suvažiavimų, jokių įdomesnių „naujienų" apie komitetų veiklą - tikrai, kad beveik - nieko nėra.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Vyr. valdyba, rašydama skyriams raštus, ne kartą gauna juos atgal, - adrestas nesurastas . . . Nors, regis, jeigu dar rašo raštą, tai gal kai ką ir turi pasakyti. O gal ne vien tik pasakyti, bet ir duoti . . . Bet jei skyriaus valdybos nėra, tai kam gi duosi . . .

Eilė organizacijų pasiskelbė, jog jų valdybos, daugumai valdybos narių persikėlus į JAV, savo būstines perkėlė kartu į tą šalį. Viena pirmųjų bene tai padarė - Kultūros Fondo valdyba. Kad būtų kas nors apie tas valdybas ką nors daugiau išgirdęs, neteko sutikti.

Taigi, Europoje - nieko nėra. O ar iš tikrųjų taip, tenka tik pažvelgti ne vien į statistinius tremtinių judėjimo duomenis, nors ir juose dar rasim, kad, pvz., vien amerikonų zonoje randasi dar arti 10.000 lietuvių tremtinių. Argi taip lengva širdim jau galima sakyti, kad nieko nėra. Atrodo, toli gražu.

Ar jau išspręstas klausimas pasiliekančių ligonių, senelių ir kitų negalinčių emigruoti? Ar į tą klausimą galėtų gal atsakyti susilikvidavusių Raud. Kryžiaus skyrių valdybos likvidacijos aktai, jei tokie būtų padaryti? O gal kai kurių stovyklų komitetai galėtų patvirtinti, jog jų stovyklose nėra reikalingų materialinės paramos!

Ar tai dešimties tūkstančių tremtinių masei nebereikalingi laikraščiai, knygos, kultūrinės ir kt. organizacijos? Ir ar toje masėje tikrai jau nebesurandama žmonių, kuriems rūpėtų tie dalykai ne mažiau už kasdieniškus reikalus? Tai problemos, kurias taip lengvai formuluoti „nieko nebėra" formule gali tik tie, kurie jau sėdi susipakavę lagaminus. O kad toje formulėje glūdi žodžiai, nusikalstą realybei ir pareigai, vargu, ar kas pagalvojo. Ta nelemtoji „nieko nėra" formulė, tai tik pakeistas išsireiškimas - „po manęs nors ir tvanas".

Tų žodžių skelbėjams tenka tai palikti jų sąžinės reikalu. Ypatingai, kai tai liečia buvusius vienos ar kitos organizacijos šulus ar vadovus. Tai liečia žmones, kuriems visuomeninis reikalas čia būnant buvo sau tikslu, o ne tarnavimu visuomenei.

Gi žvelgiant į esamą padėtį, reikia kiek kaltės įžiūrėti ir tuose žmonėse, kurie vis dar laukia rankas sudėję, kas gi bus toliau.

Gi realiai pažvelgus į šios dienos būklę ir netolimon ateitin, tenka konstatuoti, kad žmonių skaičiui sumažėjus, nei per nago juodimą nesumažėjo darbo lietuviškoje dirvoje, kurią sritį bepaimtume. Nei savitarpinės pagelbos, nei kultūrinės veiklos, nei, pagaliau, politinių tremtinių, kaip tokių, uždaviniuose, nėra ir neturėtų būti spragų, kurios tariamai atsiranda vienam kitam buvusių veikėjų pakėlus sparnus vykimui į užjūrius. Tose veiklos srityse turi pulsuoti ir cirkuliuoti lietuviškas kraujas ir širdis dar nuoseklesniu ir lygesniu taktu.

Kad tai įvyktų, daugelis žmonių turėtų atsisakyti iki šiol kitų primesto mažavertiškumo komplekso, turėtų rasti būdų ir priemonių apsišviesti ir pasiinformuoti apie dalykų tikrąją būklę, atsiras tada ir žmonių ir noro atlikti tuos darbus, kurie per anksti pasmerkti „nieko nėra" titulu, dar daugiau, gal ir atsiras net galimybių atlikti tuos būtinus darbus, kurių nesugebėjome atlikti didesniam skaičiui tremtinių ir veikėjų esant. Sukrusti ne tik ne vėlu, bet - reikia. Reikia dar ir todėl, kad tas skelbiamasis „nieko jau nėra" veikia ne tiek įžeidžiančiai, kiek provokuojančiai. Ar pasijus kas nors tuo išprovokuotas, žinoma, teigiama prasme, parodys ateitis. Būtų gaila, jei tas „nieko nėra" virstų tiesa. Būtų be reikalo ir šis straipsnis parašytas.

J. Pamūšis.

Kanados vasara neša turtingus vaisius

TURTĖJA IR LIETUVIŲ GYVENIMAS KANADOJE

Ir nepamatėm, kai Šv. Lauryno upės pakrantėmis pražydėjo pavasaris, ir nepajutom, kai karštai nusišypsojo vasara, ir staigiai jau gelsta lapai ir byra žemėn . . .

Tiesa, plačioji upė dar tebekaišioja akmenų viršugalvius iš dugno, dar sekli, nepatvinusi. Dar laukiame didžiųjų lietų ir darganų. Bet kai nueini į Montrealio turgų, milžiniški kiekiai visokiausių vaisių jau aiškiai byloja: vasara praėjo, atėjo ruduo . . .

Ūkininkai veža čia, dviejų milijonų miestan, iš visų pusių bulves, svogūnus, pomidorus, baklazanus, obuolius, slyvas, morkas, visokių rūšių kopūstus, arbūzus, dynus, salotas, kukurūzus, vynuoges, pipirus, petruškas, salierus ir t. t. Vasara visiems prikrovė turtų. Atrodo, visur didelis jų perteklius. Mums, dypukams, jau dešimt metų netekusiems tų laisvės ir gerbūvio sąlygų, tai atrodo kaž kaip nepaprasta. Bet gi tai yra reali tikrovė. Kanada gi ateity ne tai dar padarys — jos ateitis dar priešakyje. Ji tebegyvena dar tiktai patį ankstyvąjį savo pavasarį. Ir jeigu dabar čia artinasi ruduo, tai tiktai tenka jį minėti kaip metų laikotarpį.

Ir lietuvių gyvenimas atrodo, jau bus įžengęs visai į rimtas vėžes, kurios veda į visų čia jau pasiilgatąją vienybę.

1949 metų kovo 26-27 dienomis ta vienybė buvo iširusi. Kanados Lietuvių Tarybos dalis narių išsiskyrė su juos sukūrusia ir subūrusia organizacija. Skilimas buvo nuėjęs toliau ir giliau. Tūluose Kanados Lietuvių Tarybos skyriuose įvyko skilimas ir susidarė po dvi organizacijas. Prasidėjo kai kur rimtesnių nesusipratimų.

Bet visa tai parodė, kad toks lietuvių susiskaldymas negeras. Ir tie, kurie skilimą sukombinavo, pamatė, kad einasi negerai. Todėl griebtasi kelio atgal. Reikia jau pasidžiaugti, kad tas kelias, kuris, beje, buvo aiškus, bet dar bijomas kai kieno eiti, jau tvirtai apčiuoptas.

KLC Taryba ir KLSąjunga jau susitarė, kad vienybėn geriausia bus sueiti, steigiant Kanados Lietuvių Bendruomenę pagal VLIKo išleistus Pasaulio Bendruomenės nuostatus. Ta kryptimi einant, jau sudarytas Laikinasis Organizacinis Komitetas, kuris vykdys PLB nuostatais Kanados Lietuvių Bendruomenės rinkimus.

Taigi ši vasara bus vaisinga ne tiktai visiems Kanados gyventojams, bet ir lietuviams, kurių gyvenimas bus sukonsoliduotas ir, reikia tikėtis, ilgesniam laikui, visų krypčių tautiečiams pastangas ir gerą valią suvedant į vieną vagą ir nukreipiant viena kryptimi — Tautos ir Lietuvos valstybės reikalų bei didžiųjų uždavinių tikslui.

Klausimui paskubinti KLCT spalio 10 d. nutarė pasiūlyti tuojau persitvarkyti PLB pagrindais ir pasivadinti Kanados Lietuvių Bendruomenės apylinkėmis. Beliks vykdyti tiktai naujų organų rinkimus.

Tokios paskutinės žinios — džiuginančios žinios — iš Kanados.

J. KARDELIS

Lietuvių evangelikų jaunimo kursai

Imbshausenas. Lietuvių Evangelikų Liuteronių Bažnyčia tremtyje surengė lietuvių evangelikų jaunimo kursus nuo š. m. rugpiūčio 23 d. iki rugsėjo 2 d. Kursams vadovavo kunigas A. Trakis ir kunigas J. Urdzė. Kursuose dalyvavo 53 asmenys - daugiausia gimnazistai, studentai ir veiklesnis jaunimas iš visos britų zonos stovyklų bei privačiai gyvenančių ir 12 lektorių. Pasaulinė Liuteronių Federacija išlaiko Imbshauseno pilyje, 8 km nuo Northeimo, studijų centrą, kuriame nuolat vyksta visų tremtyje esančių protestantiškų ir ortodoksų bažnyčių įvairūs kursai bei parengimai. Britų zonos lietuvių evangeliškas jaunimas ten susirinko jau ketvirtą kartą. Paskaitas skaitė: kun. Urdzė, senjoras kun. Keleris, kun. Trakis, kun. Stanaitis, latvių prof. Dr. Šmits, latvių kun. Kness-Knesinskis, Dr. Brožaitis, A. Lymantas, stud. Traušys, stud. Jurkšaitis, stud. Žvilius, o giedojimui vadovavo kantorius A. Gerkė.

Dienos darbas prasidėdavo 8 val. trumpa ryto malda ir užbaigtas 22 val. vakaro malda. Paskaitos vykdavo nuo 9 iki 12,30 val. ir nuo 16 iki 18 val. Paskaitos skaitytos krikščioniškos pasaulėžiūros, bažnyčios reformacijos, Lietuvos Liuteronių Bažnyčios istorijos, lietuvių evangelikų rašytojų, giesmių, jaunimo, sekmadienio mokyklų ir kitais svarbiais evangeliškais klausimais. Pietų pertraukos laisvalaiku ir vakarais mokinta giesmių, vykdavo diskusijos ir pravesti keli vakarojimai su linksma programa. Vakarojimus labai gražiai pravedė Vyt. Strolia. Kursai užbaigti vietos liuteronių bažnyčioje laikytomis kunigų Trakio ir Stanaičio pamaldomis.

Jeigu dar dalyvių atsiras, numatoma sekančius jaunimo kursus surengti kitų metų pradžioje.

Dalyvis.

Mūsų mieląjį Kleboną, Tremties Liet. Evang. Liuter. Bažnyčios Vice-Senjorą ir Jaunimo Vadovą

Kun. Ansą Trakį ir
Dr. Adelę Ivaškaitę

vietos stovyklos gydytoją, jų susižiedavimo proga nuoširdžiai sveikiname

Lietuvių Evangelikų Parapija.

Schwäb. Gmünd, Bismarck-Kas., 1949 m. spalio 16 d.